

Sandra Jeanett Jordalen

Resiliens hos barn som har vokst opp i et alkoholisert hjem

En kvalitativ studie av 7 personer som forteller om deres opplevelse av å vokse opp med foreldre som misbruker alkohol.

Masteroppgave i Sosialt arbeid

Veileder: Nina Schiøll Skjefstad

Mai 2022

Sandra Jeanett Jordalen

Resiliens hos barn som har vokst opp i et alkoholisert hjem

En kvalitativ studie av 7 personer som forteller om deres opplevelse av å vokse opp med foreldre som misbruker alkohol.

Masteroppgave i Sosialt arbeid
Veileder: Nina Schiøll Skjefstad
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid

Kunnskap for en bedre verden

FORORD

Denne masteroppgaven er skrevet som en del av masterstudiet i sosialt arbeid ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap, institutt for sosialt arbeid.

Dette er de siste ordene jeg skriver som student, og det oppleves som overveldende. Denne prosessen har vært en lærerik, krevende og fin reise. Jeg har dannet meg ny kunnskap og erfaring som jeg skal ta med meg videre i fremtidig arbeid. Selv om dette studiet har fått meg til å kjenne på alle ulike følelser, både positivt og negativt, kan jeg med stolthet endelig levere denne avhandlingen.

Prosjektet hadde aldri fungert uten mine fantastiske informanter som deltok i et intervju og fortalte om sine subjektive opplevelser fra sin oppvekst. Deres historie, styrke og vilje har virkelig inspirert meg. Tusen takk!

Jeg vil også takke min dyktige veileder Nina Schiøll Skjefstad som har bidratt med motiverende ord og gode innspill. Tusen takk for god veiledning og oppfølging!

Jeg vil også benytte muligheten til å takke min kjære samboer Johannes som har lyttet og støttet meg når jeg har stått fast. Uten deg hadde denne tiden vært mye tyngre enn den har vært.

Og til slutt en takk til mine venner som har stilt opp for meg, dere vet selv hvem dere er.

Trondheim, våren 2022

Sandra Jeanett Jordalen

Sammendrag

Bakgrunn

Alkoholmisbruk hos foreldre er en tabubelagt og anerkjent problematikk i de norske hjem. 1 av 10 barn vokser opp med foreldre som misbruker alkohol, altså 90.000 barn. De barna som opplever en vanskelig oppvekst har økt sannsynlighet for å utvikle psykiske, fysiske, kognitive og emosjonelle utfordringer i voksen livet. Heldigvis finnes det barn som har en motstandskraft til å forhindre disse utfordringene. Et begrep som er knyttet til barn som utvikler motstandskraft er resiliens. Resiliens er sterkt knyttet til beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer. Jeg har valgt å utforske hvilke beskyttelsesfaktorer som var til hjelp for barna i oppveksten. Beskyttelsesfaktorene kan hatt en stor påvirkningskraft for å utvikle resiliens. Jeg har også fått muligheten til å høre hvordan personer opplevde å vokse opp med alkoholmisbruk hos foreldre. Min studie innebærer intervjuer fra 7 personer som har vokst opp med alkoholmisbruk og som har klart å utvikle motstandskraft, og som lever et godt liv i dag. Problemstillingen for dette forskningsprosjektet er følgende:

«Hvordan opplevde barn og unge å vokse opp med alkoholmisbruk hos foreldre? Og hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp?»

Teoretisk rammeverk

I den teoretiske delen har jeg lagt vekt på teorien som legger grunnlaget for drøftingsdelen i kapittel 6. Jeg vil gjøre rede for begrepene resiliens, beskyttelsesfaktor, risikofaktor og parentifisering. Det vil bli kort fortalt om hvordan alkohol påvirker et barn og hvilke følelser og reaksjoner som er normalt for et barn som vokser opp i rus. Omsorgssvikt og foreldrefunksjon anses relevant slik man får innsikt i hvordan en hverdag kan oppleves for et barn. Deretter skal jeg avklare hva som menes med «klart seg», da dette er definisjonen på disse informantene. Til slutt skal jeg gjøre kort rede for tidligere resiliensforskning.

Metode

Den metodiske tilnærmingen som er blitt benyttet i dette prosjektet er kvalitativ metode, hvor dybdeintervju er forskningsdesignet. Jeg har intervjuet 7 personer over 18 år som har fortalt hvordan det er å vokse opp i et alkoholisert hjem. Gjennom intervjuene har jeg fått forståelse for informantenes opplevelser, meninger, holdninger og erfaringer. I metodedelen vil jeg

beskrive den vitenskapelige forståelsesrammen i forskningsprosjektet, og gjøre noen tanker rundt min forskerrolle. Det vil blant annet bli forklart hvilket utvalg informantene er, hvordan de ble rekruttert, og hvordan jeg gjennomførte og transkriberte intervjuene. Til slutt vil det kort gjøres rede for koding, kategorisering, analyse og tolkning av mine funn.

Funn

Mine funn fra analysedelen blei delt opp i to hovedtema med underkategorier. Første hovedfunn er «beskyttelsesfaktorer» som inneholder kategoriene støtte, egenskaper og personlighet. Dette er sentrale faktorer som kan ha vært beskyttende mot de ulike risikofaktorene de har vokst opp med.

I det andre hovedtemaet som omhandler hvordan informantene opplevde hverdagen, og hvilke følelser de kjente på, så har jeg delt funnene mine opp i sinne, tristhet, frykt og redsel og parentifisering. Disse opplevelsene og følelsene har gitt et bilde på hva som var en risiko for dem, og ikke kun det som var beskyttende.

Konklusjon

Studiets funn og konklusjon er at de egenskapene, personligheten og støtten informantene har hatt rundt seg kan ha vært avgjørende for å utvikle resiliens. For at resiliens skal kunne utvikle seg er den avhengig av de strukturelle forholdene, relasjoner, tilgang på sosial rettferdighet og de individuelle egenskapene. Alle informantene forteller at de hadde en relasjon med en som de anså som sin støtte, men ingen nevner de strukturelle forholdene som en faktor som var til hjelp for dem. Det er tydelig at skole som arena har sviktet hvor de fleste informantene havnet under radaren.

Informantene forteller også til de ulike vonde følelsene som sinne, tristhet, usikkerhet, redsel og frykt som har påvirket deres hverdag negativt. Felles for informantene er at de har klart å snu sine vonde følelser og opplevelser om til noe positivt, og som heller har vært en faktor som har gitt dem indre styrke, motivasjon og drivkraft.

Abstract

Background

Alcohol abuse by parents is a tabulated theme and a recognized problem for Norwegian households. 1 of 10 children grow up with parents who abuse alcohol, about 90.000 children. Children who experience a difficult childhood are at higher risk to develop mental, physical, cognitive, and emotional challenges in adulthood. Fortunately, there are children who have the resilience to prevent these challenges. The word used to describe children who prevent these challenges is resilience. Resilience is strongly linked to the protection factor and the risk factor. I have chosen to focus on which protective factors were helpful for the children through childhood. The protective factors can have a large influence on the development of resilience. I had the opportunity to come in contact with people who experienced alcohol abuse in their childhood. My study includes interviews from 7 people who have grown up with alcohol abuse and have develop resilience. The research question for this thesis is stated as follows.

«How did children and young people experience growing up with alcohol abuse in their childhood? And what protective factors was helpful?»

Theoretical framework

In the theoretical part, the theory is presented to lay the basis for the discussion part in chapter 6. I will explain the concepts of resilience, protection factor, risk factor and parentification. It will be briefly described about how alcohol affects a child and what emotions, and reactions are normal for a child growing up in a household with alcohol abuse. Failing parental function is also something that is considered relevant to gain sight into how an everyday life can be experienced for a child. Finally, I will clarify what “manage” means, as this is the definition of these informants and then give a brief account of previous resilience research.

Method

The methodological approach I included in this research project is a qualitative method, the in-depth interviews are research designed. I have interviewed 7 people over the age of 18 who told me what it is like to grow up in an alcoholic household. Through the interviews, I have gained an understanding of the informant’s experiences, opinions, attitudes, and experiences.

In the method section, I will describe the scientific understanding framework for the research project and describe thoughts about my research role. Additionally, it will explain how selection of the informants is, how I recruited them and how I conducted and transcribed the interviews. Finally, I will briefly explain the coding, categorization, analysis, and interpretation of my findings.

Findings

My findings from the analysis section are divided in two main themes with subcategories. The first main finding is «protective factors» which contains the categories of support, trait, and personality. These are key factors that may have been protective against the various risk factors they have grown up with. In the second main theme, which deals with how the informants experienced everyday life, and what emotions they felt, I have divided my findings into anger, sadness, fear and dread and parenting. These experiences and feelings have given a picture of what was a risk to them, and not only what was protective.

Conclusion

The study's findings and conclusion are that the qualities, personality and support they have had around them may have been crucial to maintain their original form after undergoing cumulative risks related to their everyday lives. For resilience to develop, it depends on the structural conditions, relationship, and access to social justice as well on individual characteristics. All the informants mention that they had a relationship with someone whom they considered to be their support person, but no one mentions the structural conditions as a factor that was helpful to them. School as an arena have failed in many areas where many of the informants ended up under the radar.

The informants refer to the various painful feelings such as anger, sadness, insecurity, fear, and anxiety that have affected their everyday life negatively. Common to the informants is that they have managed to turn their bad feelings and experiences into something positive, which has been a factor that gave them inner strength, motivation and driving force.

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1 - INNLEDNING	10
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	10
1.2 PROBLEMSTILLING	12
1.3 OPPGAVENS AVGRENSING.....	12
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING.....	13
KAPITTEL 2 - BAKGRUNN	14
2.0 INNLEDNING	14
2.1 LØVETANNBARN.....	14
2.2 RESILIENS	14
2.3 RISIKO- OG BESKYTTELSESAKTØRER	15
2.3.1 Beskyttelsesfaktorer.....	16
2.3.2 Robusthet.....	16
2.3.3 Risikofaktorer	17
2.3.4 Kumulativ risiko	18
2.4 ALKOHOLMISBRUK.....	18
2.4.1 Utvikling og avhengighet av alkohol.....	19
2.4.2 Alkohol påvirker barnet.....	20
2.4.3 Parentifisering.....	21
2.5 BARNAS REAKSJONER OG FØLELSER	21
2.5.1 Skam	22
2.5.2 Skyldfølelse.....	22
2.5.3 Frykt og redsel.....	22
2.5.4 Sinne og skuffelse	23
2.6 OMSORGSSVIKT OG FORELDREFUNKSJON	23
2.7 «KLART SEG»	25
2.8 TIDLIGERE RESILIENSFORSKNING	25
2.8.1 Kauai undersøkelsen	25
2.8.2 Flerkulturell studie	26
2.8.3 Cybil Wolin & Steven Wolin.....	27
2.8.4 The Isle of Wight Study.....	27
KAPITTEL 3 – METODEDEL	28

3.0 INNLEDNING	28
3.1 VALG AV METODE	28
3.2 VITENSKAPELIG FORSTÅELESERAMME.....	29
3.3 MIN FORSKERROLLE	30
3.4 UTVALG.....	32
3.5 REKRUTTERING	32
3.6 INTERVJUGUIDE.....	33
3.7 GJENNOMFØRING AV INTERVJU	34
3.8 TRANSKRIBERING AV INTERVJU	36
3.9 BEARBEIDING AV DATAMATERIALET	37
3.9.1 Koding og kategorisering.....	38
3.9.2 Analyse og tolkning	39
KAPITTEL 4 – KVALITETSSIKRING.....	41
4.0 INNLEDNING	41
4.1 RELABILITET	41
4.2 VALIDITET	41
4.3 GENERALISERBARHET	42
4.4 ETISKE VURDERINGER	43
KAPITTEL 5 – FUNN	45
5.0 INNLEDNING	45
5.1 INFORMANTENES BAKGRUNN	45
5.2 BESKYTTELSSEFAKTORER	46
5.2.2 Egenskap	47
5.2.3 Personlighet.....	50
5.2.4 Støtte.....	53
5.3 FØLELSER OG OPPLEVELSER	55
5.3.1 Sinne	56
5.3.2 Frykt og redsel.....	60
5.3.3 Parentifisering.....	62
KAPITTEL 6 – DRØFTING.....	64
6.0 EGENSKAP	64
6.1 PERSONLIGHET	68

6.2 STØTTE.....	69
6.3 SINNE	78
6.4 FRYKT OG REDSEL	80
6.5 PARENTIFISERING	81
KAPITTEL 7 – ET KRITISK BLIKK PÅ RESILIENS	84
KAPITTEL 8 - OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	86
LITTERATURLISTE.....	90

Vedlegg 1: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD)

«Den som reiser seg opp, er enda sterkere enn den som ikke har falt».

Viktor Frankl

Kapittel 1 - Innledning

I dette forskningsprosjektet har jeg fått æren av å intervju 7 informanter som har fortalt om sine opplevelser og følelser av å vokse opp i et hjem med alkoholmisbruk. Jeg har undersøkt hvilke beskyttelsesfaktorer som var til hjelp for dem, og fått et innblikk i hvordan de håndterte sine utfordringer. Jeg har valgt å legge mest vekt på begrepet resiliens, og vil derfor knytte begrepet opp mot problemstillingen. Innledningskapittelet vil beskrive formålet, bakgrunnen, forskningsspørsmålet og teamets aktualitet for dette forskningsprosjektet.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Interessen for denne type tematikk oppstod i Sogndal når jeg studerte bachelor i barnevernspedagogikk. Resiliens begrepet var noe som fort fanget min interesse og som jeg blei fasinert av jeg kjente meg igjen. Jeg har alltid generelt vært undrende på hvorfor mange barn og unge klarer seg tross for å ha vokst opp i rus. Gjennom bachelorstudiet blei vi vist ulike statistikker på hvor høy sannsynlighet det er for barn og unge som vokser opp i et hjem med rusmisbruk, selv får psykiske, fysiske, kognitive og emosjonelle utfordringer i voksen livet. Jeg husker jeg blei skremt over de ulike statistikkene på hvor høy sannsynlighet det var for at jeg selv ville få en del utfordringer senere i livet, men jeg kjente meg aldri igjen. Så hvorfor har jeg klart meg, og hvorfor er det mange andre som også har klart seg?

Det finnes mange ulike studier og prosjekter om resiliens, men jeg tenker likevel det er viktig å fortsette å forske på akkurat dette temaet. Vi trenger mer kunnskap om resiliens som kan bidra til mer forståelse, veiledning og eventuelt dannelse av ulike arbeidsmetoder for å hjelpe de barna som kanskje ikke klarer å utvikle resiliens. Borge (2009) har et viktig poeng når hun skriver at den kunnskapen man tilegner seg om resiliens vil bidra til å danne retningslinjer i arbeid med barn og unge som er både resiliente og ikke resiliente. Det er individuelt hvordan et barn utvikler resiliens og det er derfor viktig å se sammenhengen og fellestrekkene på hva som var til hjelp for de ulike barna, slik man kan ta denne kunnskapen med videre i

forskningen. Barn som vokser opp med foreldre som misbruker alkohol er ikke en risikofaktor alene, men ofte er det slik at alkohol påtar seg flere risikobelastninger som for eksempel omsorgssvikt, vold og konflikter. Hvis det er flere risikofaktorer som opptrer samtidig kan dette være skadelig for barnet. Alkoholmisbruk er truende mot barns utvikling og trivsel, og kan doble risikoen for at barn utvikler psykiske problemer (Wright & Masten, 2005). Det er derfor viktig å se på hva som kan bidra til å beskytte barnet slik risikoen kan reduseres.

Formålet med dette prosjektet er å skaffe mer kunnskap og erfaring fra andres opplevelser, samt at studiet kan være til hjelp for andre som har opplevd det samme, eller være til hjelp for offentlige ansatte som jobber med denne problematikken. Å jobbe innenfor sosialt arbeid innebærer blant annet å være hjelp til selvhjelp, hvor man i utgangpunktet skal ta hjelpen fra de enkeltes ressurser og situasjon. Man skal også kartlegge ressursene og bidra til å finne de beste løsningene for hvert enkelt slik de kan forbedre livskvaliteten sin (FO, 2017). Det er mange barn og unge som vokser opp med alkoholmisbruk, i tillegg til at det viser seg at alkohol er det mest utbredte rusmiddelet i Norge (Sirus, 2008). Mange barn blir ikke oppdaget på dette området fordi de er flinke til å skjule det. Det er derfor viktig å kunne hjelpe de barna og ungdommene som blir oppdaget slik man kan øke bevisstheten rundt barn og unges ressurser, både de indre- og ytre faktorene.

Jeg ønsker å øke og styrke kunnskapen rundt denne type tematikk slik at voksne mennesker der ute kan bidra til at barn og unge reduserer sannsynligheten for å utvikle psykiske problemer. Det å sette søkelys på beskyttelsesfaktorer hos barn og unge kan bidra til å forebygge, eventuelt få en større forståelse på hva barn og unge trenger i en utfordrende oppvekst. Man må fokusere på å forstå hvilke faktorer som beskytter et barn som har klart seg, enn å fokusere på hva som har ført til problemer hos de som ikke har klart seg bra. Det er også viktig å kunne forstå hvordan man kan redusere risikoen rundt barnet, men i dette forskningsprosjektet fokuseres det på de beskyttelsesfaktorene rundt barnet slik at man kan få en forståelse på hvor mye det kan påvirke barnets liv. Og ikke minst ha kunnskapen til å kunne snu en negativ utvikling til en resiliensfremmende prosess.

1.2 Problemstilling

Å finne én problemstilling var ikke en enkel oppgave. Jeg hadde mange tanker og spørsmål om dette teamet, som gjorde det vanskelig å snevre inn én problemstilling. Etter en god stund klarte jeg å konkludere, med god hjelp av min veileder. Jeg har derfor følgende to problemstillinger for dette prosjektet som lyder slikt:

«Hvordan opplevde barn og unge å vokse opp med alkoholmisbruk hos foreldre? Og hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp?»

1.3 Oppgavens avgrensning

Jeg fokuserer kun på alkoholmisbruk i denne oppgaven og ikke rusmiddel generelt, fordi det viser seg at alkohol er det middelet som blir mest misbrukt blant foreldre. I tillegg er alkohol er lovlig rusmiddel i forhold til mange andre rusmidler. Det kan derfor være subjektivt for enhver forelder på hva som inngår i misbruk. Alkoholmisbruk er en anerkjent problematikk i det norske hjem. Jeg tenker derfor kunnskap om barn som vokser opp med alkoholmisbruk hos foreldre bør settes i fokus. Ifølge helseinstituttet vokser 1 av 10 barn opp med en forelder som misbruker alkohol, altså tilsvarende 90.000 barn. Disse tallene gjelder ikke de barna som vokser opp med foreldre sitt alkoholmisbruk gjennom hele oppveksten. Folkehelseinstituttet mener at antallet dessverre ville vært høyere. Rusmisbruk er ofte årsaken til at et barn opplever en vond og vanskelig oppvekst. Mange barn og unge som vokser opp i disse uheldige omstendighetene havner heldigvis ikke i samme mønster som sine foreldre. Og det kan være fordi barna har funnet andre måter å håndtere livet på (Folkehelseinstituttet, 2014 referert i Avogtil, 2021).

I utgangspunktet søkte jeg etter informanter som var mellom 24-35 år fordi jeg tenkte det var en fin balanse mellom min alder og deres. Min tanke var at personer over 35 år skulle ekskluderes grunnet et stort skille mellom barndom og alder hvor viktige detaljer kan ha blitt glemt. De fleste informantene jeg fant var mellom 24-35 år, men det var også to informanter på 36 og 44 år som kontaktet meg. Jeg valgte å se bort i fra alderen, og tenkte at disse personers erfaringer ikke skal være et hinder for å være med i prosjektet mitt. Som den ene informanten også sa selv, jeg hadde ikke fått samme utbytte av henne som når hun var 35 år som nå som en 44 åring. Dette prosjektet er dermed inkludert informanter fra 24 til 44 år.

1.4 Oppgavens oppbygging

Oppgaven starter med en innledende beskrivelse av det teoretiske rammeverket i kapittel 2. Teoridelen skal jeg ta for seg ulike teorier som skal bidra til å belyse problemstillingen for dette prosjektet. I kapittel 3 skal jeg blant annet gjøre rede for valg av metode, min forskerrolle og fremgangsmåten i datainnsamlingen. Deretter skal jeg beskrive min analysetilnærming og hvordan jeg kodet mitt datamateriale. Jeg vil også beskrive hva som menes med reliabilitet, validitet og generaliserbarhet, i tillegg nevne noen etiske retningslinjer når det gjelder dette prosjektet i kapittel 4. Kapittel 5 vil inneholde de empiriske dataene jeg har funnet hos mine informanter, og i kapittel 6 skal jeg drøfte datamaterialet opp mot teorien og begrepene fra kapittel 2. Til slutt skal jeg gi en kort oppsummering som vil innebære mine tanker og en konklusjon for dette prosjektet.

Kapittel 2 - Bakgrunn

2.0 Innledning

I dette kapittelet vil jeg beskrive ulike begreper som skal være med på å belyse problemstillingen min. De ulike begrepene som skal gjøres rede for er resiliens, risiko- og beskyttelsesfaktorer, alkoholmisbruk, avhengighet, barnas reaksjoner, foreldrefunksjon og omsorgssvikt. Det vil bli nevnt hva som menes med begrepet «klart seg», da jeg definerer mine informanter som personer som har klart seg. Til slutt blir det beskrevet noen avsnitt om ulike tidligere studier knyttet til dette temaet.

2.1 Løvetannbarn

Barn som lever i rusbelastede hjem kan oppleve hverdagen som vanskelig og tung. I noen tilfeller er det barn som klarer seg mye bedre enn andre etter å ha vokst opp i uheldige omstendigheter. Mange kaller disse barna som klarer seg for løvetannbarn. Løvetannbarn er risikobarn som bruker sine helt egne spesielle egenskaper i sitt miljø. De blir ofte knyttet til begrepet resiliens. Borge skriver at det å bruke ordet løvetannbarn til barn som har utviklet resiliens er misvisende fordi resiliens avhenger ikke kun av forhold ved barnet selv. Forholdene ved barnet selv, ene og alene er ikke tilstrekkelig for å kunne utvikle resiliens (Borge, 2010). Hun skriver videre at man må tenke på en løvetanneng, og ikke kun én løvetann. Begrepet løvetannbarn har forsvunnet mer ut, da beskrivelsen får oss til å tro at disse barna ville tåle alle mulige belastninger og påkjenninger. Waaktaar & Christie (2000) påstår at løvetannbarn ikke kan forbinde seg med barn som utvikler resiliens. Det er viktig å huske på at et barn som har utviklet resiliens, ikke nødvendigvis er resilient i andre type risikoer. Det er også slik at de resiliente barna heller ikke er upåvirket av belastningene.

2.2 Resiliens

Resiliens er direkte oversatt fra det engelske begrepet resilience som har sitt opphav fra fysikkens verden og vises til et materiales evne til å gjenopprette sin opprinnelige form etter å ha blitt stukket, bøyd eller presset. Å gjenopprette sin opprinnelige form er i en positiv sammenheng hvor en person utvikler seg i en positiv retning, tross for å ha opplevd uheldige hendelser, motgang eller traumer (Gunnestad, 2017). Resiliens er avhengig av de strukturelle forholdene, relasjoner, og tilgang på sosial rettferdighet som av individuelle egenskaper (Førde, 2014). For å utvikle resiliens er barnet avhengig av å samhandle i det miljøet en lever

i, da utvikling av resiliens er ikke noe som oppstår av seg selv (Førde, 2014). Begrepet resiliens blir også knyttet til motstandskraft og mestring (Borge, 2010). Borge definerer resiliens som god psykososial fungering hos barn til tross for opplevelse av risiko. Når et barn opplever resiliens vil det synes gjennom at barnet har vellykket tilpasning til tross av opplevelse av kriser og risiko. Det handler om normal fungering under unormale forhold, og barns motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer (Borge, 2010).

Borge skriver at resiliens er noe som kan forekomme både som engangsfenomen, men også som vedvarende prosesser. Hun benytter begrepene gjenopprette, opprettholde og forbedre for å illustrere det. Hva som menes med å gjenopprette er at man finner tilbake til sin normale atferd etter å ha opplevd en alvorlig akutt risikosituasjon, og det kan i mange tilfeller være et engangsfenomen eller en vedvarende prosess. Begrepet opprettholde og forbedre viser til at resiliensprosesser kan vare over lengre tid, også i over flere år. Det vil si at barn som lever i kronisk risiko kan forbedre sin fungering (Borge, 2010). Rutter skriver at det å utvikle resiliens vil ikke bety at denne personen vil klare seg under alle omstendigheter. Resiliens er en tilpasning som varer over tid, og som ikke kun vises i én utsatt situasjon. Det er også slik at resiliens er ikke et personlighetstrekk, men individet kan uttrykke det gjennom atferden sin. Resiliens er en menneskelig tilpasning, og for at denne type tilpasning skal finne sted må omstendighetene være beskyttende og fungerende (Rutter, 2007).

En av de største og viktigste bidragsyterne innenfor resiliensforskning er Michael Rutter, og han definerer resiliens slik:

«Resiliens er en relativ motstandskraft mot miljøskapte risiko-opplevelser, det å komme seg etter stressfylte og voldsomme problemer eller vise et relativt godt utkomme på tross av risikoerfaringer» (Rutter, 2012).

2.3 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Resiliens fremhever sammenhenger mellom risiko og beskyttelsesfaktorer. Flere beskyttelsesfaktorer utgjør færre risikofaktorer for barnet.

2.3.1 Beskyttelsesfaktorer

Beskyttelsesfaktorer skal være med på å øke sannsynligheten for å ikke utvikle problemer når en person er rammet av ulike risikofaktorer. Ulike beskyttelsesfaktorer oppstår først når de har en dempende effekt på risikofaktorene. Beskyttelsesfaktorene omfatter det genetiske, biologiske, mentale, miljømessige og de sosiale faktorene (Kvello, 2015). Det vises også at hvis en person er preget av ulike risikofaktorer i over lengre tid vil beskyttelsesfaktorene ha best effekt. Og det er også slik at den samme beskyttelsesfaktoren kan være like beskyttende selv mot flere risikofaktorer (Kvello, 2015). Det er vanskelig å oppdage en risikofaktor når beskyttelsesfaktor ofte virker sammen med andre faktorer. Det er ingen garanti at den ene beskyttelsesfaktoren hadde opptrådt uten en annen (Gore & Eckenrode, 1994). Det er mange ulike beskyttelsesfaktorer og individuelle forskjeller på hvilken effekt en beskyttelsesfaktor har på et barn. Det varierer ut ifra ulike situasjoner og de individuelle egenskapene barnet har. Selv om det er mange felles beskyttelsesfaktorer som går igjen hos mange, vil det likevel være store individuelle forskjeller (Waaktaar, Torgersen & Christie, 2007).

Kvello har ramset opp en liste over ulike eksempler på beskyttelsesfaktorer. Noen av de er blant annet at barnet har venner, tilhørighet av et fellesskap, er sosial, har positivt selvbilde, har en aldersadekvat fungering og gode mestringsstrategier. Det er også enkelte beskyttelsesfaktorer som innebærer god omsorgsutøvelsen fra foreldre (Kvello, 2015). Men i mange tilfeller hvor alkoholmisbruk er en del av hverdagen til foreldre, vil kanskje foreldrefunksjonen også svikte og bli en risikofaktor. Som nevnt tidligere er Rutter en kjent bidragsyter innenfor resiliensforskning. Rutter har beskrevet hvordan ulike beskyttelsesfaktorer kan skape resiliens. Han forklarer dette gjennom fire prosesser:

- 1: Det blir utviklet resiliens gjennom beskyttelsesfaktorene ved å dempe virkningene av risikofaktorene.
- 2: Å ha et godt selvbilde er en beskyttendefaktor som kan bidra til å utvikle resiliens.
- 3: Å bryte ned negative kjedereaksjoner kan være en strategi for å skape resiliens.
- 4: Prosess 3 flyter over i 4 hvor det åpnes opp nye muligheter slik at barnet kan utvikle nye indre arbeidsmodeller for sosialt samspill (Rutter, 1990).

2.3.2 Robusthet

Robusthet blir beskrevet som det motsatte av sårbarhet. Det å ha egenskapen robusthet er individets evne til å tilpasse sin opprinnelige form i en forandring som oppstår. Jørgensen

skriver at individets robusthet er de strategiene barnet bruker for å motvirke en minkende trivsel. Videre skriver han at de ulike strategiene kan bidra til å mobilisere den evnen til å holde ut lenge, så lenge individet kommer seg videre i sine anstrengelser (Jørgensen, 2017). Han påstår at begrepet robusthet er et vanskelig begrep, men et utrolig viktig begrep. Hans definisjon på robusthet er:

«Robusthet er en styrke som gjør oss i stand til å fastholde vår oppmerksomhet og konsentrasjon om en aktivitet til tross for motstand og krise, og som gjør oss i stand til å kunne tilpasse innsatsen etter mulighetene» (Jørgensen, 2017).

Robusthet er også den kunnskapen om å være klar over hva man vil og hvordan man skal gjøre det. Det er en styrke man har i seg selv som ruster individet til å være i stand til å være oppmerksom og konsentrert om en aktivitet til tross for ulik motstand og krise som måtte oppstå (Jørgensen, 2017). Noen mennesker er mer robust enn andre og tåler mye, mens andre igjen kan være mer skjøre og tåler ikke motgang på samme måte.

2.3.3 Risikofaktorer

Barn av rusmisbrukere er en utsatt risikogruppe. Risikofaktorer kan være truende og bidra til negativ utvikling hos barnet. Det blir beskrevet som en eller flere faktorer som minsker sannsynligheten for en positiv utvikling. Begrepet risiko er ikke kun negativt ladet. Det viser seg også at utfordringer og påkjenninger kan skape en positiv utvikling. Det er ikke slik at risiko alltid fører til problemer og utfordringer. Mange barn som lever under mye risiko og stressende omgivelser klarer å snu utviklingen i en positiv retning, mens andre barn utvikler psykiske problemer (Masten, Best & Garmezy, 1990).

Det finnes ulike nivåer for risiko, blant annet individuell, familiær, samfunnsmessig og organisasjonsnivå (Ejrnæs, 2015). Den individuelle risikoen er knyttet til om barnet er barnevernsbarn, har medfødte problemer, er traumatisert, har nedsatt funksjonsevne, hvilke personlige egenskaper og temperament barnet har. Et barn som er ekstremt sjenert, har økt fare til å utvikle psykiske problemer. Derimot et barn som er motsatt og som er sosialt utadvendt, har en minimal risiko. Familiebasert risiko omhandler de voksne og deres foreldrerolle. Eksempler på ulike risikoer innenfor denne kategorien er omsorgssvikt, mishandling, helseproblemer, hyppige alvorlige konflikter eller alkoholmisbruk. Disse faktorene er direkte risikoer som påvirker barnas hverdag og som barna ikke kan kontrollere.

Barnas relasjon til sine foreldre vil påvirke alvorlighetsgraden av risikoen. Den samfunnsmessige risikoen kan bestå av å vokse opp i fattigdom, krig eller at omsorgsperson er arbeidsledig. Organisasjonsrisikoen kan for eksempel dreie seg om mobbing på skole (Gunnestad, 2017). Det finnes to ulike typer risiko som betegnes som akutt risiko og kronisk risiko. Den akutte risikoen dreier seg om akutte risikosituasjoner som oppstår en gang eller over en kort periode. Mens den kroniske risikoen varer i over lengre tid som for eksempel omsorgssvikt. Akutt risiko er enklere å bearbeide, mens kronisk risiko kan risikere å få flere risikoer som opptrer parallelt med tidligere utløste problemer (Borge, 2010).

2.3.4 Kumulativ risiko

Wright og Masten (2005) skriver at risikofaktorer er ikke noe som oppstår isolert fra hverandre. Det er slik at faktorene ofte forekommer sammen. De risikofaktorene som oppstår sammen kan være mer forutsigbar, enn de som opptrer alene (Masten & Coatsworth, 1995). Et begrep for de risikofaktorene som oppstår sammen blir kalt for kumulativ risiko. Borge definerer kumulativ risiko som nye problemer som legger seg oppå tidligere uløste problemer. Hvis det er en stor enkel hendelse, vil ikke det påses som en kumulativ risiko. Det som utgjør kumulativ risiko, er at det ligger andre problemer og påkjenninger i tillegg til en enkelt hendelse. Risikofaktorer som opptrer parallelt er mest skadelige (Borge, 2010).

Det er ofte barn av alkoholikere som blir utsatt for denne type risiko. Foreldre som misbruker alkohol, pådrar seg ofte flere belastninger som for eksempel vold, misbruk, omsorgssvikt og konflikter og dette vil doble risikoen for at barna kan utvikle psykiske problemer (Wright & Masten, 2005). Wright & Masten (2005) definerer kumulativ risiko som at økt risiko skyldes nærværet av mange faktorer, eller flere forekomster av samme risikofaktor, eller opphopningseffekten av pågående belastning.

2.4 Alkoholmisbruk

Det finnes mange ulike definisjoner på begrepet alkoholmisbruk, men Kvello definerer det slikt:

«Alkoholmisbruk gjelder personer som ofte drikker seg tydelig beruset og på et kvantum som ofte de selv og – enda vanligere – i mange i omgivelsene misliker, og som kan skape bekymring. Selv om de har tilstrekkelig kontroll over alkoholkonsumet

til at det ikke får mange alvorlige sosiale konsekvenser, preger det likevel situasjonen negativt» (Kvelling, 2015)

Men hva vil det si å drikke ofte? Det er vanskelig å definere hva det vil si å drikke ofte, og det å misbruke alkohol. Alkoholmisbruk er ikke et statisk fenomen, men et fenomen som vil variere ut ifra hvilken kultur og samfunn man tilhører. I tillegg er det vanskelig å vite eksakt hvor mange personer som misbraker alkohol, da dette er et tabubelagt tema å få statistikk på. Henriksen (2002) skriver derfor at hva som betegnes som misbruk vil utvikles ut fra menneskets betydninger og meninger.

Statens institutt for rusmiddelforskning har prøvd å danne et bilde på hvor mange som misbraker alkohol i Norge. De har byttet ut ordet alkoholmisbruk med storkonsumenter. Og hvis en person drikker mer enn ca. 10cl alkohol gjennomsnittlig hver dag gjennom et helt år, vil de bli definert som storkonsument. Ut ifra deres undersøkelser viser det seg at mellom ca. 66-122 000 antall personer i Norge er storkonsumenter. Tallene er upresise og usikre og de presiserer at dette er personer som ikke misbraker alkohol, men personer som drikker over 10cl alkohol hver dag (Sirus, 2008). Det som gjør det enda mer problematisk å definere hvor mange som misbraker alkohol i Norge, er at de som drikker under 10cl alkohol hver dag kan fortsatt ha problemer med alkoholmisbruket, og de som drikker over vil ikke kanskje ikke anse seg selv som alkoholmisbraker (Sirus, 2008).

Som nevnt tidligere er det vanskelig å definere hvem som misbraker alkohol, og hvor grensen går på hva misbruk er, da alle har ulike meninger om det. Mange kan nyte alkohol hver dag og ikke anse det som et problem, men for et barn som vokser opp med denne forelderen kan oppfatte det som problematisk. Hvor problematisk det er å for eksempel drikke alkohol hver dag eller hvor ofte er avhengig om hvem du spør (Hansen, 1994).

2.4.1 Utvikling og avhengighet av alkohol

Avhengighet og misbruk er to forskjellige begrep, hvor avhengighet er mer alvorlig enn misbruk. Selv om oppgaven min omhandler misbruk vil jeg også bruke begrepet avhengighet, da mange av informantene opplever fenomenet alkoholmisbruk som en avhengighet hos sine foreldre. Selv om barn og unge opplever alkoholmisbruk eller avhengighet kan de i stor grad bli belastet i oppveksten. Noen kjennetegn på alkoholavhengighet er at alkoholdriking blir prioritert før andre gleder og interesser, at personen forsetter å drikke selv om den er klar over

at det får skadelige konsekvenser for både seg selv og nettverket, og at personen har et sterkt behov eller trang til å drikke (Evjen, Kielland & Øiern, 2012).

Det finnes to forskjellige typer avhengighet, og det er et skille mellom fysisk og psykisk avhengighet. Fysisk avhengighet omhandler at kroppen reagerer med abstinenser ved å oppleve kvalme, hodepine, angst, svetting og uro. Kroppen er vant med alkoholen, og reagerer derfor med ulike symptomer hvis kroppen ikke har hatt inntak av alkohol etter en stund. Den psykiske avhengigheten innebærer at personen misbruker alkoholen for å unngå en stressende dag, eller for å ikke kjenne på fysiske og psykiske smerter. Den psykiske avhengigheten handler om det følelsesmessige forholdet personen har til alkohol (Brandt & Grenvik, 2010). Ofte er det slik at de voksne selv ikke innser at de har et alkoholproblem og deres problem vil derfor gå utover andre relasjoner og familiemedlemmer (Hafseng, 1991).

Kvello viser til at en av de største risikofaktorene for at alkoholmisbruk oppstår er knyttet til miljøet rundt personen langt mer enn de genetiske forholdene. Misbruk har tendens til å bidra til en livssituasjon som videre fører til nye risikofaktorer (Kvello, 2015). Utvikling av alkoholmisbruk stammer ofte fra traumer, sterke følelsesmessige, kognitive og sosiale tilpasningsvansker, som kan ha oppstått fra omsorgssvikt, mishandling og seksuelle overgrep i barndommen. Det er også tilfeller av akutte kriser som for eksempel dødsfall, skilsmisse eller arbeidsledighet som kan påvirke utvikling av alkoholavhengighet (Kvello, 2015).

Ofte vil det være en påkjenning for familiemedlemmer og nettverk å leve sammen med en som har alkoholproblemer. Dette kan føre til at både familie og nettverk trekker seg unna personen, både fysisk og følelsesmessig. Mor eller far kan føle seg sviktet og misforstått av barna som velger å trekke seg unna. Ulike kjennetegn på et storkonsument er ofte at de har lav selvfølelse, skyldfølelse, er sårbar, depressiv og føler de blir sett på som et dårlig menneske (Hafseng, 1991). Barn som vokser opp med en eller flere foreldre som ofte konsumerer alkohol, misbruker eller er avhengig av alkohol vil kjenne på mange ulike følelser og reaksjoner.

2.4.2 Alkohol påvirker barnet

Det blir vist gjennom ulike undersøkelser og rapporter at barn blir preget av foreldrenes alkoholmisbruk. Barn blir preget på ulike måter, hvor noen utvikler en rekke problemer, mens andre kanskje ikke blir belastet i like stor grad. I en norsk undersøkelse var det 275

mennesker som hadde vokst opp i et alkoholisert hjem, som i senere tid fikk ulike komplikasjoner. Av de 275 menneskene så var det 96% av disse som hadde problemer med muskel- og skjelettsymptomer, 69% hadde problemer med mage og tarm og 64% slet med hodepine (Amundsen & Melkeraaen, 2015). Andre generelle problemer som barn kan utvikle etter å ha vokst opp i et alkoholisert hjem er angst, depresjon, lavt selvbilde, spiseforstyrrelser, søvnproblemer, rusmisbruk og atferdsvansker (Robinson & Rhoden, 1998). Kvello nevner i et intervju hvor mange foreldre som misbruker alkohol mener de skjerner barna, og at barna ikke vet om deres misbruk. Når barna ble intervjuet kom det frem at mange av barna hadde full oversikt over at deres mor og/eller far ruser seg, og hadde store ønsker om at misbruket skulle stoppes (Kvello, 2015). Det er en forskjell på reaksjoner ut ifra hvilket kjønn det er. Gutter utvikler ofte atferdsvansker, mens jentene får mer vansker med de emosjonelle følelsene og utvikler angst og depresjon (Kvello, 2015). Barn reagerer forskjellig når det kommer til alkoholmisbruk hos foreldre. Og det vil jeg gjøre rede for i kapittel 2.6.

2.4.3 Parentifisering

Alkohol påvirker et barn på mange ulike områder. Et typisk kjennetegn som mange barn og unge vil oppleve i sin oppvekst er parentifisering. Kvello (2015) beskriver parentifisering som «Barn som inngår i omsorgsroller med sine omsorgspersoner». Parentifisering omhandler at barnet inntar en voksenrolle i tidlig alder. Barn tar over de voksnes ansvar og oppgaver i hjemmet som kan inneholde matlaging, husarbeid, ta vare på sine søsken og ha ansvar for det økonomiske. Omsorgspersonen drar barnet sitt inn i en voksenverden som et barn ikke er nok rustet for, verken emosjonelt, kognitivt eller sosialt (Kvello, 2015). I enkelte familier vil barn måtte ha ansvar for å løse konflikter, støtte og trøste både foreldre og søsken. Ifølge Haugland (2012) vil parentifisering ofte oppstå blant barn som vokser opp i et rusbelastet hjem.

2.5 Barnas reaksjoner og følelser

Barn blir berørt av å vokse opp i et hjem som er alkoholpreget. Som nevnt tidligere reagerer barn ulikt. Og hvordan et barn reagerer henger sammen med det biologiske, samt graden på den mangelfulle omsorgen barnet får fra sine foreldre (Kvello, 2015). Belastningene barnet gjennomgår kan skape angst, usikkerhet, skam, skyld, frykt og forvirring. Mange av barna kan oppleve en følelse av sorg og tap fra sin mor eller far som ruser seg, og opplever at løfter blir brutt. Overtakelse av ansvar og oppgaver i hjemmet og forventninger til å ta hensyn til mor eller fars dagsform er også situasjoner barn ofte vil oppleve i sin oppvekst (Lønne, 2006). Å

leve tett inn på omsorgspersoner som ruser seg kan oppleves som en prøvelse for barn og unge. Mange barn blir preget av oppveksten sin og lærer seg tidlig å leve med brutte løfter og benektelser. For enkelte kan det gi en ekstra herding hvor den vanskelige oppveksten i senere tid kan brukes til noe positivt. Mens for mange andre vil oppveksten føre til et sår som er vanskelig å gro, og som fortsatt vil møte på skuffelse og fortvilelse selv etter de har flyttet hjemmefra (Woititz, 1990).

2.5.1 Skam

Betegnelsen skam er en følelse mange barn av alkoholikere kan kjenne seg igjen i. Mange av barna som vokser opp med alkohol i hjemmet vil føle at deres hjem er annerledes og de vil også føle at de selv er annerledes i forhold til de andre i sitt nettverk. Følelsen av skam kan oppstå fordi barn er redd for at noen skal oppdage ut av at mor og/eller far har et alkoholproblem. På grunn av sin familiebakgrunn kan barn og unge føle seg mindreverdige og bruke isolasjon som forsvarsmekanisme for å beskytte seg selv (Mortensen, 1994).

2.5.2 Skyldfølelse

Borge skriver at de barna som føler skyld har brukt mye av tiden sin og krefter på å fremstå som et snilt og veltilpasset barn i familiesituasjonen. Dette er energi som barna ellers kunne brukt til eget formål, men som heller blei brukt for å tilpasse seg (Borge, 2010). Skyld er et vanlig kjennetegn hos barn som er oppvokst med alkoholmisbruk. Mange barn tror at det er deres feil og deres ansvar at sin mor og/eller far drikker. Barn har vanskeligheter med å forstå at alkoholmisbruk er en sykdom. I tillegg kan mange barn føle seg ansvarlig for de konfliktsituasjonene som oppstår ved alkoholmisbruket (Robinson & Rhoden, 1998).

2.5.3 Frykt og redsel

Frykt og redsel er vanlige følelser som barn og unge vil oppleve gjennom sin oppvekst. De barna som er oppvokst i et hjem med alkoholmisbruk vil kanskje kjenne på disse følelsene enda oftere enn normalt. Disse følelsene kan oppstå ved konfliktsituasjoner når omsorgsperson er beruset. Det kan være redselen for når mor eller far skal drikke igjen. I samme grad som følelsen av skam, kan også frykten og redselen for at noen skal oppdage alkoholmisbruket være i like stor grad. Frykten for at mor eller far ikke skal våkne opp igjen etter en kveld med drikking er også ofte en bekymring hos barn og unge. Dessverre i mange

tilfeller kan barn oppleve psykisk eller fysisk vold eller seksuell misbruk som fører til konstant følelse av frykt og redsel for gjentakelse (Robinson & Rhoden, 1998).

2.5.4 Sinne og skuffelse

Følelser og skuffelse er to begreper som er nært knyttet til hverandre. Ofte vil det å føle skuffelse vises gjennom sinne. Barn og unge vil naturligvis føle skuffelse når foreldre glemmer ut en avtale og ikke holder løfter, eller ikke stiller like mye opp for dem som en forelder burde ha gjort. Sinne kan oppstå ved at man ikke blir hørt av sine foreldre, og at barnet har et sterkt ønske om at omsorgspersonen skal slutte å drikke, men ikke gjør det. Barn vil kjenne på sinne hos sine foreldre, samtidig som de er glade i sin mor og far. Gjennom oppveksten sammen med alkoholmisbruker vil barn kjenne på motstridende følelser ovenfor sine foreldre, de trenger derfor støtte til å kunne regulere seg, men ofte er ikke forelderen i stand til dette (Ruud, 2011).

2.6 Omsorgssvikt og foreldrefunksjon

Ofte er det slik at et barn som vokser opp i et hjem med alkoholmisbruk, opplever flere risikofaktorer. Det kan være som for eksempel vold, seksuelle overgrep eller omsorgssvikt. Det at en forelder misbruker alkohol kan ofte føre til foreldreferdighetene svekkes (Haugen, 2008). Det er ikke slik at alle barn som vokser opp med alkoholmisbruk hos sine forelder automatisk opplever omsorgssvikt. Men alkoholmisbruk kan svekke foreldrefunksjonen, og jeg vil derfor beskrive hva som menes med omsorgssvikt.

Kvello skriver at i hovedsak omhandler omsorgssvikt om at foreldre ikke utøver tilstrekkelig omsorg for barnet (Kvello, 2010). Han skriver videre at det er tre hovedfaktorer som kan beskrive omsorgssvikt. Faktorene handler om at barnet ikke blir beskyttet mot farer, får manglende omsorg og at barnet får skadelig stimulering. Omsorgssvikt kan gi alvorlige konsekvenser som ikke alltid kan bearbeides hos et barn, både kognitiv og emosjonelt (Kvello, 2010). Relasjonsevnen til en forelder er et viktig element i barns første leveår. Alkohol vil mest sannsynlig påvirke relasjonsevnen til forelderen i en negativ grad som kan påvirke andre faktorer i foreldrefunksjonen som, ansvarlighet, stabilitet, tilgjengelighet, kontaktevne og sensitivitet. Som forelder er en viktig del av omsorgen, affektregulering. Barn trenger hjelp til å regulere følelsene sine, og det kan være utfordrende hvis forelderen ikke har evnen til å støtte barnet fordi de er mer opptatt med alkoholdriking (Killén, 2013).

Kvillo beskriver 4 forskjellige former for omsorgssvikt. Den første er barn som blir utsatt vanskjøtsel. Den andre er barn som har opplevd fysisk overgrep. Den tredje er barn som er utsatt for psykisk overgrep. Og den siste formen er barn som blir utsatt for seksuelle overgrep. Et barn som blir utsatt for vanskjøtsel dreier seg om at foreldre ikke er engasjert i barnet, og ikke ivaretar de følelsesmessige behovene som barnet trenger, eller det fysiske som at barnet er dårlig stelt. Følelsesmessig vanskjøtsel opptrer når foreldre ikke engasjerer eller er tilgjengelig på den følelsesmessige planen hos barnet, og innebærer det kognitive, emosjonelle og det sosiale behovet et barn trenger.

Psykisk overgrep er en som ofte kan befinne seg i en oppvekst med alkoholmisbruk. Det er foreldrenes holdning, atferd og livsstil som hindrer utviklingen av et positivt selvbilde hos barnet. Barn som opplever alkoholmisbruk, lever mye i uforutsigbare rammer. Foreldres atferd kan føre til at barn lever med kronisk frykt og bekymring som vil skade barns utvikling (Killén, 2009). Et barn som ikke får reguleringsstøtte og som i tillegg lever i utfordrende livssituasjoner må finne egne måter å håndtere sine behov og følelser. Et barn vil starte å handle ut ifra et fareperspektiv som krever mye energi og en annen tankevirksomhet for å kunne ta kontroll over situasjoner. Barn klarer å finne en strategi for å «slå av» sine følelser. De finner egne overlevelsesstrategier på for å være i sikkerhet og kan danne en tankemåte slik at de er trygge, da barn ofte kan oppleve å ikke ha tillit til sine foreldre når de ruser seg (Sundfær, 2012). Det vil være utfordrende for foreldre å utøve et godt foreldreskap hvis de selv er i en vanskelig livssituasjon, og mange misbruker selv alkohol fordi de selv har det vanskelig. Det vil derfor være mer utfordrende for en forelder som misbruker alkohol å være «god nok» som Killén beskriver det (Killén, 2013).

Som nevnt tidligere kan det hende at et barn ofte har en barndom preget av flere risikofaktorer. I ulike undersøkelser viser det seg at høyt konfliktnivå henger sammen med foreldre som misbruker alkohol. Og høyt konfliktnivå anses som omsorgssvikt hvor barnas fungering og utvikling vil bli svekket (Haugland, 2012). Foreldre som misbruker alkohol har i mindre grad evnen til å engasjere seg i hva barna gjør, fordi de ofte er opptatt med sin egen verden og utfordringer. Dette kan føre til at barna automatisk trekker seg tilbake og har et passivt aktivitetsnivå. Noen barn har det motet å gi beskjed til sine foreldre om deres alkoholmisbruk og hvordan det preger dem. Mange foreldre vil ofte benekte dette og samspillmønsteret mellom dem og barnet kan være preget av gjensidig negativ forsterkning (Killén, 2000). Det er mange ulike konsekvenser for barn som vokser opp i et alkoholisert

hjem, og som opplever omsorgssvikt. Barn har høyere risiko for å utvikle konsentrasjonsvansker, søvnproblemer, atferdsproblemer, mestringsproblemer, tvangstanker og følelsesmessige vansker (Weisæth & Dalgard, 2000).

2.7 «Klart seg»

Jeg har gjennom oppgaven skrevet at barn har «klart seg», men hva menes egentlig med barn og unge som har klart seg? Det vil variere fra individ til individ på hvordan det blir definert. For eksempel kan et barn med psykiske vansker klare å komme seg på skolen hver dag mene at han har klart seg bra. Waaktaar og Christie mener at kriteriene for om en person har klart seg varierer fra studie til studie. De påpeker videre at det er noen vanlige kriterier som er gjentakende og det er fravær av psykiske vansker og diagnoser, klare å gå på skolen eller i arbeid, og ha et positivt fungeringsnivå (Waaktaar & Christie, 2000). Masten skriver at hva som innebærer i «klart seg» vil dreie seg om personen har gjennomført skolegang, og om personen har vennerelasjoner. Det kan handle om at personen har et tilfredsstillende mentalt og fysisk helse, og føler lykke (Masten, 2001). Jeg tenker derfor å belyse mine kriterier for dette prosjektet kan være nødvendig. For det som menes med å ha «klart seg» i dette forskningsprosjektet omhandler at vedkommende har fullført skolegang, er i arbeid eller studerer og ikke har alvorlige psykiske vansker. Det er subjektivt i hva som menes med klart seg bra, jeg har derfor tatt Waaktaar, Christie og Masten sine kriterier i betraktning i dette prosjektet.

2.8 Tidligere resiliensforskning

Som nevnt innledningsvis blei det referert til ulike studier som omhandler resiliens og beskyttelsesfaktorer. Jeg vil derfor gjøre kort rede for noen sentrale studier som er relevante i forhold til problemstillingen.

2.8.1 Kauai undersøkelsen

Starten på resiliensforskning traff rundt 1950-tallet. Kauai undersøkelsen er det første eksempelet på direkte resiliensforskning. Emmy Werner og Ruth Smith var de to som gjennomførte undersøkelsen. Ved bruk av longitudinell metode studerte de barnas samspill mellom oppvekst og risikoene i miljøet på Kauai i Hawaii. Målet var å kunne karakterisere de risikobarna som klarte seg bra tross for alle risikosituasjonene de vokste opp i. Allerede fra fødselen av hadde risiko- og resiliensfaktorene i barnet og i miljøet betydning for barnets

utvikling (Borge, 2010). De fulgte barna opp frem til de var over 30 år. Allerede før barna var 2 år klassifiserte de 210 av 698 barn som høyrisikobarn på grunn av risikofaktorene.

Forskerne kartla hvem som klarte seg, og hvem som ikke klarte seg etter å ha vokst opp i et miljø med mange risikofaktorer. Det viste seg at 1/3 av de 210 høyrisikobarna klarte seg bra. Det viste seg også at det var flere jenter enn gutter som utviklet resiliens (Borge, 2010).

2.8.2 Flerkulturell studie

En undersøkelse gjort av Arve Gunnestad blei det funnet ulike beskyttelsesfaktorer som var til hjelp hos personer som har opplevd vonde hendelser i oppveksten. Utvalget var barnehagelærerstudenter fra Norge, Zambia og Swaziland. Resultatet blei delt opp i tre hovedfaktorer som skilte seg mest ut. Den første gjaldt nettverk, hvor sosial støtte spilte en stor rolle. Den andre hovedkategorien inneholdt informantenes egenskaper, ferdigheter og ressurser. Og den siste beskyttelsesfaktoren som viste seg i form av kulturell og samfunnsmessig støtte gjennom tro, mening og verdier (Gunnestad, 2017).

Nettverk gjaldt de personene som barnet hadde regelmessig kontakt med. Barnet sitt nettverk vil vanligvis bestå av slekt, familie, besteforeldre, venner, naboer, lærere og kanskje noen i de strukturelle forholdene som miljøterapeuter, barnevern, politi og ulike organisasjoner. En gjennomgående faktor i resiliensforskning er den ene betydningsfulle personen som støtter og beskytter barnet som har en stor betydning for barnets liv (Ruud, 2011). Selv om et barn har mange rundt seg, vil det være avgjørende hvordan kvaliteten på relasjonen er. Gunnestad skriver at et dårlig nettverk vil minske motstandskraften til barnet (Gunnestad, 2017).

Egenskaper, ferdigheter og ressurser omhandler barnets medfødte eller genetiske faktorer som kan knyttes til barnets intelligens, humor, temperament og fysisk og psykisk styrke.

Ferdighetene barnet har ses i sammenheng som hva barnet mestrer både på det sosiale, praktiske, fysiske og det teoretiske. Hvis barnet mestrer noe på de ulike elementene kan dette føre til økt følelse av verdighet, positiv selvbildet og tilhørighet. Kulturell og samfunnsmessig støtte handler kort om hvilken tro og religion støtter seg på, og hvilke verdier og holdninger barnet har (Gunnestad, 2017).

2.8.3 Cybil Wolin & Steven Wolin

I 1993 forsket Cybil Wolin og Seven Wolin på utviklingen av barnas motstandsdyktighet mot å utvikle psykiske problemer i en oppvekst med alkoholisme. Totalt blei 30 resiliente personer intervjuet, og det blei funnet ulike egenskaper som bidro til at barna klarte å distansere seg fra farene. Forskerne påstår at jo flere beskyttelsesfaktorer som er til stede jo større sjanse er det for å utvikle resiliens. De ulike faktorene som de oppdaget hos de resiliente personene var innsikt, uavhengighet, relasjoner, initiativ, moral, kreativitet og humor (Borge, 2010).

2.8.4 The Isle of Wight Study

Anerkjente Rutter og andre kollegaer fant ut gjennom The Isle Of Wight Study at hvis antallet på risikofaktorer økte fra 0 til 1, eller fra 1 til 2 ville dette ha en liten betydning for barnet. Men hvis risikofaktorene økte fra 1 til 4, eller fra 3 til 4 ville dette øke sannsynligheten for at barnet utviklet skjevutvikling (Rutter, 1979). Dette er noe som blir betegnet som kumulativ effekt, som er et begrep jeg beskrev i avsnitt 2.4.4. I samme studie viser det seg også at relasjoner og støttepersoner rundt ungdommen var betraktelig mye mer betydningsfullt enn de individuelle egenskapene ungdommen hadde. Relasjoner med andre var også viktigere enn andre eksempler av resiliensfaktorer som kjønn og intelligens (Rutter, 1979).

Kapittel 3 – Metodedel

3.0 Innledning

Problemstillingen for denne oppgaven omhandler hvordan det har vært for barn og unge å vokse opp i et hjem med alkoholmisbruk hos sine foreldre. For å kunne belyse denne problemstillingen på en best mulig måte, mener jeg at kvalitativ metode vil være den mest relevante metoden å bruke. Hensikten med denne type metode er å skaffe empiriske funn slik at man kan forstå informantenes livsverden (Moen & Karlsdottir, 2011).

3.1 Valg av metode

Jeg skal utforske hvilke beskyttelsesfaktorer som var til hjelp for barn og unge i oppveksten og hvordan de opplevde hverdagen som barn av alkoholmisbruker. Begrepet beskyttelsesfaktor er knyttet til begrepet resiliens. Og Borge skriver at hvis man skal forstå resiliens, så må man finne ut hva barna tenkte og gjorde med sine vanskelige situasjoner (Borge, 2010). Jeg mener derfor at er aktuelt å bruke kvalitativ metode som metodisk tilnærming for denne oppgaven, hvor intervju er forskningsdesignet. Et kvalitativt forskningsintervju omhandler å forstå informantens opplevelser, meninger, holdninger og erfaringer. Tjora (2017) beskriver det som at forskeren er ute etter livsverdenen til informanten.

Det er ulike typer intervjuformer i kvalitativ metode, blant annet dybdeintervju og fokusgruppe. Jeg hadde lenge en diskusjon med meg selv om hvilken intervjumetode som var best for dette prosjektet. Silverman skriver at det ikke finnes noen metoder som er rett eller feil (Silverman, 2017). I dette prosjektet har jeg valgt dybdeintervju som metode, fordi jeg føler dette svarer best min problemstilling og spørsmålene jeg skal stille. Det jeg interesserer meg for og er opptatt av, er informantenes opplevelser, oppfatninger og erfaringer. Brinkmann & Tanggaard (2012) beskriver kvalitativ metode som å kunne belyse menneskelige opplevelser og erfaringer i det sosiale livet. Metoden blir basert på en fenomenologisk tilnærming fordi informantene blir intervjuet om erfarte fenomener fra virkeligheten (Postholm, 2005). Ved dybdeintervju tenker jeg det vil være enklere for informantene å dele sine opplevelser, istedenfor med mange andre fremmede i en fokusgruppe. I tillegg mener jeg det kan være lettere å skape en åpen og fri samtale med informantene alene, ansikt til ansikt ved dybdeintervju. Mange av informantene ved et slikt

tema vil nok være anonym, og har det derfor enklere å tilby seg som informant ved dybdeintervju. Brinkmann & Tanggaard (2012) skriver at det kan være en risiko for konflikter innad i gruppen ved fokusgruppe, og at det kan være enkelte som tar mer plass enn andre og som ikke får sagt deres meninger.

3.2 Vitenskapelig forståelsesramme

I dette forskningsprosjektet har jeg valgt et hermeneutisk og fenomenologisk perspektiv. Gjennom det fenomenologiske perspektivet er jeg ute etter subjektive opplevelser og erfaringer fra ulike mennesker, og ved analyse og tolkning av data fra informantene vil hermeneutikken knyttes inn.

Perspektivet hermeneutikk finner man mye i humanvitenskap. Vår objektive måte å forstå verden på skjer gjennom våre tanker og opplevelser som fortolkes gjennom våre omgivelser (Aadland, 2011). Hans-Georg Gadamer utvidet begrepet hermeneutikk og mente at vår forståelse er bestemt av oppfatninger som vi har fått overlevert fra tidligere tradisjoner (Thomassen, 2006). Den hermeneutiske spiralen er en anerkjent prosess i det hermeneutiske perspektivet. Prosessen dreier seg om å forstå, tolke og finne mening og hensikt. Spiralen dreier seg om at man kan få en ny forståelse som kan videreutvikles. Man kan risikere «å gå i ring» i spiralen hvis man ikke er klar over egen forforståelse. Prosessen fungerer som en sirkulær prosess, man forstår delene ut ifra helheten, og helheten ut ifra delene (Thomassen, 2006). Det er fokus på helheten som vil bli forstått gjennom de delene. Og de delene er de inntrykkene og situasjonene som gir oss forståelse.

Hermeneutikk innebærer fokus på språk og tolkning. I dette prosjektet skal jeg intervjuer ulike informanter som skal fortelle sine subjektive opplevelser fra sin livsverden. Jeg skal forstå og tolke deres historie og sette de delene inn i en større helhet. I tillegg til at det datamaterialet jeg innhenter kan bidra til større forståelse av litteraturen, og litteraturen vil også bidra til utvikling av forståelse av funnene (Malterud, 2013). Gjennom et hermeneutisk perspektiv kan ulike fenomener tolkes på forskjellige måter. Begrepet fortolkning er derfor et sentralt begrep fordi det omhandler å fortolke tekster. I dette prosjektet skal jeg tolke og forstå funnene fra mine informanter. Jeg har transkribert intervjuene som er dannet om til en tekst hvor jeg skal forstå meningen bak funnene. Jeg skal forstå informantenes livsverden på hvilke faktorer som var til hjelp for dem som har vokst opp i et hjem med alkoholmisbruk, i tillegg til å forstå

hvordan de opplevde oppveksten sin. Et annet sentralt begrep innenfor hermeneutikk er forforståelse. Dette er et begrep som jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel hvor jeg beskriver mer om min rolle og forforståelse for dette forskningsprosjektet.

Fenomenologien fokuserer ikke i like stor grad på fortolkning som hermeneutikken gjør. I fenomenologien er hovedfokuset på menneskets subjektive opplevelser sentral, og det er akkurat det mitt forskningsprosjekt innebærer. Jeg har derfor et prosjekt som ses gjennom et hermeneutisk og fenomenologisk perspektiv. Menneskers subjektive erfaringer gjennom fenomenologien regnes som gyldig kunnskap om et fenomen (Malterud, 2013). Husserl utvidet forståelsesrammen fenomenologi, og hadde stor interesse av å studere bevisstheten (Thornquist, 2018). Målet med et fenomenologisk perspektiv er å forstå hvordan mennesker opplevde et fenomen (Dalen, 2011), altså det å vokse opp i et alkoholisert hjem. Målet med å ta i bruk et fenomenologisk syn vil bidra til at jeg vil få forståelse på hvordan et fenomen oppleves for informantene. Det vil være utfordrende å få en fullstendig forståelse av andre menneskers forståelse. Men jeg vil påstå at ved å ha et fenomenologisk perspektiv vil informantene hjelpe meg å utvikle en viss forståelse på hvordan de har opplevd sin sosiale virkelighet i et alkoholisert hjem. Jeg som forsker skal danne meg en forståelse og finne en mening bak de funnene som informantene uttrykker (Moen & Karlsdottir, 2011).

3.3 Min forskerrolle

Problemstillingen for dette prosjektet er et tema som jeg personlig har mye erfaring med. Mine erfaringer og opplevelser er årsaken til valg av temaet. Jeg mener derfor det er viktig å utdype meg i hva som menes med forforståelse, og hvilke tanker jeg har rundt min rolle som forsker.

Forforståelse handler om hvordan jeg som forsker subjektivt opplever, tolker og forstår deler av en sammenheng. Røkenes & Hanssen (2006) beskriver det på en fin måte: «Vår forforståelse er våre briller som vi har på oss hele tiden og som «farger» det vi oppfatter og sanser». Min forforståelse har vært med på å utvikle spørsmål i intervjuguiden ved at jeg har tatt i bruk mine egne opplevelser og tenkt selv hva jeg lurer på. Jeg hadde en anelse gjennom andre studier om hva datamaterialet mitt ville inneholde som jeg vil tro påvirket mine spørsmål og antagelser før innhenting av datamateriale. Min forforståelse vil jeg påstå påvirker datainnsamlingen på hvordan jeg velger å tolke dette. Det er min kunnskap som jeg

har, og som jeg tar med meg inn i forskningsprosjektet. Det er derfor viktig og avgjørende at forskeren er bevisst over sin egen forforståelse. Alle de tankene og meningene jeg har om dette temaet danner min forforståelse. Det som har vært viktig for meg er å ikke la min forforståelse påvirke svarene som informantene uttrykker i intervjuene, samt å ikke bli påvirket av informantene ved å bli dratt inn i deres følelser. Å være helt objektiv i en slik problemstilling som preger meg personlig har vært utfordrende, fordi jeg kjenner meg mye igjen i de følelsene og opplevelsene som informantene har gjennomgått. Det å være objektiv vil nesten være umulig uavhengig om prosjektet preger deg personlig eller ikke. Tveit (2011) skriver at en forsker vil alltid ha med seg en viss forforståelse selv om man skal være mest mulig objektiv. Det har derfor vært viktig for meg å omstille hodet litt, samt å ikke møte informantene med et tomt hode. Mitt fokus rundt intervjuene var å være åpen og ha et åpent sinn i møte med informantene. Jeg har vært veldig bevisst på min egen forforståelse rundt prosjektet. Og ifølge Dalland vil det å være bevisst på egen forforståelse gjøre det lettere for meg å skille den nye forståelsen som jeg etter hvert tilegner meg med forforståelsen min (Dalland, 2017).

Andre faktorer som kan påvirke min forskerrolle er mine personlige egenskaper. Det å kunne skape tillit og åpenhet kan ha innvirkninger på forskningsresultatet. Thagaard skriver hvor viktig det er å danne en god relasjon mellom meg som forsker og informantene. Det er viktig at jeg klarer å sette meg inn i deres perspektiv på hvordan dette kan oppleves for dem. En positiv side ved dette er at jeg kan sette meg inn i deres perspektiv, men på en annen side er hver historie og opplevelse unik og ulik. Jeg tenker at det ikke vil være tilstrekkelig at jeg setter meg inn i deres perspektiv på grunnlag av min egen oppvekst. Det er viktig at jeg stiller meg åpen og etablerer tillit til informantene (Thagaard, 2013). Det som vil være negativt er å ikke danne grunnlag av tillit og relasjon, da dette kan svekke kvaliteten på intervjuene (Thagaard, 2013).

Thagaard skriver videre at alder kan være med på å skape en avstand mellom meg og informantene. Det var derfor viktig å ikke ha et altfor stort spenn på alderen. Ut ifra intervjuene jeg har utført har jeg ikke sett på alder som problematisk. I tillegg kjenner jeg den ene informanten fra før av. Dette kan både være positivt og negativt i forhold til intervjudelen. På den positive siden har jeg allerede dannet en tillit som ligger til grunn som kan gjøre det lettere for informanten å åpne seg opp om sensitive spørsmål. På den negative siden kan det kanskje oppstå en rollekonflikt for meg som både venn og forsker. Dette var ikke et tilfelle i

denne studien, men var noe som jeg hadde i bakhodet underveis. I tillegg var jeg bevisst på at bekjentskapet kan føre til at man kan glemme ut hvor varsom man stiller de sensitive spørsmålene til vedkommende, da jeg kjenner hennes historie fra før av.

3.4 Utvalg

Det å velge informanter kan ikke gjøres tilfeldig ifølge Tjora. For å finne utvalg til et prosjekt er det viktig at det er analytisk selektivt. Utvalget skal være strategisk og teoretisk (Tjora, 2017). For å finne et utvalg av informanter er jeg avhengig av disse menneskene har erfaring med å vokse opp i et alkoholisert hjem. Jeg var opptatt av alderen til utvalget, da jeg helst ville ha alderen over 24 år. Begrunnelsen er fordi de som er under 24 år er fortsatt unge mennesker, som kanskje nettopp har flyttet hjemmefra, eller som ikke har fått tiden til å prosessere de vonde opplevelsene fra oppveksten. Jeg tenkte i utgangspunktet at jeg ikke skulle ha informanter over 35 år, fordi det kunne være for mange år siden til å huske detaljer fra sin oppvekst. Kriteriet for alderen endret seg kjapt da jeg fikk respons fra ulike personer som gjerne ville stille opp, men var eldre enn prosjektets kriterier. Jeg valgte å se bort ifra alderen og tenkte at alderen ikke skal avgjøre om ulike aktuelle personer skal få være med i prosjektet eller ikke. Det viktigste er at disse informantene har erfaring om teamet jeg skal forske på. I tillegg til at dette skal være barn og unge som har klart seg tross for å ha vokst opp i uheldige omstendigheter. Jeg hadde ulike kriterier som nevnt tidligere, og det er at de ikke er en rusmisbruker, ikke har alvorlige psykiske problemer og at de er ute i arbeid eller studerer.

3.5 Rekruttering

Det er avgjørende hvor mange informanter som skal være med i prosjektet. Ifølge Brinkmann (2012) burde et prosjekt bestå av ca. 10-20 informanter. Mens Tjora (2017) beskriver at man ikke skal fokusere for mye på antallet, men heller legge vekt på deres opplevelser og erfaringer som kan gi nok informasjon til forsker til å analysere. I utgangspunktet tenkte jeg det ville være nok med en gruppe på ca. 6-8 personer. Planen min var først å sende ut en e-post til Trondheim kommune for å høre om de eventuelt kunne hjelpe med meg rekruttering av informanter. Videre var tanken å få avdelingslederen fra jobben min til å sende ut e-post om prosjektet mitt til sine ansatte på ulike institusjoner. Siste delen av planen min var å skrive et innlegg på sosiale medier, som Facebook og Instagram. Dette var noe som jeg hadde planlagt ville ta en måned.

Trondheim kommune fikk jeg ikke svar fra, og prøvde derfor å purre på dem en måned senere, men fikk fortsatt ingen respons. Avdelingslederen min fra jobb sendte ut e-post til alle ansatte, og ikke der var det en stor respons. En venninne tipset meg om å sende ut informasjon til ulike organisasjoner. Jeg sendte e-post til organisasjonene Avogtil, Barnavirus og Blå kors. Kort fortalt er avogtil organisasjonen en alkovettorganisasjon som skal bidra til å redusere de negative følgene av alkoholmisbruk, og gjøre hverdagen tryggere for alle. Barnavirus og Blå kors er organisasjoner som er medlem av avogtil. Barnavirus er en plass for pårørende av foreldre med rusmisbruk, hvor de bruker organisasjonen til å prate om utfordringene man står i. Blåkors er en organisasjon på rusfeltet hvor de jobber med forebygging, behandling og oppfølging etter behandling.

Samme dag som jeg sendte ut e-post til organisasjonene, designet jeg en plakat og gjorde klart innlegg som skulle publiseres på sosiale medier. Etter en dag fikk jeg en helt overveldende respons fra organisasjonene. Det var mange informanter som meldte seg frivillig til å være med i prosjektet mitt. Jeg fikk derfor ikke behov for å henge opp plakat eller publisere forskningsprosjektet mitt på sosiale medier. Det er vanlig at det vil være vanskelig å finne informanter til å delta i et prosjekt som omhandler sensitive og personlige temaer (Thagaard, 2013). Jeg blei derfor sjokkert over at det tok så kort tid før ulike personer meldte seg frivillig. Jeg fikk derfor totalt 7 antall informanter til studien min. En mann og seks kvinner fordelt på ulike byer i Norge.

3.6 Intervjuguide

En intervjuguide er et hjelpemiddel som kan være hensiktsmessig å ha med seg i intervjuene. Intervjuguiden skal være til hjelp, men ikke en mal som man skal følge slavisk ifølge Tjora (Tjora, 2017). Innholdet i intervjuguiden er ulike spørsmål og temaer som skal være med å belyse forskningsprosjektet. Noe som jeg var forberedt på var at intervjuguiden forandrer seg kontinuerlig. Jeg fikk et tips fra veileder om at det kunne være lurt å pugge litt og huske intervjuguiden, slik at jeg ikke blei helt avhengig av intervjuguiden i møte med informantene. Dette var et tips jeg tok i betraktning, men som var vanskeligere en antatt. Det å utforme en intervjuguide krever mye tid, og jeg valgte derfor å disponere mye av tiden til å utvikle en god intervjuguide. Forberedelsen og arbeidet på guiden la et godt grunnlag for intervjuene. En viktig faktor er å ha spørsmål som gir informantene mulighet til å åpne seg (Thagaard, 2012).

Jeg utelukket derfor «ja» og «nei» spørsmål fordi dette vanligvis ikke gir utfyllende svar, og kan gjøre det vanskeligere for informanten å åpne seg.

Problemstillingen min var et moment som ofte blei endret på underveis i prosjektet. I hovedsak hadde jeg kun en problemstilling knyttet til intervjuguiden min. Etter hvert som jeg gikk gjennom transkriberingene oppdaget jeg at det var mye annen informasjon som var interessant å inkludere i studiet. Det handlet om hvordan informantene opplevde det å vokse opp i et alkoholisert hjem, samt hvilke følelser de hadde knyttet til oppveksten. Jeg fikk mer informasjon enn det jeg hadde forutsett, og valgte derfor å knytte inn mest mulig informasjon jeg innhentet slik at ikke mye sensitivt og tung informasjon blei utlevert for ingen nytte. Dette kan både ha svekket og/eller styrket studien min, ettersom jeg kun lagde intervjuguide ut ifra en problemstilling. Hvis jeg i forkant hadde vært klart over at jeg skulle ha to problemstillinger, så hadde jeg kanskje endret intervjuguiden og spisset den enda mer inn på den informasjonen som jeg ikke var klar over jeg ville innhente. På en annen side så har intervjuguiden gitt meg gode funn som jeg ikke kunne vært uten.

3.7 Gjennomføring av intervju

Før hvert intervju sendte jeg informasjonsskrivet til informantene på e-post hvor det var informasjon om masteroppgaven og eventuelle rettigheter informantene hadde krav på. Dette blei signert før intervjuene kunne starte (se vedlegg 1).

Thagaard (2018) skriver at internett gir en god mulighet for å gjennomføre ulike intervju. Det blir nevnt at synkront intervju er det som ligner mest på et ansikt-til-ansikt-intervju fordi det gir muligheter for både spontan og direkte interaksjon mellom meg som forsker og informantene. Jeg og informantene satt ved skjermen samtidig med både lyd og video hvor informantene svarte på spørsmål der og da. Det som er en fordel med å intervju online er at det er enklere å rekruttere informanter over store geografiske avstander og informantene kan føle seg mer privat (Thagaard, 2018). Jeg hadde gledet meg til å møte informantene mine fysisk. Dessverre blei høsten 2021 mye preget av virus og influensa som gjorde det vanskeligere for oss å møte fysisk. Den digitale plattformen Teams blei fort tatt i bruk og fungerte bedre enn forventet. Etter mye erfaring med digital plattform i pandemien, så har jeg erfart at det ofte oppstår dårlig nettverksforbindelser og feil med lyd og video. Ingen av de

bekymringene jeg hadde på forhånd oppstod under intervjuene, og jeg blei derfor positivt overrasket over å holde intervju over Teams.

På mitt første intervju kjente jeg på nervøsitet og spenning. Dette var følelser som avtok etter hvert intervju, da jeg blei mer vant med situasjonen og tryggere på meg selv. Intervjuene startet alltid med litt småprat for å varme opp. Jeg startet også med å fortelle litt om meg selv og min situasjon. Jeg opplyste informantene om at den informasjonen jeg innhenter fra dem vil anonymiseres, og at opptaket jeg tar av dem skal kun jeg høre, for å trygge dem før intervjuet. Informantene startet med å fortelle litt om seg selv som alder, utdanning, skole/arbeid og fritid for å starte litt mykt.

Jeg oppdaget underveis i det første intervjuet at spørsmålene mine gikk litt i hverandre, og at det blei litt repeterende. Det blei derfor gjort endringer i intervjuguiden hvor jeg slettet et par spørsmål som blei repeterende. Jeg omformulerte noen spørsmål, da første informant ikke forstod spørsmålene slik jeg gjorde. Dette var en opplevelse som hjalp meg å styrke intervjuguiden til de nestkommende informantene. En tanke som jeg har tatt i betraktning er at jeg burde hatt et prøveintervju før de virkelige intervjuene startet. Første intervju blei ikke helt som planlagt, og jeg følte at første informant dessverre blei som en slags prøvekanin. Gjennomføring av første intervju kan derfor ha påvirket kvaliteten på intervjuet og intervjuguiden.

Det var ofte slik at informantene snakket seg litt vekk og automatisk kom inn på spørsmål som jeg skulle stille etterpå. Jeg merket at det var en stor variasjon i hvor mye folk fortalte på hvert spørsmål, noen svarte kort og noen litt lengre. De som svarte litt kortere prøvde jeg å stille oppfølgingsspørsmål til, men på en varsom måte. Jeg kjente litt på følelsen av å være redd for å overtrampe informantene hvis jeg stilte oppfølgingsspørsmål, da det kanskje kunne være en grunn for at de svarte kort. Underveis i intervjuene var jeg omstilt på å fokusere på å lytte. Jeg viste dette gjennom ved å nikke og respondere med «mhm» for å tydeliggjør at jeg hører og lytter på dem. På de fleste informantene fikk jeg lov til å ta båndopptak. Jeg fant fort ut båndopptak gjorde det enklere for meg å lytte på hva informantene sa. Intervjuet uten båndopptak krevde mer konsentrasjon fordi jeg måtte fokusere på å skrive ned alt informanten sa. Jeg følte at jeg ikke fikk utviklet en personlig kontakt, da ansiktet mitt var store deler av tiden i skjermen. Og ikke fikk jeg prosessert det han sa underveis, da jeg brukte tiden min på å skrive og få med meg det viktigste. Men på en annen side kan dette ha gjort det mer

komfortabelt for informanten ved å ikke ha min fulle oppmerksomhet, da han kanskje var ekstra sårbar. I tillegg til at jeg følte det var effektivt å få unnagjort både et intervju og transkribering samtidig. Thagaard anbefaler å skrive ned inntrykk etter intervjuet fordi de notatene kan gi verdifulle innspill til tolkning av resultatene, ettersom jeg ikke fikk observert de kroppslige signalene underveis. Dette var et tips jeg tok i bruk og som jeg fikk bruk i tolkningen. Jeg brukte å ha litt lengre pauser slik at de fikk tid til å tenke og fordi det ikke skulle være noen form for tidspress. Som Postholm også skriver, man bruker ofte pauser for å vise at man har en forventning om en forklaring (Postholm, 2005).

3.8 Transkribering av intervju

Som nevnt tidligere har jeg et hermeneutisk og fenomenologisk perspektiv og har derfor gjennom å transkribere intervjuene fått en større forståelse av datamaterialet. Jeg har fortolket teksten jeg har transkribert og fått en mer helhetlig forståelse ovenfor deres livsverden. Transkribering innebærer den muntlige dataen jeg har fått fra mine informanter og overført det til en skriftlig tekst. Å omgjøre muntlig data til tekst gjør det lettere for forskeren og analyse materialet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Jeg overførte opptakene fra båndopptakeren til pc-en min og krypterte filene rett etter hvert intervju. Jeg ivaretok etiske hensyn ved å slette navn og andre identifiserbare opplysninger i transkriberingsprosessen. Det å overføre filene til pc-en gjorde det lettere for meg å spole frem og tilbake i opptaket hvis noe var litt uklart eller at informantene snakket fortere enn jeg klarte å transkribere. Jeg transkriberte intervjuene rett etter hvert intervju slik jeg skulle ha samtalen ferskest mulig i minne og huske mest mulig. Transkriberingen var en nyttig prosess for meg. Dette gav meg enda mer forståelse og innsikt i hva informantene egentlig fortalte, og ikke minst blei det lettere for meg å ha en oversikt over datamaterialet før det skulle analyseres (Kvale & Brinkmann, 2009). Transkriberingen hjalp meg også til å finne ulike koder underveis, da jeg fant gjentatte ord som blei nevnt. Nilssen skriver også at det å transkribere er en god prosess å gjøre, da viktige ord og setninger kommer mer til syne (Nilssen, 2012).

I tillegg fikk jeg oppleve at en informant ville bli intervjuet uten båndopptak. Dette var en fin erfaring å ha, da dette krevde mer fokus og effektivitet enn med båndopptak. Å transkribere var mer tidskrevende enn antatt, og jeg er derfor glad jeg gjorde dette så tidlig som mulig. Jeg

opplevde at kvaliteten på båndopptakene ikke var helt gunstig, da de fleste intervjuene foregikk digitalt som gjorde at intervjuene var vanskeligere å høre og tolke. Det var mer tidskrevende med at jeg måtte spole mye frem og tilbake for å forstå noen få ord. I tillegg til når det var en annen dialekt og dårlig lyd som ikke gjorde transkriberingen noe lettere. Kvaliteten på lydbåndopptakene fikk ingen negativ betydning i prosjektet annet enn at det tok lengre tid å transkribere. Jeg transkriberte alt på bokmål, slik at de med annen dialekt ikke skulle bli mer identifiserbar.

3.9 Bearbeiding av datamaterialet

Som nevnt tidligere har jeg et hermeneutisk perspektiv når jeg skal tolke datamaterialet. Jeg skal fortolke informasjonen fra informantene ved å fokusere på en dypere mening i utsagnene deres. Sentralt i hermeneutikken er å fortolke og finne en helhet i de ulike delene av informasjon. I tillegg har jeg et fenomenologisk perspektiv som innebærer å forstå mennesket, og å se deres livsverden. Informantens subjektivitet er sentralt (Dalen, 2011). I bearbeiding av datamaterialet skal jeg finne en dypere mening i informantenes utsagt, og fortolke dette ut ifra en helhetlig forståelse. Fenomenologien og hermeneutikken har et gjensidig forhold til hverandre, og det er derfor naturlig å bruke begge perspektivene i bearbeiding av datamaterialet. Det var naturlig for meg å først lese gjennom hele transkriberingen av intervjuene slik jeg kunne få et større bilde over hva det egentlig handlet om. Etter å ha både hørt gjennom lydopptakene og lest transkriberingen et par ganger, eliminerte jeg overflødig materiale som jeg selv tenkte ikke var vesentlig i forhold til formålet med studien og de teoretiske forutsetningene. Enkelte temaer som jeg eliminerte var for eksempel beskrivelser av deres foreldres oppvekst, hvor foreldrene jobbet før, hvordan informantens forhold til sine foreldre er i ettertid og ulike situasjoner i oppveksten som omhandlet seksuelle overgrep. Etter å ha ryddet opp i transkriberingen var det gjentatte ord som var gjentakende og som var mer synlige enn andre. Dette gjorde det lettere for meg å starte med koding og kategorisering som jeg skal beskrive mer om i de neste avsnittene.

Etter hvert som jeg fant koder og kategorier under beskyttelsesfaktorer, oppdaget jeg flere koder og kategorier som ikke gikk under beskyttelsesfaktorer. Jeg valgte derfor å utvide problemstillingen min, slik at jeg fikk bruke mest mulig av datamaterialet mitt.

Problemstillingen blei utvidet med følelser og opplevelser rundt alkoholmisbruk. Jeg ryddet opp i transkriberingen, og fikk følgende koder under kategorien følelser: sinne, tristhet,

usikkerhet, redsel og frykt. Det var gjentagende opplevelser og følelser, og valgte derfor å utvide problemstillingen min.

3.9.1 Koding og kategorisering

Koding er det første steget i analyseprosessen av datamaterialene. Koding skal bidra til å sette merkelapper på innholdet i transkriberingen, mens kategorisering samler de ulike kodene som har en tilknytning til transkriberingsmaterialet (Postholm & Moen, 2009). Det finnes mange ulike strategier å kode og analysere på. En forskjell i koding kan være at man velger enten å kode teoretisk eller empirisk. Den teoretiske kodingen omhandler at forskeren bruker koder som allerede er blitt utviklet gjennom relevant litteratur. Empirisk koding derimot handler om at forskeren koder uten å ha noen forhåndsbestemte koder og utvikler dette ut ifra å lese datamaterialet sitt (Dalen, 2011).

I dette prosjektet har jeg tatt i bruk den teoristyrte kodingen ved at jeg allerede ved intervjuguiden hadde bestemte temaer som jeg skulle ta med videre i kodingen. Jeg gikk gjennom transkriberingen flere ganger for å bli godt kjent med materialet. Etter flere ganger med gjennomgang fant jeg ulike begreper og ord som var gjentagende hos de fleste informantene, altså et mønster. De ulike begrepene og ordene blei omgjort til koder hvor jeg knyttet de opp mot de ulike temaene på intervjuguiden. Til slutt satt jeg igjen med mange koder, og da gjaldt det å prioritere de kodene og temaene som var mest relevante til analysedelen. Jeg skrev ned kategoriene på pc, og skrev inn de ulike kodene under hver kategori som blei koordinert etter fargekode. Under de ulike kodene la jeg inn sitater fra de ulike informantene hvor det passet best inn. Et eksempel på en kategori i intervjuguiden var «støtte» med fargekoden rød. Jeg plasserte ulike koder som gikk under den kategorien som for eksempel omsorgsperson, besteforeldre, nabo og venner. I kategorien «følelser» som fikk fargekoden blå, fikk jeg kodene sinne, tristhet, usikkerhet, frykt og redsel. Dette var koder jeg på forhånd hadde en anelse skulle inngå i mitt resultat, ut ifra tidligere forskning. Dette var en lang prosess hvor jeg måtte lese gjennom sitatene gjentatte ganger, slik at jeg sikret meg alle kodene.

Legger til en tabell med oversikt over mine kategorier, samt de ulike kodene.

Beskyttelsesfaktor			Risikofaktor
Støtte	Egenskap	Personlighet	Følelser
Venner	Tilpasningsdyktighet	Evne til å uforme	Sinne
Nabo	Tålmodig	strategier for å beskytte	Tristhet
Besteforeldre	Rolig	seg selv	Usikkerhet
Far	Målbevisst	Holdning	Frykt og redsel
Mor	Reflektert	Temperament	
Søsken	Forståelsesfull		
	Selvstendig		
	Robusthet		

Tabell 1. Oversikt over beskyttelsesfaktorene og risikofaktorene til informantene.

3.9.2 Analyse og tolkning

Thagaard (2018) skriver at formålet med et kvalitativt forskningsintervju er å beskrive og tolke temaer i intervjupersonens livsverden. Å analysere skal bidra til at forskeren får en mening i materialet. Kodingen og kategoriseringen som er første steget før analysen, skal hjelpe forskeren å finne et mønster slik materialet blir mer oversiktlig. I en kvalitativ analyse skal forskeren utvikle en forståelse av materialet som informantene har besvart ut ifra sine erfaringer. Forskeren vil sitte igjen med inntrykk etter endt forskning ut ifra et teoretisk perspektiv ved hjelp av tolkningsprosessen (Thagaard, 2018).

Tjora (2017) beskriver en fremgangsmåte som innebærer induktiv, deduktiv og abduktiv analyse. Den induktive metoden omhandler at forskeren trekker teoretiske konklusjoner fra empirien. Deduktiv metode innebærer at forskeren tester en hypotese og blir styrt av det teoretiske. Den siste metoden, abduktiv analyse er at forskeren tar empiri, teori og forskning som utgangspunkt, både før og under forskningsprosjektet. Forskeren vil dermed veksle mellom de tre elementene, empiri, teori og forskning. I dette forskningsprosjektet er det abduktiv analyse som blir anvendt. Årsaken for valg av den type analyse er fordi jeg skal se på beskyttelsesfaktorer fra barndommen til informantene, og det innebærer en fenomenologisk tilnærming, og det vil derfor være naturlig å gå ut ifra en abduktiv analyse (Johannesen, Tufte & Kristoffersen, 2004). I tillegg vil det være naturlig å se på teori og

forskning som eksisterer fra før av, og jeg velger da å knytte inn tidligere forskning som jeg beskrev i kapittel 2.9.2 som omhandler beskyttelsesfaktorer.

Kapittel 4 – Kvalitetssikring

4.0 Innledning

Silverman (2017) hevder at relabilitet, validitet og generaliserbarhet er tre sentrale begreper som knyttes opp til diskusjon om forskningens troverdighet. Jeg vil derfor beskrive hva som menes med disse tre begrepene. Jeg vil også diskutere hvilke etiske retningslinjer jeg tok i betraktning i forhold til forskningsprosessen.

4.1 Relabilitet

Begrepet relabilitet sier noe om hvor pålitelig og troverdig et prosjekt er. Det handler om å være kritisk til forskningsprosjektet (Thagaard, 2013). Thagaard (2013) skriver at begrepet i hovedsak dreier seg om spørsmål om hvis en annen forsker anvender de samme metodene, vil de også komme frem til samme resultat. Det som kan svekke relabiliteten i dette forskningsprosjektet kan være for eksempel at informantene ikke husker, har fortrenget eller glemt vesentlige hendelser fra barndommen. Det å ha ledende spørsmål i intervjuene kan trolig svekke relabiliteten, og det var derfor viktig for meg å bruke god tid på utarbeiding av intervjuguiden. I tillegg til å presisere transkriberingsprosessen og få med direkte sitat fra informantene. Gjennom prosjektet må jeg kunne overbevise leserne til at de funnene jeg har samlet inn er troverdige (Nilssen, 2012). Det er derfor viktig å dokumentere godt hvordan forskningsprosessen har foregått slik relabiliteten kan styrke forskningsprosjektet. Jeg vil presentere et godt teoretisk grunnlag som støtter mine funn, i tillegg til at jeg har vært kritisk til min egen rolle som forsker. Det er viktig å skille hva som er forskerens vurderinger og tolkninger, og hva som er referat fra intervjuene (Thagaard, 2013).

4.2 Validitet

Begrepet validitet knytter Kvale (2009) opp mot kvalitetssikring. Kvalitetssikring handler om at datamaterialene kontrolleres, utspørres og at forskeren tolker teoretisk. Validitet handler om at forskeren er kritisk til sitt eget prosjekt og sine funn. Silverman beskriver validitet som et annet ord for sannhet. Han har noen kriterier for når et prosjekt er ugyldig, som blant annet innebærer: hvis man kun har noen få tilfeller som rapporteres, hvis den opprinnelige formen for materialet er utilgjengelig og hvis begrunnelsen for å inkludere kun visse funn, og ikke andre blir inkludert (Silverman, 2017). I dette prosjektet er det blitt utført intervju med lydopptak som vil styrke validiteten, og at forsker beskriver prosessen fra intervju til ferdig

utskrift (Dalen, 2014). I dette prosjektet er jeg ute etter erfaringer og opplevelser fra barndommen hos barn og unge som er vokst opp i et alkoholisert hjem. Å ha intervju som metode var den mest hensiktsmessige og kvalitetssikrende metoden for å få utfyllende svar, enn hvis det hadde vært kvantitativ metode i dette prosjektet. En faktor som kan svekke validiteten i dette prosjektet er forforståelsen, da jeg som nevnt tidligere har personlig erfaring med akkurat dette temaet. Validiteten i prosjektet vil styrkes hvis forskeren tydeliggjør sine tolkninger og analyser som skal gi ett godt grunnlag for konklusjoner av sine funn (Thagaard, 2013). Til slutt og som nevnt tidligere, vil det at utvalget er gjort strategisk stryke validiteten i prosjektet, ifølge Dalen (2011).

NESH skriver at det er forskeren som har ansvar for forskningens troverdighet. Det er forskeren som skal forsørge for at prosjektet ikke innebærer forfalskning, plagiat eller andre alvorlige brudd som ikke er forenlig med troverdighet (NESH, 2019). NESH har utformet flere retningslinjer som knyttes opp til gyldighet og nøyaktighet, men det omhandler de etiske retningslinjene som vil bli diskutert i kapittel 4.4.

4.3 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet er en kvalitetsindikator for forskning og et synonym av overførbarhet (Tjora, 2017). Generalisering omhandler om de funnene som kommer frem i en studie, også er gjeldende for andre og kan være relevant i andre lignende situasjoner. En gjeldende faktor er at studien skal være relevant i andre studier, og ikke kun den ene. Hvis leseren kan kjenne seg igjen i studien og kan føle kjennskap til funnene og resultatene som blir presentert i studien, vil det også være en annen faktor som anses som overførbarhet (Kvale & Brinkmann, 2009).

I denne studien vil det være vanskelig å generalisere funnene, da jeg har et begrenset utvalg som ikke kan snakke for en hel populasjon. Jeg vil likevel påstå at de resultatene jeg har fått fra datamaterialet mitt kan vurderes til videre forskning. Mine funn kan ha generaliserbare trekk, som for eksempel hvilken støtte og følelser informantene følte på når de vokste opp med alkoholmisbruk. Utvalget mitt består av 7 informanter som ikke er mange til å konkludere med at dette en hel populasjon. Jeg mener at datamaterialene fra intervjuene har blitt grundig analysert og tolket, og i tillegg blitt knyttet opp mot relevant teori.

4.4 Etiske vurderinger

Før jeg kunne starte forskningsprosjektet måtte jeg først få godkjenning av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Jeg fikk tillatelse av NSD etter ca. 6 uker etter jeg sendte inn meldeskjemaet. Når det gjelder mine utvalg av informanter er det noen etiske vurderinger som må tas i betraktning. Det var viktig for meg å gjenta det flere ganger at dette er et prosjekt som er frivillig å være med på, og at de når som helst kan trekke seg uten å måtte oppgi grunn. Hvis informantene trekker seg etter jeg har innhentet informasjon fra dem, skal dette slettes umiddelbart og ikke brukes i prosjektet. Jeg har plikt til å informere deltagerne om blant annet hva forskningen skal brukes til, formålet med prosjektet og hva deres deltakelse vil innebære. I tillegg er det viktig å informere om min taushetsplikt. Dette er viktig i alle forskningsprosjekter, men spesielt for sårbare grupper (Silverman, 2017) som jeg anser min gruppe er, fordi de har vokst opp med alkoholmisbruk.

Det er utarbeidet noen etiske retningslinjer fra Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH) som skal bidra til at forskeren ivaretar etiske krav i forhold til informantene. Jeg som forsker har en plikt til å hele tiden ha de etiske retningslinjene i bakhodet og forstå hva de innebærer. Ifølge NESH jeg har plikt og krav til å respektere menneskeverdet, autonomien, integriteten, friheten og medbestemmelsen til informantene (NESH, 2019). Informantene blei informert i informasjonsskrivet at prosjektet er anonymt, og at de ikke vil bli gjenkjent eller avslørt gjennom dette prosjektet. Deres informasjon som de utleverer skal jeg slette etter endt prosjekt, og den informasjonen jeg sitter med ikke skal bli brukt mot informantene. Dette var klare kriterier som informantene fikk informasjon om.

Jeg som forsker sitter med mye makt i forhold til innsamling og tolkning av datamaterialene. Det er derfor viktig for meg at jeg har en forsvarlig tolkning av deres utsagn av informasjon. Det kan oppstå ulike etiske dilemmaer knyttet til hvordan jeg forstår deres opplevelser. Mitt perspektiv og hvordan jeg tolker datamaterialene vil kanskje være en helt annen oppfatning enn hvordan informantene opplever det. Det er viktig å ha i bakhodet at mitt datamateriale er erfaringer og opplevelser som kan være veldig tungt for mange av informantene, og derfor er det spesielt viktig at jeg er varsom i analysen og tolkningen (Thagaard, 2013).

Som nevnt tidligere anser jeg informantene mine som en sårbar gruppe. Det var derfor viktig for meg å være forberedt på at informantene kunne få reaksjoner underveis og etter intervjuene. Jeg lagde derfor en plan hvis dette skulle oppstå. Jeg hadde i bakhodet å tilby

informantene oppfølging etter endt intervju, men tok en beslutning på hver enkelt informant og tolket hvem som hadde mer behov for det. Det var godt voksne mennesker jeg intervjuet og som selv fortalte at de ikke hadde noen problemer å snakke om temaet, og de gav inntrykk at dette var noe de hadde jobbet godt med på privaten. Til de litt yngre så tilbydde jeg meg som en samtalepartner, men informerte dem om at det kunne være lurt å henvise seg til fastlege, hjelpe- og helsetelefoner eller eventuelle organisasjoner hvis de hadde behov for å prate om situasjonen. Jeg var opptatt av å eventuelt avslutte intervjuet hvis jeg så at det var mer skade enn til fordel for informantene å være med i prosjektet.

NESH har mange retningslinjer, en av dem er blant annet punkt 47 hvor de skriver:

«forskeren har en spesiell forpliktelse til å tilbakeføre forskningsresultatene til deltakerne, i en forståelig og forsvarlig form» (NESH). Jeg gav dette tilbudet til informantene hvor 6 av 7 sa ja til dette. De som takket ja fikk masteravhandlingen tilsendt pr e-post.

Kapittel 5 – Funn

5.0 Innledning

Jeg vil først starte dette kapittelet med en kort introduksjon av hver informant som bidro i prosjektet. Deretter vil jeg presentere mine funn hvor jeg refererer til ulike direkte sitater fra informantene. Mine funn som vil bli presentert er egenskaper, personlighet, støtte og deretter opplevelser hvor ulike typer følelser vil bli gjort kort rede for. I kapittel 6 skal jeg deretter drøfte de ulike funnene mine og knytte det opp mot teori. Avslutningsvis skal jeg knytte alle kategoriene i sammenheng for å konkludere mine funn opp mot problemstillingen min.

På grunn av personopplysninger om tredjeperson skal anonymiseres, vil betegnelsen mor og far bli byttet ut med ordet omsorgsperson i sitatene og begrepet «hen» vil bli brukt istedenfor han og hun.

5.1 Informantenes bakgrunn

Informant A vokste opp sammen med begge foreldrene sine, hvor den ene omsorgsperson var alkoholiker fra han blei født til ca. 13 år. Informanten forteller at han har hatt en oppvekst preget av lite frihet, da han kun fikk lov til å dra på skolen og komme rett hjem. Han blei hindret i være sammen med sine venner, dra i bursdag og spille fotball. Han beskriver seg selv om annerledes i forhold til alle andre. Hverdagen bestod av lite kontroll, frykt, usikkerhet, vold, og konflikter.

Informant B var preget av alkoholmisbruk fra sin omsorgsperson som var alkoholiker hele oppveksten til informanten. Informanten har vokst opp med en trygg søster, besteforeldre og en utenforstående familie som har vært en trygg base for henne. Oppveksten er vanskelig å huske, da mye er fortrent. Informanten var pliktoppfyllende og hadde respekt for autoriteter. Oppveksten bestod av utrygghet, sinne og tristhet.

Informant C sine foreldre skilte seg når hun var ung og hun bodde derfor hos sin alkoholiserende omsorgsperson annen hver helg. Helgene var ikke noe hun særlig gledet seg til, da hun visste at omsorgsperson ville drikke mye, bli aggressiv og irritabel. I helgene lagde hun mat til seg og sin søster og utførte hverdagslig husarbeid. I helgene opplevde hun å ikke bli sett, anerkjent og respektert. Hun opplevde også det å være trist og sint.

Informant D vokste opp med begge sine foreldre på en stor gård. Det tok mange år før hun forstod at den ene omsorgspersonen var alkoholiker. Den dagen hun innså hva som var sannheten, tok hun på seg en rolle som innebar å holde det hemmelig for alle. Dagene bestod av å holde masken, og ha oversikt og kontroll over omsorgspersonens alkoholinntak. Hun kjente på både utrygge rammer, uforutsigbarhet og forvirring.

Informant E sin typiske morgen bestod av at hun stod opp alene. Hun glemte ofte igjen matpakke, gym tøy og busskort igjen hjemme og hadde generelt lite oppfølging fra sine foreldre. Helgene var noe som hun gruet seg spesielt til. Informanten hadde sin søster som hun var kreativ og selvstendig sammen med. Hun kjente på det å være sint, lei og følte på uforutsigbarhet.

Informant F hadde delte dager ettersom foreldrene var skilt og det var derfor noen faste dager hos sin alkoholiserende omsorgsperson. Den dagen hun fant ut av alkoholmisbruken, tok hun på seg en rolle for å beskytte og passe på. Hun ville ikke at noen skulle vite hvor hun kom ifra. Hun blei heller ikke trodd når hun prøvde å fortelle hva som skjedde hjemme, og fikk ikke hjelp. Normalen var å kjenne på usikkerhet, redsel, engstelse og sinne.

Informant G vokste opp sammen med sine foreldre og søsken, hvor en forelder var alkoholmisbruker. Hun opplevde at alkoholmisbruken var skjult, og at forelderen var en fungerende alkoholiker. Det var mye følelse knyttet til angst og stress, da hun følte at forelderen ikke var den samme personen på dagtid som på kveldstid. Hun brukte ofte trening til å flukte hjemmefra og som har fungert som en stor støtte i hennes hverdag.

5.2 Beskyttelsesfaktorer

Funnene fra analysen i intervjuene har gitt ulike resultater som jeg har delt opp i flere kategorier. I hovedtemaet «beskyttelsesfaktorer» er det kategoriene «støtte», «egenskap» og «personlighet». I det andre hovedtemaet som omhandler hvordan informantene opplevde hverdagen, og hvilke følelser de kjente på, så har jeg delt funnene mine opp i «sinne», «tristhet», «usikkerhet», «frykt og redsel» og «parentifisering».

Hovedfunnene i «Hva var til hjelp hos deg?» var støtte og nettverket barnet hadde rundt seg, de ulike egenskapene barnet hadde og deres personlighet sentrale momenter. Disse faktorene

oppleves som beskyttende mot de ulike risikofaktorene de har vokst opp med. Funnene vil bli presentert i tabell 2 for å gjøre det mer oversiktlig.

Beskyttelsesfaktor		
Ytre faktor	Indre faktor	
Støtte	Egenskap	Personlighet
Venner	Tilpasningsdyktighet	Evne til å uforme strategier for å
Nabo	Tålmodig	beskytte seg selv
Besteforeldre	Rolig	Holdning
Far/mor	Målbevisst	Temperament
	Reflektert	
	Forståelsesfull	
	Selvstendig	
	Robusthet	

Tabell 2. Oversikt over beskyttelsesfaktorene hos informantene

Beskyttelsesfaktorene inkluderer både de indre og ytre faktorene hos informantene. Det viser seg at både egenskap, personlighet og støtte er de faktorene som har vært beskyttende hos informantene. Resiliens er avhengig av de strukturelle forholdene, relasjoner, og tilgang på sosial rettferdighet som av individuelle egenskaper. Det å ha ulike egenskaper som for eksempel å være omsorgsfull og optimistisk kan være en beskyttelsesfaktor. Informantene viser til forskjellige, men samtidig til mange felles egenskaper. Og selv om det er mange felles beskyttelsesfaktorer som går igjen hos mange, vil det likevel være store individuelle forskjeller.

5.2.2 Egenskap

Jeg vil sitere alle utsagnene til informantene når jeg spurte hvilke egenskaper de tror kan ha påvirket dem positivt.

Første informant forteller at:

«Gjøre minst mulig, statist som ikke sa noe. Hindre å gjøre noe provoserende. Ikke si eller gjøre noe som virket provoserende». - Informant A

Første informant gir inntrykk av at han var en rolig gutt, og som bare måtte gjøre slik han fikk beskjed om. Han følte seg som en statist for å forhindre at han gjorde noe som ville provosere. Informanten viser at han har forstått hvordan han skal opptre for å ikke bli straffet. Dette kan oppleves som et usunt og vanskelig moment for informanten, da han hele tiden må legge til rette for å ikke gjøre noe som provoserer. Det gir inntrykk at han var et barn som hele tiden måtte være slik omsorgsperson ønsket han skulle være. Det gav han ikke mulighet til å utforske omgivelsene som et barn trenger for å kunne utvikle seg.

Informant B mener hun har en evne til å kunne ta egne valg for seg selv, og snu det negative om til positivt. Dette kan oppfattes som en viktig egenskap for informanten. Det å ha evnen til å snu det negative til noe positivt kan gjøre dagene enklere for henne. Selv om det er tøffe dager, så klarer hun å snu det om. Det kan og ha en motsatt effekt da det å undergrave det vonde bare forskyver vekk følelser som burde ha blitt regulert.

«Det er kanskje det med å se ja, se det positive i det negative, og jeg tror jeg er utstyrt med den evnen til å ta valg for meg selv da». - Informant B

Neste informant mener at hun var fink til å lytte, og følte at dette var en egenskap som startet ganske tidlig hos henne, og at hun var veldig forståelsesfull ovenfor situasjonen. Det kan tenkes at informanten følte seg som en viktig person for lillesøsteren, og at det var noe som gav henne glede. Det å ha forståelse ovenfor situasjonen kan ha vært en viktig faktor for informanten, da barn ofte kan tro at det er deres feil at foreldre drikker. I hennes tilfelle så oppleves det ut som hun forstår situasjonen og bruker sine empatiske egenskaper på sin søster.

«Jeg var veldig forståelsesfull, og hvis søsteren min hadde noen problemer så lyttet jeg, og fikk glede av at hun fikk støtte av meg da. Det var egentlig det at jeg var flink med og flink til å lytte, det føler jeg var mine egenskaper ganske tidlig egentlig» - Informant C

Informant D sier at hun var rolig, i likhet med informant A, men på en annen måte. Informanten trivdes å være alene, og beskriver sine egenskaper som tålmodig og rolig. Informanten mener at dette har vært noen egenskaper som har hjulpet henne å stå i det vanskelige.

«Jeg er en introvert person, og er fortsatt veldig glad i å være alene, og trives i eget selskap. Så det tror jeg kan ha vært fint. Så er jeg jo veldig tålmodig og rolig som har gjort at ja, på en måte som har hjulpet meg med å stå i det da, ja». - Informant D

Informant E nevner også egenskapen å være rolig, men i tillegg til at hun var ganske sta og målbevisst. Informanten gir inntrykk av at hun var en tøff person som visste hva hun ville og hadde en indre motivasjon til å sette seg mål. Det var dette som gjorde at hun klarte å holde fokus, da dette var noe som styrte mye av hennes hverdag. Hun føler at hjernen hennes hjalp henne til å sortere inntrykk og hendelser, slik at det ikke blei like traumatisk for henne. Det oppleves som at hun var ganske bevisst på sin situasjon og var god til å regulere seg selv og sortere de ulike hendelsene hun opplevde.

«Ehm, jeg føler kanskje at hjernen min hjalp meg til å sortere inntrykk og hendelser slik at det ikke nødvendigvis blei like traumatisk. En annen egenskap er jo at jeg blir veldig rolig i stressende situasjoner og ganske sta og målbevisst og begynte tidlig å sette meg mål, og delmål og det var ganske styrende for hvordan ehm, jeg lever, og det å klare å holde fokus». - Informant E

Informant F mener hun hadde en drivkraft som en egenskap, og at når hun første har bestemt seg for noe, så klarer hun det. Dette er egenskaper som kan gjenkjennes i informant E som også var sta og målbevisst. Informanten oppleves her som en tøff person som vet hva hun vil. Hun beskriver en indre motivasjon i seg om at hvis det er noe hun skal klare, så klarer hun det uansett. Det kan tenkes at den iboende indre drivkraften informantene beskriver har hjulpet henne med å finne de rette verktøyene for å håndtere situasjonene bedre.

«Den egenskapen jeg tror jeg hadde var at jeg hadde en veldig drivkraft i meg når jeg først har bestemt meg for noe. Er det slik at det her skal jeg klare, så klarer jeg det uansett». – Informant F

Siste informant beskriver at hun alltid klarte å komme seg vekk fra det negative, og fant alltid en annen måte å bli glad i igjen på, som også informant B nevner med å snu deg negative om til noe positivt. Informanten nevner at hun hadde forståelse ovenfor situasjonen, som også er felles for informant B. Det å føle seg sterk, bestemt og omsorgsfull er egenskaper som informant G nevner. Dette er fellestrekk med flere av informantene.

«Altså ja, ehm, jeg klarer jo alltid å komme meg vekk fra alt det negative, og ja jeg blir jo deppet, men jeg finner alltid en måte å bli glad igjen på. Kanskje det at jeg føler meg sterk, bestemt og omsorgsfull. Og at jeg er reflektert og tenker mye over situasjonene som gir meg forståelse». – Informant G

Hun beskriver videre at hun følte seg som en fighter og klarte å blokkere alt det vonde ute, selv om det ikke alltid er den beste måten å håndtere følelser på. Det kan være et poeng i det informantene nevner med at det ikke alltid er den beste måten å håndtere vonde følelser på, men i disse tilfellene og som et barn, så kan dette ha vært en redning for informantene. Det er vondt å stå opp i mange hendelser som kan oppleves som skummelt og farlig, og det er derfor ikke unaturlig å tenke at mange barn velger å blokkere det vonde ute for å faktisk føle at de klarer å håndtere en vanlig hverdag.

«Men jeg tror det har mye med den indre styrken, men akkurat som at jeg blokkerer ting ute, og det er jo ikke alltid bra, men da blokkerer jeg det vonde vekk, fighter liksom». – Informant G

5.2.3 Personlighet

Som nevnt tidligere omhandler beskyttelsesfaktorer det genetiske, biologiske, mentale, miljømessige og de sosiale faktorene. Jeg vil derfor dra inn personlighet som kan stamme mye fra det genetiske, samt som det biologiske og de egenskapene som kommer til syne i de miljømessige omgivelsene. Borge (2011) nevner at graden av resiliens vises gjennom egen personlighet. Jeg spurte de om hva de gjorde når de opplevde at det var vanskelig i hjemmet. Dette gir oss et innblikk på hvordan de utøver sine egenskaper og fremstiller sine følelser og oppførsel. Jeg velger derfor å sitere noen utsagn fra informantene om hva de gjorde når ting ble vanskelig for dem.

Første informant forteller at han prøvde å ikke provosere sin omsorgsperson, fordi han var veldig redd sin forelder. Han forteller videre at han prøvde å overleve, og ligge lavt. Dette er sterke inntrykk som informantene forteller, og det viser hvor redd han var sin egen forelder. Han visste hva han måtte gjøre for å blidgjøre og ikke hva som skulle til for å ikke bli straffet. Dette kan tenkes at er en enorm påkjenning for et barn.

«Jeg prøvde å ikke prøveresere, fordi jeg var såpass redd min egen omsorgsperson. Når hen blei provosert og blei sint, så visste jeg at jeg måtte ligge veldig lavt. Jeg følte ikke jeg kunne gjøre noe, jeg kunne ikke dra hjemme fra. Måtte bare prøve å overleve. Det var det beste å bare holde kjeft og ikke gjøre noe» - Informant A

Informant B beskriver at hun trakk seg ut av situasjonen og hjemmet, og fant ut at det som fungerte for henne var å ha en del planer for å unngå omsorgsperson. Hun forstod og at det var lettere å få et ja fra sin forelder hvis hun allierte seg med venner som omsorgsperson kjente til. Informanten har forstått hva som skal til for å kunne ha muligheten til å flykte hjemmefra, og som har mest sannsynlig skjermet henne for mye vondt.

«Jeg trakk meg veldig ut da, jeg tror nok jeg prøvde å ha masse planer, avtale masse med venninner, overnattinger og ja. Jeg allierte meg kanskje med folk omsorgsperson kjente da, sånn at hen lettere sa ja» - Informant B

Informant C brukte skriking for å få ut det hun satt inne med. Hun visste hva som ville skje hvis hun viste sine følelser foran sin omsorgsperson. Det å bli latterliggjort av sin egen omsorgsperson, samtidig som man allerede kanskje føler seg sårbar kan ha påvirket informanten i stor grad. Hun forteller videre at hun måtte håndtere sine tanker og følelser alene, men fant ut at det å skrike var noe som hjalp henne. Det kan tenkes at det å dra vekk for å skrike var en befriende følelse av informant, da hun kan ha sittet inne med mye sinne og ikke hadde tilgang på reguleringsstøtte.

«Jeg husker egentlig at jeg bare gikk på rommet og skreik for meg selv, og fikk ut alt, fordi hvis jeg skreik foran hen, så blei jeg jo latterliggjort. Så, det var ikke aktuelt for meg, så jeg var veldig mye for meg selv. Og måtte håndtere mine tanker og følelser alene som barn. Og det hendte jo ofte at jeg og søsteren min skrek sammen, og snakket sammen om hvordan vi hadde det» - Informant C

Informant D forteller at hun pleide å trekke seg vekk, i likhet med B og C som fant sine egne måter å trekke seg unna situasjonen på. Informanten forstod hvor høyt alkoholkonsumet var ut ifra hvordan foreldrene pratet sammen. Hun valgte derfor å skjerme seg selv med en TV, for å deretter ta på høy lyd slik hun ikke trengte å høre på praten deres.

«Jeg pleide å sitte i stuen på motsatt side, slik at jeg gjerne trakk meg dit for å unngå å høre praten, for det var liksom samtalen som avslørte hvor mye alkohol hen hadde drukket. Så jeg dro dit og der stod tv-en på slik jeg kunne ha høy lyd på den» -

Informant D

Informant E forteller at hun var mye i lag sammen med sine venner, og fikk positiv oppmerksomhet fra dem. Hun nevner at hun trakk seg unna, eller som hun sier, at hun fluktet fra virkeligheten. Det var ekstra sårt i ferier fordi hennes venner dro vekk, og hun var alene igjen. Hun nevner at hun fant ulike strategier som for eksempel å synge for seg selv, slik at det ikke blei så ensomt, og var flink til å finne på alt mulig.

«Jeg var masse sammen med kompiser og fikk masse positiv oppmerksomhet for det jeg presterte da, som for eksempel på fotballbanen eller tv-spill eller sånne ting da. Og det blei jo en slags flukt fra virkeligheten det også da. Jeg var mye alene fordi de andre dro andre steder, og på ferie og sånn, og da blei det jo ekstra mye alkohol og de sov ekstra lenge, og da var jeg mye alene og fant på alt mulig, litt ugander og da kunne jeg synge til meg selv for å ikke føle meg så ensom da. Jeg gjorde en del sånne ting da» - Informant E

Informant F forteller at hun var lei seg, men at det viste gjennom sinne. Hun forteller at hun holdt en maske for å holde en fasade, og boksing hjalp henne til å holde den fasaden lengre. Det kan oppleves som at hun måtte opprettholde en fasade for å ikke vise hvordan hun egentlig hadde det, som i lengen være veldig slitsomt.

«Men jeg gikk ofte i sinne, det å si at jeg var lei meg, det fantes ikke i mitt vokabular for å si det sånt. Og dette skjedde når jeg var hjemme, når jeg var hos omsorgsperson så var det bare masken på, og ute blant folk. Men når jeg var hos den andre omsorgsperson, og jeg ikke klarte å holde den fasaden lengre, så blei jeg sinna. Og jeg har jo også drevet med boksing, og da klarte jeg å holde meg bak fasaden i over lengre tid da» - Informant F

Siste informant stengte seg inne på rommet for å unngå ubehageligheter. Hun forteller videre at hun kunne ringe en venninne hvis foreldrene startet å krangle. Idrett var å en plass hun fluktet til for å ikke måtte tilbringe tid på hjemmebane.

«Jeg stengte meg inne tror jeg. Det blei liksom at jeg stengte meg inne på rommet og la meg under dynen, eller så husker jeg at, når mine foreldre kranglet, så kunne jeg ringe min venninne. Også brukte jeg å dra mye på cheerleading for å ikke måtte være hjemme» - Informant G

5.2.4 Støtte

Informantene blei spurt om de hadde en form for støtte rundt seg. Jeg vil sitere direkte hva informantene anså som sin støtte.

Informant A nevner at han ikke hadde noen støtte, men at han likevel fant trygghet hos sin bestemor. Informanten nevner at det er en av de positive minnene han har fra sin oppvekst. Selv om informant ikke nevner at han fant noen støtte i bestemor, så kan det tenkes at det likevel kan ha en positiv effekt, da han fant en plass hvor han følte seg trygg.

«Jeg hadde ingen støtte, jeg følte meg trygg hos min bestemor. Det var moren til min far, og det var trygg og rolig atmosfære der. Så det endte med at jeg ønsket ofte å være der. Og det fikk jeg faktisk lov til. Det var en av de positive minnene jeg har fra barndommen. på besøk hos bestemor. Jeg følte meg mer trygg der». – Informant

Informant B nevner at hun ikke hadde noen å prate med, men at hun fant trygghet hos sin søster, mormor og morfar. Hun påpeker at hun har hatt mange rundt seg som var viktig for henne, men at det var en annen familie som nabo som var de viktigste når det var på sitt tøffeste.

«Jeg hadde jo ingen som jeg pratet med, men det var ikke noe vi snakket om. Jeg hadde veldig mye trygghet i søsteren min, mormor og morfar og denne familien på daglig basis. Mormor og morfar var jeg i helgene, fordi de bodde langt unna. Men så tenker jeg også på omsorgsperson når jeg var der, fordi der følte jeg på tryggheten. Jeg har nok hatt mange som er viktig, men når det gjaldt hverdagslivet mitt når det stod på det heftigeste så var det den familien» - Informant B

I likhet med informant A, nevner begge at de følte på trygghet hos sine besteforeldre, men forteller ikke at de opplevde støtte fra dem. Som nevnt ovenfor vil det å føle trygghet gi en slags støtte, da disse to begrepene går litt i hverandre. Men det er forståelig at de begge ikke

nevner begrepet støtte, da informant A ikke var der så ofte, og ikke pratet med sin bestemor om det, og det samme gjelder informant B som heller ikke pratet om det med noen. Begrepet støtte ville kanskje kommet mer til syne hvis de hadde pratet om sine vonde hendelser til andre.

Informant C nevner sin omsorgsperson som sin støtte som hun hadde et godt forhold til. I likhet med informant A og B, valgte heller ikke informant C å snakke om situasjonen med sine venner og lærere, og begrunner det med at hun syntes det var flaut.

«Ja, jeg hadde en omsorgsperson. Jeg har alltid hatt et godt forhold til hen da, åsså hadde jeg søsteren min, men ellers så hadde jeg ingen da, fordi jeg snakka jo ikke om dette med venner, og ikke lærere, ikke skolekamerater, ingenting, fordi det var flaut. Så det var min omsorgsperson og søster da». – Informant C

Omsorgsperson var en støtteperson hos informant D, som også informant C nevner. I tillegg til at hun mener sin farmor var til stede gjennom hele barneskoletiden.

«Det var jo, jeg må jo si at omsorgsperson var en støtteperson, selv om hen ikke visste om det. Hen har jo vært en veldig stødig person i livet mitt, åsså er det jo farmor som var der gjennom hele barneskoletiden». – Informant D

Informant E beskriver at hun ikke hadde noen trygge voksne som støttet henne, og at det ikke var noen forutsigbarhet i det. Informanten i likhet med informantene ovenfor snakket ikke om det som var vanskelig med andre, men hadde fortsatt støtte i sine venner som hjalp henne å tenke på noe annet enn det vonde. Hun nevner at hun hadde en støttekontakt gjennom barnevernet som var til stede, men det var kun for en kort periode.

«Jeg hadde ingen trygge voksne som støtte meg over tid da, det var liksom ingen forutsigbarhet i det. Jeg hadde jo støttekontakt, men det var jo bare i en liten periode. Men så hadde jeg en bestemor 1 kilometer hjemmefra når jeg gikk på småskolen, så jeg kunne dra der innimellom, men vi hadde ingen nær relasjon. Men jeg hadde mye støtte i vennene mine egentlig, og selv om vi ikke snakket om det som var vanskelig så fikk de tankene mine over på andre ting» - Informant E

Informant F hadde det utfordrende i forhold til sine omsorgspersoner med tanke på konflikter. Hun gir uttrykk for at den ene omsorgspersonen var en viktig støtte for henne, og at hun ikke vet hvor hun hadde vært i dag hvis det ikke hadde vært for den omsorgspersonen.

«Omsorgsperson har vært en kjempe støtte, men det blei jo en konflikt fordi hen nektet meg å se den andre omsorgspersonen, så tilnærmingen var litt feil, for da endte det med at jeg støtet meg vekk fra hen og ville gjerne til den andre omsorgspersonen. Men hvis det ikke hadde vært for omsorgsperson så vet jeg ikke hvor jeg hadde vært henne i dag, hvis jeg ikke hadde hatt hen». - Informant F

Den siste informantene nevner at sine søsken var hennes støtte, selv om de ikke hadde god kontakt. Informant G nevner at hun ikke snakket med dette om noen, men at det likevel var en god støtte i hennes bestevenninne. Både mormor, og omsorgsperson er noe som har gitt støtte i ettertid, men ikke i selve oppveksten

«Hm... det blir egentlig bare søsken, selv om vi ikke hadde kjempe god kontakt, men hun venninnen min visste ikke om det med alkoholen, så jeg snakket ikke med henne om det, men hun var min bestevenninne. Men støtte har jeg egentlig ikke fått før i ettertid, nå får jeg mer støtte fra mormor. Omsorgsperson så jeg heller ikke som støtte, mer nå, men samtidig ikke». – Informant G

5.3 Følelser og opplevelser

Ved hjelp av intervjuguiden fikk jeg et bilde og inntrykk over hvordan oppveksten til informantene var i en alkoholisert hverdag. Det var naturlig å komme inn på hvordan de opplevde hverdagen, og ikke minst hvordan de følte og reagerte på i den utrygge oppveksten. Jeg har derfor valgt å ta med et kapittel om hvilke følelser informantene kjente på når de så at deres omsorgsperson(er) var beruset av alkohol, og hvordan de opplevde det. Jeg vil presentere deres utsagn gjennom sitater for å belyse deres følelser, slik det gir et bilde på hva som var en risiko for dem, og ikke kun det som fungerte som beskyttende.

INFORMANT	A	B	C	D	E	F	G
FØLELSER	Sinne Redsel	Sinne Trist	Sinne Trist	Redsel Forvirret Ensomhet	Trist Redsel	Redsel Usikker Skuffet	Sinne Redsel Forvirret

Tabell 3. Oversikt over de ulike følelsene til informantene.

Det er tydelig at informantene har kjent på mange ulike typer følelser, og ofte mange følelser samtidig. Informantene har gått gjennom noe som et barn ikke skal måtte oppleve. Opplevelser av ulike hendelser og belastninger vil automatisk få en reaksjon gjennom følelser. De mest gjentakende og sentrale følelsene som informantene følte på var blant annet, sinne, tristhet, frykt, redsel og usikkerhet.

5.3.1 Sinne

Informant A nevner tre følelser han følte på i sin oppvekst. Dette er tre følelser som er naturlige følelser å kjenne på når man opplever en omsorgsperson som er en alkoholmisbruker. Ofte er følelsen sinne en følelse som oppstår når man er irritert, frustrert og møter motstand, som ikke er unaturlig for informant A.

«Jeg følte frykt, sorg og sinne» – Informant A

Det er forståelig at informant følte på disse følelsene, når han i tillegg forteller hvordan en vanlig hverdag var for han.

«Hen hadde også en personlighet som var vanskelig å måtte føle vell med. Hen var veldig kontrollerende. Hen regulerte hvem jeg skulle være med. Jeg fikk ikke være med mine egne venner. Jeg fikk ikke lov til å være med i bursdag, fester, arrangementer, fotball som alle andre ungene fikk. Jeg var den annerledes gutten som ikke fikk være med på noe som alle andre fikk lov til. Det var veldig viktig at jeg kom rett hjem etter

skolen, og ikke blei noen andre med hjem. Følte jeg levde i en åpen soning, ingen frihet». – Informant A

Det er sterke inntrykk informant kommer med, og det forklares godt hvorfor han følte på frykt, sorg og sinne. Han hadde ingen bestemmelser over sin egen frihet. Han fikk heller ikke lov til å være med på arrangementer, fotball eller være med sine egne venner. Det er forståelig at informant A føler på disse følelsene, ettersom han har mistet ganske mye i sin barndom som ikke et barn skal være foruten. Den sorgen av å ikke føle tilhørighet. Sinne for å ikke få tillatelse til å være blant venner. Frykt for sin egen far som var vanskelig å forholde seg til.

Han hadde ingen andre muligheter enn å komme hjem rett etter skolen, og måtte være hjemme resten av dagen. Det at en omsorgsperson tar fra deg friheten som et barn skal ha, kan føre til at informanten møter på motstand og frustrasjon som igjen kan føre til sinne.

«Foreldrene mine begynte ofte å krangle fordi omsorgsperson mislikte alkoholdrikkingen. Det var høylytt krangling. Det endte ofte med at omsorgsperson måtte rømme huset med meg fordi annen omsorgsperson mistet kontroll på grunn av alkohol, var voldelig, truende og knuste inventarer» - Informant A

Videre beskriver han at dagene ofte bestod av høylytt krangling, og hvor han var vitne til hvor sint og skummel sin omsorgsperson kunne være når hen drakk. Det kan tenkes at informant satt igjen med mye frykt, sorg og sinne ved å måtte rømme fra huset opp til flere ganger.

Informanten nevner at hun kjente på mye sinne, fordi hun ikke følte seg verdsatt. Det kan oppfattes at informanten blei skuffet og ikke fikk dekket sitt behov ved å bli verdsatt. Selv om informanten ikke nevner at hun blei skuffet, vil jeg likevel påstå at det å ikke føle seg verdsatt vil gjøre at man kjenner på skuffelse.

«Jeg blei egentlig bare veldig forbanna, rett og slett, fordi jeg tenkte jo med en gang at det første hen kommer til å gjøre når vi kommer er å sette seg ned å drikke, forbaska øl liksom, så da blei jeg forbanna, fordi hen verdsatte øl over meg og søsteren min når vi kom. Så ja, jeg var veldig mye sint» – Informant C

Videre forteller hun at:

«Hen ikke var slik som alle andre, og da blei jeg egentlig redd, ofte når jeg så at hen åpnet en ølboks fordi da visste jeg at, okei, nå kommer hen til å bli et monster rett og slett. Det var veldig skummelt og vanskelig» - Informant C

Informanten nevner flere ganger at hun ikke følte seg verdsatt, og at forelderen ikke hørte på henne, og hennes følelser og meninger. Hun beskriver at hun følte seg hersket med, og at hun ikke turte å gjøre det hun ville fordi hennes forelder hadde tendens til å bli irritert og aggressiv hvis hun ikke gjorde slik hen ville.

«Jeg var veldig mye lei meg, veldig mye trist, fordi jeg følte at allerede som barn at omsorgsperson ikke anerkjente meg, eller viste hensyn til mine interesser og mine følelser, og meninger da, fordi hen hørte rett og slett ikke på meg da. Jeg var ganske mye usikker på meg selv, og turte ikke å gjøre noen ting, fordi omsorgsperson hadde en tendens til å bli veldig aggressiv og irritert hvis jeg ikke gjorde slik hen ville. Ehm, det var liksom, jeg følte liksom selv at jeg var den ungen omsorgsperson ikke ønsket seg. Så, nei jeg var egentlig bare slik at jeg hørte på hva hen sa og gjorde det hen ville, selv om det egentlig ikke var slik jeg ville i det hele tatt, så jeg følte meg jo hersket med, rett og slett» - Informant C

Informant G var en som kjente på at forelderen endret seg når hen begynte å drikke, og hun beskriver at hun aldri visste hva som ville skje når hen drakk.

«Jeg kjente jeg var forbanna, irritert, oppgitt, usikker, redd og lei meg. Jeg visste aldri hva som skulle skje, for foreldrene kranglet ofte når omsorgsperson var beruset» – Informant G

Informanten kjenner på mange ulike følelser, som blei forsterket når forelderen drakk. Krangling mellom edru og beruset foreldre er også noe informant A kjenner seg igjen i. Og som nevnt tidligere kan det skape splid mellom barnet og foreldrene. I tillegg til at informant ikke var klar over hva som vil skje når forelder begynner å drikke, det skaper usikkerhet, redsel og uforutsigbarhet.

Informant B nevner at hun var både lei seg og sint som barn, men var mest trist. Hun sier at det var flere ganger hun ønsket at hun hadde en annen forelder.

«Som barn var jeg lei meg og sint. Mens voksne meg skjønner greien. Altså, jeg tror jeg var masse trist. Jeg skulle ønske meg mange ganger at jeg hadde en annen forelder» - Informant B

Det kan oppleves som at informant skjønnte at hennes forelder var annerledes enn andre, og at hun heller ville ha det de andre hadde, som hennes forelder ikke kunne gi. Informanten har nok gått gjennom mye smerte og kjenner på både tristhet og sinne. Ofte er det slik at barn vil kjenne på sinne hos sine foreldre, samtidig som de er glade i dem.

Hun opplevde en vanskelig hverdag, og noe som hun kanskje syntes var ekstra vanskelig var å ha venner med seg hjem.

«Det som var vanskelig, var jo det å ta med seg folk hjem. Aldri hatt overnatting. Så det var kanskje litt kampen om å prøve å ikke få spørsmål om «skal jeg bli med deg hjem?» Men igjen, det er vanskelig fordi jeg trodde slik jeg hadde det var normalt. Jeg visste jo ikke hvordan det skulle være». – Informant B

Barn handler forskjellig og har ulike handlingsmønstre å reagere på (Amundsen & Melkeraaen, 2015). Noen barn reagerer ved å være stille og noen konfronterer foreldrene sine. Et eksempel er informant E som forsøkte å konfrontere dem, men det fungerte ikke, og derfor måtte hun finne sin egen måte å håndtere det på.

«Jeg kunne jo bli sint, og konfronter dem, men det funket sjeldent. Så da begynte jeg å klatre ut av vinduet, og legge meg i garasjen, så jeg brukte å lage en liten hule med fiskegarnet som lå i garasjen. Ellers så la jeg meg ut i bilen». – Informant E

Sinne er en forståelig reaksjon og kommer ofte frem gjennom skuffelse. Informant E prøver å gi beskjed, men vet at det ikke fungerer som gir en effekt av sinne. Informantene sitter med mange ulike følelser, og kan bli forvirret av at de kanskje kjenner på at de er glade i sine foreldre, men samtidig er sinte på dem, det blir derfor motstridende følelser og vanskelig å forholde seg til.

5.3.2 Frykt og redsel

Den første informanten beskriver at han var redd sin egen forelder. Han forteller at det var rart som skjedde, og at det var enkelte ting som gjorde han redd. Informanten beskriver en uforutsigbar og ukontrollert omsorgsperson som plutselig kunne finne på mye rart. Han gir inntrykk av at han var en rolig gutt, som prøvde å overleve hverdagen, og gjøre minst mulig for å ikke provosere sin omsorgsperson.

«Det var mye rare hendelser og ting som gjorde at liten gutt var redd for omsorgspersonen sin. Hen var uforutsigbar og ukontrollert. Jeg prøvde å ikke prøveresere, fordi jeg var såpass redd min egen omsorgsperson. Jeg følte ikke jeg kunne gjøre noe, det var bare å prøve og overleve, bare holde kjeft og ikke gjøre noe»

- Informant A

Informant F beskriver at hun var både redd og usikker, og var vant med de ulike gjentakende situasjonene, og begynte derfor etter hvert å utvikle en plan for de ulike situasjonene.

Informanten viser at hun hele tiden er i beredskap, tilfelle det lignende situasjoner skjer igjen. Dette kan oppleves som krevende og energitappende for et barn som hele tiden må være i forkant av uforutsigbare handlinger.

«I starten blei jeg liksom mer redd og usikker, og tenkte, nå skjer det igjen. Men det er det hele tiden å observere hva som skjer videre, for å være i forkant da, fordi alt er så usikkert. Jeg vet ikke hva som vil skje rundt neste sving da. Og da er det viktig å være i forkant og lære seg teknikker som gjør at man ikke blir gjennomskuet da. Ehm, også begynte det et tankekjør på å lage en plan, okei hvis det skjer sånn, så gjør jeg sånn, og hvis det skjer sånt, så gjør jeg slikt». – Informant F

Informant E forteller at hun både var lei seg og redd, og at hun ikke hadde noen å snakke med. Situasjonene blei verre når hun fikk falske forhåpninger, og når det endelig skjedde noe bra, blei hun bare skuffet.

«Ehm, jeg kunne være lei meg og redd og, ehm men det var noe jeg måtte finne ut på egen hånd da. Det var jo ingen å snakke om det med, det var kanskje verre når jeg fikk falske forhåpninger utenfor normalen. At nå skjer det endelig noe bra, men så blir du bare skuffet» – Informant E

Informanten forteller videre at hun var mye lei seg, og sammenlignet ofte sin familie med andre. Hun utviklet egne strategier slik det blei enklere for henne. Hun måtte finne ut på egen hånd hvordan hun skulle håndtere det vanskelige, da hun ikke hadde noen andre å snakke med.

«Jeg begynte jo etter hvert å sammenligne med andre familier og kunne bli lei meg og sint og det var generelt utrygt og uforutsigbart. Men så klarte jeg å utvikle strategier slik det blei enklere for meg da. Jeg pleide ofte å legge meg ut i bilen eller det som fungerte best, var vell å rømme psykisk» - Informant E

Informant D forteller at hun tror hun var litt forvirret, og at mye var uforståelig og uforutsigbart, og sier selv at det ikke er en følelse, men at det er en slags redsel i den uforutsigbarheten. Og den redselen og forvirringen har ført til at hun har følt på en ensomhet.

*«En veldig sånn, jeg tror kanskje forvirring, som kommer først fremst, ehm, det var så uforståelig og uforutsigbart da, men forutsigbarhet er kanskje ikke en følelse, men det er jo en slags redsel i det. Ehm, sånn forvirring, åsså en veldig sånn ensomhet» –
Informant D*

Gjennom mine funn ser man at det er mange ulike og sterke følelser knyttet til deres foreldres alkoholmisbruk. Informantene nevner at de var sinte, som er forståelig da det kan oppfattes som at foreldrene heller valgte alkoholen frem for dem, som også informant C beskriver godt med at hun følte sin omsorgsperson heller valgte øl fremfor henne og sin søster. Å være redd er en av følelsene informantene nevner, da forelderen endret atferd, og de ikke kjente igjen sin egen omsorgsperson, i tillegg til at dette kan være skummelt fordi de ikke vet hva som vil skje. Informant D nevner at hun følte mye på uforutsigbarhet som ofte vil stamme fra følelsen redsel, da hun ikke helt forstod hva som skjedde og følte en forvirring etter det. Mindretall av informantene nevner følelsen å være lei seg som kan henge sammen med at de ikke helt visste hva som foregikk og gjennomgikk en hverdag med mye elendighet og triste skjebner. Usikkerhet og forvirring er gjentagende følelser informantene nevner. Det er ikke uforståelig at barn blir usikre og forvirret når foreldre er i en ruspåvirket tilstand som ikke samsvarer med en trygg omsorgsperson.

5.3.3 Parentifisering

Parentifisering er ikke en følelse, men en gjentakende opplevelse som informantene følte på. Barn har opplevd at de har tatt over voksens ansvar og oppgaver i hjemmet, som for eksempel det å lage mat, ta vare på sine søsken og ta husarbeid. Kvello nevner at barn blir dratt inn i en voksenverden som de ikke er rustet for.

Informant E beskriver en hendelse som ofte kunne skje, og da var hun og søsteren kreative.

«På morgenen så var det ganske deilig da, de sov langt ut på dag og det var ganske rotete, men da brukte vi å hente ut dynene og legge dem over oss på gulvet foran døren. Og hvis det var kaldt så hentet vi ved og tente i ovnen, og hvis vi var sultne så lagde vi mat, vi kunne sitte på kjøkkengulvet å lage oss potetmos. Så vi var ganske kreative og selvstendig, og jeg var jo den eldste søsteren også. Vi hadde det mye artig» - Informant E

Informant E beskriver at hun var eldste søster, og fikk derfor litt mer ansvar. Hun og søsknene sine, hvor hun hadde et bedre bånd med kun den ene søsteren, var kreative og hadde ofte ansvar for at det blei middag på dem i helgene.

Informant C opplevde det å ha ansvar for husarbeid som positivt, fordi dette var noe som hun mestret, i tillegg til at hun hadde en god relasjon til sin søster. Det er tydelig at informant C har fått en voksenrolle tidlig, men som igjen har gjort henne selvstendig. Det kan derfor være noen positive sider ved å ha ansvar i huset, men som et barn egentlig ikke skal ha ansvar for. Hun beskriver det slikt:

«Det som var positivt, var jo for det første at jeg var veldig flink til å gjøre dagligdagse hus oppgaver, som å ta oppvasken, lage mat og passe på lillesøsteren min, og rydde rommet, rydde kjøkkenet og stuen og slike ting. Ehm, så det som var veldig positivt var jo at jeg hadde søsteren min, fordi hun hadde jo samme opplevelse som meg, samme erfaring. Så vi fikk jo med årene et veldig godt forhold, vi blei veldig nær hverandre». – Informant C

I motsetning til informant E og C, opplevde informant D at det ikke var et synlig hjem og den type parentifisering. Hun har hatt en omsorgsperson som har fungert, og at den andre

omsorgspersonen var god på å skjule alkoholmisbruket. Men selv om hun ikke opplevde parentifisering, og fant støtte i sin omsorgsperson, har det likevel preget hennes barndom.

«Jeg hadde en slags forestilling om at alkoholmisbruk innebærer at det var et synlig hjem, at da var det vi som tok oppvasken og tok seg av det praktiske i hjem, og slik har det ikke vært for meg. Fordi jeg har hatt en omsorgsperson som har fungert ganske greit, og en omsorgsperson som har vært god på å skjule misbruket sitt. Sånn at det her rydding av flasker har jeg aldri gjort, men det har preget barndommen min likevel» - Informant D

Informant D nevner at hun ikke opplevde å måtte rydde opp etter sin omsorgsperson, men har flere ganger nevnt at hun holdt alkoholmisbruket skjult for både sin andre omsorgsperson og omgivelsene rundt seg. Informanten beskriver hennes hemmelighet og skjul slik:

«Jeg tror det tok ganske lang tid før jeg skjønnte at omsorgsperson sitt alkoholinntak ikke var helt normalt, men likevel så husker jeg første gang jeg oppdaget den flasken, for da skjønnte jeg at det her blir en hemmelighet som jeg ikke skal si til noen. Og da inntok jeg jo rollen som skulle beskytte hemmeligheten og hen, og på en måte redde alt det rundt seg. Lage det skjulet, eller denne masken da» - Informant D

Kapittel 6 – Drøfting

Etter en presentasjon av mine funn skal jeg drøfte de opp mot relevant teori og se det i sammenheng til problemstillingen min. Jeg vil dele opp funnene mine og drøfte dem hver for seg.

6.0 Egenskap

Informantene nevner mange ulike egenskaper, men likevel er det noen felles egenskaper. Informant A skiller seg ut med at sier han var en statist og ikke sa eller gjorde noe for å provosere. Selv om informanten ikke nevner noen av de egenskapene som de andre informantene har til felles, vil jeg likevel påstå at han er selvstendigtenkende og er sterk på sin måte. Han skjønnte at han måtte tilrettelegge for seg selv slik forelderen ikke blei provosert. Han var stille og beholdt seg rolig for det var slik han overlevde hverdagen. Hans overlevelsestrategi var å gjøre minst mulig ut av seg for å håndtere situasjonen. Som nevnt tidligere har resiliens mange måter å defineres på og Borge mener at tilpasningsdyktighet er en måte å omtale resiliens på (Borge, 2018). Og ved å tilpasse seg forelderen for å ikke provosere viser hvor bevisst han er, og hvor mye han selv tilpasser og tilrettelegger slik han ikke får konsekvenser av det. Borge (2018) nevner at det å tilpasse seg krever mye tid og krefter, for man må fremstå slik som forelderen forventer. Dette er energi og krefter som informanter heller kunne brukt til å være et barn, men som var nødvendig for å overleve hverdagen. Situasjonen kunne ha vært verre ettersom informant nevner at omsorgsperson kunne slå og gå på angrep på den andre omsorgspersonen. Da vet man aldri hva hen kan være i stand til på sitt eget barn. Det kan tenkes at situasjonen kunne ha eskalert seg til mishandling av informant hvis ikke informanten forstod hvor rolig og lite-provoserende han måtte være. Det kan ha beskyttet han for mye, samt som at han allerede var preget at ulike hendelser han opplevde å være vitne til.

Informant D sier noe med at hun var et rolig barn, slik som informant A. Informanten nevner at hun var tålmodig, og mye alene, men det var noe hun trivdes med. En typiske indre styrke som kan bidra til å utvikle resiliens er egenskapen å være rolig. Å være rolig kan være et tegn på å ha selvkontroll selv om det er kaotisk rundt seg. I tillegg til at det gir et bilde av et lett temperament hos informantene som ifølge Gunnestad (2017) er en beskyttelsesfaktor. Hun beskriver seg som at hun ville være den flinke jenta som tok så lite plass som mulig. Og at en av hennes hovedoppgaver hjemme var å prøve å blidgjøre sin omsorgsperson. Hun følte hun

måtte beskytte og kontrollere slik at ingen skulle finne ut av hens alkoholmisbruk, fordi hun anså det som en hemmelighet. Informanten hadde et behov for å være snill pike og hadde et ansvar for å beholde hemmeligheten. Dette kan sammenlignes med at hun trodde hun følte at hun hadde kontroll på omgivelsene. Hun nevner at hun fikk mestringsfølelse av å beholde hemmeligheten:

«Det var jo følelsen av å klare å skjule den hemmeligheten. Jeg husker på ungdomsskolen da alle snakket om «jeg skal ikke si det til noen, jeg holder det hemmelig». Og akkurat det var jeg jo aller best på, hehe. Så det husker jeg som, da følte jeg meg god da, ja» - Informant D

Den følelsen av å holde en hemmelighet, og det å klare å holde den opplevdes som en mestring for informanten. Borge nevner det å mestre noe og ikke minst føle at man har kontroll for omgivelsene rundt seg er flere faktorer som kan være beskyttende (Borge, 2010). Informanten pratet ikke om dette til noen, og valgte å holde det hemmelig selv. Det var et oppdrag som hun påtok seg selv, og som gav henne mestring. Det kan tenkes at hun klarte å snu om noe negativt om til noe positivt. Hun omstilte hodet sitt til å gjøre hemmeligheten til noe positivt, istedenfor å grave seg ned i alt det negative som hemmeligheten innebærer. Det kan diskuteres hvor vidt positivt det er å holde en slik situasjon hemmelig, men samt så bør man se det positive i hvordan informanten opplevde å holde på akkurat denne hemmeligheten. Kanskje hadde situasjonen blitt bedre om hun heller pratet om hemmeligheten til andre, men i dette tilfellet var det noe som hun følte hun var aller best på.

Informant B og G beskriver hvordan de klarte å tilpasse seg vekk fra det negative og snu det om til positivt. Informant B mener hun er utstyrt med evnen til å ta gode valg for seg selv, og Informant G sier hun ofte fant måter å bli glad igjen når hun følte seg nedenfor, og at hun følte seg sterk. Dette er egenskaper som viser den styrken disse informantene hadde i seg. Disse egenskapene klarte å redusere de negative situasjonene og heller omstille hodet sitt og fokusere på noe annet positivt. Ruud nevner det at å ha den følelsen av å håndtere de negative situasjonene på en selvstendig måte er en indre styrke som bidrar til å øke opplevelsen av selvstendighet og egenverd (Ruud, 2011). I tillegg til at Borge skriver (2010) at barn ofte har selvkorrigerende mekanismer som hjelper dem til å beskytte seg selv, og i dette tilfelle har informantene en type atferd som skyver vekk det vonde og fokuserer på det positive. Dette kan ha vært en viktig faktor for informantene med tanke på at situasjonen kunne blitt mye

vanskeligere og tøffere uten disse egenskapene til stede. Det kan tenkes at det ikke er bra å skyve vekk det vonde og gjøre det om til noe positivt, ettersom man kan skyve vekk følelser som burde ha blitt håndtert og regulert. Men disse informantene snakket ikke om dette med noen, og hadde derfor ingen valg enn å skyve følelsene vekk, for det var slik de håndterte det vonde og beskyttet seg selv.

Informant E nevner at hun klarte å sortere inntrykk og hendelser slik det ikke nødvendigvis blei så traumatiserende som er en type atferd hvor man klarer å skyve vekk det vonde for å beskytte seg selv. Det kan tenkes at informanten klarte å skille hva som var bra og det som ikke var like bra, altså det å ha forståelse ovenfor situasjonen. Hun forteller videre at hun utviklet seg ulike strategier for å rømme psykisk og beskriver det slikt:

«Jeg måtte tenke meg vekk ut ifra alt det som var vanskelig. Når jeg skulle sove så utviklet jeg meg en teknikk der jeg lukket øynene og tenkte meg bort fra sengen min og huset mitt, og så for meg selv i en annen familie i nabolaget, en spesifikk familie da, og plasserte meg der isteden. Og da gikk jeg gjennom huset husker jeg, og i tankene mine og så for meg hvordan det hadde vært hvis jeg hadde der isteden og det var faktisk noe som fungerte veldig bra, for å ikke få mareritt for eksempel». - Informant E

Som nevnt tidligere har barnets egenskaper en positiv effekt på å redusere risiko. Det er flere forhold som blir beskrevet som beskyttelsesfaktorer, og blant annet innebærer det barnets intellektuelle og problemløsende evner (Fossen, 2013), som vises å være gjeldende for informant E. Informanten har utviklet egne strategier for å hindre mareritt og for å beskytte seg selv og bruker en annen familie i nabolaget som en trygghet. Hennes psykiske rømningssted kan sammenlignes med det som kalles for et overlevelsesinstinkt.

Informant F beskriver at hun har en slags drivkraft i seg som gjør at når hun først har bestemt seg for noe, så klarer hun det. Det er en utrolig sterk egenskap å ha. Den sterke indre drivkraften som informanten beskriver, kan være bakgrunnen for hennes motstandskraft og det er grunn til å anta at det er en viktig faktor for hennes resiliensutvikling. Det å bestemme seg for noe å faktisk klare det gir en mestringsfølelse som inkluderer tanke- og atferdsmessige strategier for å kunne håndtere motgang og risiko (Borge, 2010). Informanten beskriver videre at drivkraften hun hadde var en stor hjelp for henne og at:

«I bunn og grunn så tror jeg den drivkraften jeg hadde til å finne ut av meg selv, hvorfor gjør jeg slik jeg gjør, hjelp meg til å finne de rette verktøyene» - Informant F

Som nevnt tidligere er dette individuelle egenskaper som blant annet omhandler motivasjon og mestringsevne som har en betydning for utvikling av resiliens. Selv om hun hadde vanskelig og tøffe dager så klarte hun å hente den indre motivasjonen og få til det hun ville, selv om det var utfordringer på veien. Informanten fant egne motivasjonsstrategier som gav henne mestring i det hun ville mestre i. Hun hadde en indre motivasjon og styrke som Borge (2010) påstår er en beskyttelsesfaktor.

Å føle mestring kan øke følelsen av verdighet og kan ha en stor betydning for at barnet kan utvikle et positivt selvbilde. Informant C nevner at hun fikk glede av å se at hun betydde noe for søsteren sin ved å støtte henne. Det å være en som gleder andre kan gi en positiv identitet og styrket selvfølelse (Ruud, 2011). Informanten var en betydningsfullrolle ovenfor sin søster, og Stormshak (2009) nevner at den type søskenrelasjon vil bidra til å bygge kompetanse i selvregulering og følelsesmessige forståelse. Og informanten nevner at hun hadde stor forståelse ovenfor situasjonen hun var i.

Til felles har informantene egne selvkorrigerende egenskaper og atferd som beskytter seg mot ulike typer risiko (Borge, 2010). Egenskapene deres har bidratt at de klarer i en viss grad å distansere seg fra farene. De egenskapene som er gjentakende og som vises i stor grad hos informantene er blant annet, tilpasningsdyktighet, mestringsfølelse, tålmodighet, rolig, målbevisst, reflektert, forståelsesfull, selvstendig og følelse av indre styrke og drivkraft. Jeg vil knytte inn begrepet robusthet, da alle informantene har sine egne strategier for å håndtere sin motgang på. De brukte de ulike strategiene for å motvirke en minkende trivsel. Mange av informantene er klar over situasjonen og vet hvordan de skal distansere seg fra det vonde. Som Jørgensen skriver, så er det en styrke som ruster individet til å være i stand til å være oppmerksom og konsentrert om en aktivitet til tross for ulik motstand og krise som måtte oppstå (Jørgensen, 2017). I tillegg til at mange kommer inn på begrepet mestringsfølelse når de forteller om sin situasjon og egenskaper, og Jørgensen (2017) understreker at det å føle mestring er en retning til å oppnå robusthet. Det kan antas at deres positive egenskaper har hatt en god effekt på redusering av risiko. De viser alle til intellektuelle og problemløsende evner, som er en betydningsfull faktor for å utvikle resiliens. Mine funn i forhold til egenskaper kan sammenlignes med den flerkulturelle studien gjort av Arve Gunnestad som blei nevnt i 2.9.2 hvor han viser til at medfødte eller genetiske faktorer som egenskaper og

ferdigheter var blant annet en av hans hovedfaktorer som skilte seg mest ut, som også viser seg å være et tilfelle her.

6.1 Personlighet

Personligheten til informantene forteller mye om deres egenskaper, tanker, følelser, oppførsel og hvordan de handler i ulike situasjoner. Ulike personlighetstrekk kan bidra til resiliens, men resiliens er noe som bygges over tid. Det er de individuelle egenskapene som har blitt beskrevet i kapittelet ovenfor som former personligheten til enhver. Det er også viktig å huske på at resiliens ikke en type personlighet, men at det heller reflekterer en genetisk effekt og som kan styre hvor mottakelig man er for ulike typer risiko (Rutter, 2007).

Informant B, E og G nevner at de søkte oppmerksomhet hos andre rundt seg når det blei vanskelig for dem. Kumpfer (1999) skriver at resiliensutvikling hos et barn ofte kjennetegnes av at de tilpasser seg forandringer i miljøet, og at hvis et barn frembringer positiv oppmerksomhet fra omgivelsene rundt seg og fra andre barn, så vil dette ha en positiv effekt på resiliensutvikling. Informant E nevner at hun fikk positiv oppmerksomhet fra de andre vennene rundt seg, og at dette var hennes måte å flykte vekk fra virkeligheten på. Det å ha gode sosiale ferdigheter har større evne til å utvikle resiliens enn hos de som ikke har sosiale ferdigheter (Kumpfer, 1999).

Viktor Frankl forklarte at resiliens skaper det behovet for å endre seg selv, når det ikke er mulighet for å endre de omstendighetene rundt seg (Sabater, 2021). Mange av informantene vokser opp i en vanskelig situasjon og kan ikke endre oppveksten sin. Men de har gått inn i seg selv og funnet styrken og hatt den evnen til å forvandle seg selv til å håndtere motgang. Som Frankl skrev var at, det er ikke konteksten eller omstendighetene som avgjør hvordan man skal håndtere det vonde, men tankene dine og de beslutningene man tar (Sabater, 2021). I forbindelse med personlighet vil jeg trekke inn optimisme som er et kjennetegn ved utvikling av resiliens. Et eksempel på en informant som forstår at han må gjøre noen endringer med situasjonen han er i, og lete etter den styrken for å finne en utvei er informant A som beskriver hvordan hans tankegang fungerte:

«Hvis man skal på en måte ha noe i livet, så må man skaffe sjøl. Og det innså jeg ganske tidlig. Man kan ikke tenke at samfunnet eller noen andre skal redde deg eller tilrettelegge seg selv. Man må finne en styrke i seg selv. Finne en motivasjon i seg selv. Bestemme hvordan man vil ha det og fikse opp i det selv». – Informant A

Masten (2007) skriver at det å ha et optimistisk syn på livet og fremtiden er med på å bidra til utvikling av resiliens som informant A absolutt viser tegn til. Han graver frem sin indre styrke og finner en motivasjon til å fikse opp i det livet han ikke fikk selv som barn. Det viser frem hans egenskaper, men også hvilke personlighetstrekk han har. Informanten viser tydelig hvorfor han har klart seg tross for vonde opplevelser, og det stammer mye fra hans indre motivasjon til å fikse opp i livet.

Et felles kjennetegn hos mange av informantene er at de stenger seg selv ute fra det vonde og negative, og har lært seg de ulike mønstrene for når de skal trekke seg fra situasjonen. Borge skriver at barn kan ty til selvkorrigerende mekanismer, som for eksempel det å holde seg unna det ubehagelige (Borge, 2010). Det å ha ulike personlighetstrekk er ikke nødvendigvis det som utvikler resiliens, men som i stor grad vil påvirke det i en positiv retning. Resiliens er noe som bygges i over lengre tid. Begrepet resiliens er både beskyttelsesmekanismene som foregår inne hos hver enkelt person, men også resultatet av hele prosessen. Det er derfor viktig å se på personlighet som en del av resiliens, fordi hvert individ har sin unike og ulike evne til å tåle varige belastninger og påkjennelser (Torgersen & Waaktaar, 2007). Det er slik at resiliens ikke utvikler seg kun ved det indre som egenskaper og personlighet, men som er like avhengig av det ytre som miljøet og omgivelsene.

6.2 Støtte

Etter å ha drøftet de individuelle egenskapene og personlighet som er de indre faktorene hos informantene er det like viktig å se på de ytre faktorene som befinner seg i de miljømessige omgivelsene. Selv om de indre faktorene er en viktig faktor for å ikke utvikle senskader etter store belastninger i oppveksten, mener resiliens-forskeren Michael Ungar at sosialstøtte er den viktigste faktoren for å kunne utvikle resiliens (Ungar, 2013). Jeg har derfor valgt å se nærmere inn på støtten informantene hadde rundt seg i sin oppvekst.

Mange av informantene nevner at bestemor eller bestefar var en støtteperson, og en informant nevner at hun hadde bestemor hun kunne flykte til, men hvor relasjonen ikke var helt på sin plass. Over halvparten av informantene anså sin bestemor/bestefar som en støtteperson de kunne dra til. Informant G nevner at bestemor var en person i ettertid som hun kan kontakte, men som hun ikke så på en trygg støtteperson når hun var yngre.

Under halvparten av informantene nevner at sin søster var en trygg støtteperson som de hadde i hverdagen og over halvparten nevner at enten mor eller far var en støtte for dem. Kun 2 av informantene nevner at de hadde gode venner rundt seg. Det å prate om alkoholmisbruket, og deres oppvekst med andre var noe som ikke eksisterte i deres barndom. Mange av informantene nevner at de ikke pratet om det med noen, men at de likevel hadde trygghet og støtte rundt seg. Det er forståelig at barn ikke prater om hva som skjer hjemme, da dette kan oppleves som flaut og tabubelagt. Det er en informant som nevner at hun hadde en støttekontakt som hun anså som en støtte, men som kun var innblandet for en kort periode. Oppsummerende kan man se at informantene fant støtte i både besteforelder, søster, omsorgsperson og venner, og en støttekontakt.

Jenkins & Smith (1990) mener at barn og ungdom som vokser opp med en annen nær voksen utenfor hjemmet, har større sannsynlighet til å ikke utvikle psykiske vansker og har langt færre symptomer enn andre som ikke har en betydningsfull annen voksen. Og ut ifra hva informantene har nevnt, så er det besteforeldre som bor utenfor hjemmet som har er en fellesnevner for de aller fleste informantene. Å ha tilgang til ressurser utenfor hjemmet og som utgjør en stor forskjell i hverdagen til barnet, kan påvirke hele livsløpet for vedkommende (Ungar, 2013).

Grunnen for at mange barn klarer seg tross for å vokse opp i uheldige omstendigheter stammer ofte fra at de har en annen betydningsfull person, og ofte gjelder det en person som ikke er primæromsorgsgiver (Borge, 2010). I motsetning til Borge vises det ut ifra funn at det er mange av informantene som henviser seg til sin mor eller far som sin betydningsfulle støtteperson. Og det har vært den omsorgspersonen som ikke var alkoholmisbruker. Det viser altså at, det å ha en omsorgsperson som ikke er alkoholmisbruker har vært betydningsfull for mange av dem. Det kan tenkes at årsaken for det er at den edru forelderen velger å beskytte barnet. Den forelderen som har vært alkoholmisbruker har de fleste informantene hatt en avvisende tilknytning til, og det kan tenkes at det er derfor de automatisk har funnet støtte i

den andre forelder. Situasjonen ville nok vært annerledes hvis det hadde vist seg at to av foreldrene hadde vært alkoholmisbruker, da ingen av dem hadde hatt kapasitet til å beskytte barnet. Informant C beskriver:

«Jeg var åpen med min omsorgsperson om det, fordi hun åpnet seg til meg først og visste at den andre omsorgspersonen min var slik, og det var derfor omsorgsperson forlot den andre omsorgsperson og da var det enklere for meg å åpne meg for henne, fordi da visste jeg at hun forstod. Så det var jo henne som begynte først da, hvis hun ikke hadde gjort det så tror jeg kanskje ikke jeg hadde snakket med henne når jeg var barn – Informant C

Informanten fikk mye støtte gjennom sin omsorgsperson ettersom edru omsorgsperson valgte å åpne seg først for barnet sitt, som gjorde det lettere for informanten å åpne seg om sine tanker. Hun sier at hun kanskje ikke hadde snakket med sin omsorgsperson som barn hvis det ikke hadde vært for at hun åpnet seg først. Det å ha en god relasjon og dialog, og et trygt samspill mellom henne og informant kan antas å ha vært en viktig faktor for denne informanten, ettersom Borge flere ganger nevner at det å ha en betydningsfull annen, føle trygghet og støtte er en beskyttelsesfaktor (Borge, 2010).

Trygghet og støtte kan vises gjennom at foreldre har klare regler og rammer for barnet sitt, som videre gir barnet forutsigbarhet i hverdagen. Dette er noe som barn og ungdom kan irritere seg over, da de heller vil ha mye frihet. Et eksempel på det er informant F som hadde klare regler og rammer som hun mislikte, men som i ettertid har forstått at dette har egentlig gitt henne mye trygghet.

«Tryggheten har vell vært at jeg har hatt et sted, for omsorgsperson drikker jo nesten ikke, så jeg har jo hatt et sted som jeg har kun ventilert til, men jeg har jo ikke ventilert heller da, så det har jo vært et sted som har hatt regler og rammer som jeg ser i ettertid har vært en trygghet da. Jeg har hatt de rammene og reglene, selv om jeg syntes at omsorgsperson var så streng at jeg kunne kaste henne ut av vinduet, der og da. Men jeg ser det jo i ettertid at det er det som har gjort at jeg har hatt den tryggheten da» - Informant F

Det viser gjennom undersøkelser at det å ha en forutsigbar hverdag som innebærer rutiner, regler og rammer henger sammen med resiliensutvikling, samt at det reduserer atferdsvansker (Luthar, 2006). Kauai undersøkelsen fremhever at regler og struktur kan medføre positiv utvikling hos barna, og at foreldre må være konsekvente i grensesetting. Det kan derfor antas at det har vært positivt for informanten å leve under «streng» regler og rammer.

Det viser seg at varme og omsorg fra omsorgsperson kan virke beskyttende, selv om det er turbulent og konfliktfylt hjem, så kan kjærlighet, varme og omsorg ha en positiv effekt (Bowes, Maughan, Caspi, Moffitt, & Arseneault, 2010). Og informantene beskriver den andre forelderen som en nær og viktig støtteperson som kan være en viktig beskyttelsesfaktor for informantene. Informant B forteller at hun fikk kjærlighet hjemme, men at det var den utrygge situasjonen som gjorde det vanskelig.

«Men altså, opp i alt dette her så opplever man jo en form for kjærlighet. Det gjør vi jo. Det er jo ingen som har vært trollete mot meg, ingen som har slått meg og forgrepet seg på meg. Men det er jo den utryggheten å vite at du aldri har noen som kan stille opp for deg, eller hente deg. Og hvis du forsvinner, så er det ingen som leter etter deg. Så det er den utryggheten der» - Informant B

Informanten sier videre at hun opplevde en form for kjærlighet hjemme. Men at det var det den familien i nabolaget som fikk henne til å føle seg sett, og gav henne følelsen av trygghet. Det blei etter hvert utviklet tillit innad nabofamilien som gjorde at informanten fikk sitte barnevakt for familien. Ofte er det slik at barn setter i gang tiltak for å erstatte noe som mangler (Borge, 2010), som for eksempel informant B gir inntrykk av i avsnittet angående hvordan en familie skal være.

«Det var liksom venner som var viktig for meg da. Så var jeg veldig glad i unger, så jeg kom over en familie som etter hvert fikk tillit til meg, og ville ha meg som barnevakt. Så jeg fikk innpass i den familien. Denne familien gav meg en trygghet. De viste meg hvordan en familie skulle være, hvordan man sitter sammen og har det hyggelig rundt middagsbordet, og jeg fikk hjelp til lekser og det at de sa man var glad i hverandre. Og jeg blei sett da» - Informant B

I tillegg til at informant A nevner at den ene omsorgspersonen ofte rømte huset sammen med informanten, kan det antas at omsorgsperson gjorde dette for å skjerme sin sønn for den fulle partneren sin, og at det var hennes måte å vise kjærighet på.

«Det var ofte sånn at mor måtte rømme huset med meg fordi omsorgsperson hadde mistet kontroll på grunn av alkohol. Det var ofte at annen omsorgsperson kom inn på natten og kledde på meg og fikk gjort det i full fart, midt i snøen i kulden» - Informant A

God omsorgsutøvelse fra den andre omsorgspersonen som ikke er alkoholmisbruker kan være en beskyttelsesfaktor, mener Kvello (2015). Det blir ikke nevnt at omsorgsperson blir ansett som støtte, men det kan tenkes at hen likevel kan ha vært beskyttende og betryggende mot vonde situasjoner for informanten. Resiliens er avhengig av at omstendighetene er beskyttende, noe som omsorgsperson kan ha bidratt med for denne informanten.

Informant D fikk kjærighet og varme fra sin farmor, selv om de nødvendigvis ikke snakket om situasjonen, så var det å dra til sin farmor en trygghet slik hun kunne ta vare på informanten.

«Jeg hadde veldig mye glede i å være hos farmoren min som bodde i nabo huset. Jeg var veldig mye syk som liten, så det å få lov til å komme inn til hun var veldig trygghet for meg. Hun tok nok ekstra godt vare på meg, så det er veldig gode minner å ha. Hun trengte ikke å gjøre noe, det var nok å bare komme inn å legge seg på sofaen med et pledd rundt seg. Det er gode minner». – Informant D

I tillegg til sin farmor, hadde hun en omsorgsperson som hun anså som sin støtteperson.

«Det var jo, jeg må jo si at omsorgsperson var en støtteperson, selv om hen ikke visste om det. Hen har jo vært en veldig stødig person i livet mitt». – Informant D

Informant D hadde mange gode rundt seg som hun anså som sin støtte. Støtte er som nevnt tidligere en av de viktigste faktorene for å kunne utvikle resiliens ifølge mange studier.

Informant D opplevde at den kjønnsrollen som både den alkoholisererte søsken og

omsorgsperson var, var helt normalt, helt til hun møtte en som flyttet fra utlandet og blei boende hos dem i 2-3 år.

«Ehm jeg tror redningen var, vi hadde en venn fra utlandet boende hos oss i 2 eller 3 år. Og hen var en støtte å ha. Det var første gang jeg opplevde at den kjønnsrollen viste at hen kan være annerledes og ikke så trist hele tiden, og ja» - Informant D

Informanten opplevde at den kjønnsrollen ikke skal være trist hele tiden og fikk støtte fra samme kjønn som den alkoholiserede omsorgspersonen. Det kan oppleves som en viktig hendelse for informanten å ha en viktig voksen utenfor familien som støttet henne. Og selv om kanskje personen ikke kan gjøre noe med belastningene, så kan det å bare gi støtte og ha kontakt være avgjørende nok (Waaktaar & Christie, 2000). Som Borge (2010) nevner er at en positiv kjønnsrollemodell kan kompenseres for hens fravær, som viser å være gjeldende for informant D som opplevde et annet syn på det kjønn den alkoholiserede omsorgspersonen var.

I studien The Isle of Wight viser funnene at relasjonene ungdommene hadde med andre faktisk er viktigere enn graden av omsorgssvikten som ungdommen opplever, uansett hvilke personlige relasjoner. Dette viser seg hos informantene som henviser seg til ulike forskjellige roller som besteforeldre, søster, omsorgsperson, venner og støttekontakt. Werner og Smith (1992) støtter studien The Isle of Wight og skriver at betydningen av øvrig familie og søsken er viktig for resiliensutvikling. 3 av informanter nevner at søster var en støtteperson for dem. Og informant B beskriver at søsteren var både en støtte og trygghet for henne, og at det ikke var noen på skolen som utgjorde denne trygghetsfølelsen som hun fikk fra sin søster. Hun opplevde å ikke ha noen relasjon til skolen, hvert fall som hun ikke kan huske.

«Jeg kan ikke huske at jeg hadde noen på skolen som utgjorde den trygghetsfølelsen. Jeg har ingen relasjon til skolen, nei det kan jeg ikke huske av. Jeg kan ikke huske fra ungdomsskolen generelt. Men det er vell den andre familien, og det grunnlaget søsteren min gav. Det var søsteren min som ofte hentet meg i barnehagen. – Informant B

Informant C fikk glede av at hun kunne gi støtte til andre, og blei betydningsfull for sin søster. Det kan tenkes at informanten utviklet mestringsstrategi av å være en støtte for andre, og at hun selv følte hun var betydningsfull og verdt noe for sin søster.

«Hvis søsteren min hadde noen problemer så lyttet jeg, og fikk glede av at hun fikk støtte av meg da» - informant C

Informant B fikk kjenne på følelsen av å ikke ha sin støtteperson i nærheten lenger, og mistet den tryggheten. Det må ha opplevdes tungt for informanten som generelt opplevde mye uforutsigbarhet, og som i tillegg opplevde at hennes søster flyttet fra henne.

«Og det som også gjorde det vanskelig for meg var når min 9 år eldre søster flyttet inn i hybel fra oss. Og da tror jeg at jeg kjente på den utryggheten fordi hun var der hele tiden før hun flyttet fra oss» - Informant B

Informant G hadde et ambivalent forhold til sin søster, og pratet derfor ikke med henne om situasjonen fordi hun var for ung til å forstå.

«Jeg og min søster har hatt et veldig ambivalent forhold til hverandre, og jeg prøvde å snakke med henne om hva som skjedde rundt oss, men hun var for ung til å forstå» - Informant G

Den støtten informant B hadde hos sin søster forsvant og hun blei fort utrygg. Når foreldre ikke strekker til, vil yngre søsken ofte støtte seg på de eldre, og den støtten som er mellom søskenpar kan veie opp for de negative konsekvensene som kan oppstå ved en omsorgssvikt (Holm, 2017). Lockwood, Gaylord, Kitzmann og Cohen (2002) skriver at søsken kan gi hverandre trygghet og tilhørighet uavhengig av kvaliteten på relasjonen og likevel kan fungere som en beskyttelsesfaktor. Selv om kvaliteten på relasjonen mellom informant G og sin søster ikke var helt optimal, så kan deres søskenforhold fortsatt ha vært viktig for dem.

Informant E nevner videre at hun ikke hadde noen trygge voksne rundt seg, men hvor hun fant mye støtte og trygghet hos sine venner. Og selv om det ikke er voksne personer, vil likevel sosiale relasjoner være svært avgjørende for velvære og god fungering, som Kauai studien underbygger.

«Jeg hadde jo veldig mange venner i nabolaget, og var mye sammen med dem, og har mange fine minner sammen med dem. Ellers når jeg var sammen med kompiser så fikk jeg masse positiv oppmerksomhet for det jeg presterte da, som for eksempel på fotballbanen eller tv-spill eller sånne ting da. Og det blei jo en slags flukt fra virkeligheten det også da» - Informant E

Informant E hadde mange venner og opplevdes som en populær jente, og som i tillegg presterte på fotballbanen. Kvello (2010) skriver at resiliens kan utvikles gjennom samsvar med andre. Det å ha engasjement og tiltrekke seg positive reaksjoner i sitt nærmiljø, som ofte og stammer fra medfødte egenskaper, vil ha en positiv effekt for resiliensutvikling (Werner & Smith, 1992). Jevnaldrende, og gode venner vil også redusere risikoen for atferdsproblemer, samt at støtte fra rusfrie venner vil holde barnet vekke fra et rusbelastede miljø (Borge, 2010). Det er ikke alle vennskap som er positive og som bidrar til bedre utvikling, men ut ifra hvordan informant beskriver sin oppvekst med gode venner, vil jeg anta at disse relasjonene har hatt en positiv effekt for henne.

Luthar (2006) påstår at en viktig resiliensfremmende faktor er dannelsen av gode og trygge relasjoner som er en gjentagende beskyttelsesfaktor hos alle informantene, i ulik grad og form. I tillegg til at det viser seg at vennsapsrelasjoner er egenskaper i miljøet som kan bidra til resiliensutvikling. Generelt gode relasjoner vil være beskyttende mot dårlige relasjoner til foreldre. I studien til Werner og Smith kommer det frem at de barna som utviklet resiliens var de barna som var følelsesmessig knyttet til sine nærmeste, som for eksempel søsken og besteforeldre. Selv om barn og unge vokser opp i et sterkt belastende hjem, vil det å ha et sterkt bånd til egen familie og slekt være en beskyttelsesfaktor (Waaktaar & Christie, 2000). Det er viktig å se beskyttelsesfaktorene i sammenheng, da et godt nettverk kombinert med gode egenskaper skaper en sterk beskyttelse mot risiko (Gunnestad, 2017). Funnene i The Isle of Wight studien belyser at de individuelle egenskapene ikke hadde like stor betydning for resiliens som det å ha en betydningsfull annen. Relasjoner er viktigere enn kjønn og intelligens. Informantene mine har både vist til gode egenskaper, samt gode relasjoner. Det kunne ha utspilt seg annerledes for mine informanter hvis det ikke hadde vært for den støtten de hadde rundt seg, selv om de hadde gode og viktige egenskaper som intelligens og kreativitet. Mens Gunnestad (2017) mener ut ifra sin studie at det er viktig å se både nettverk og egenskaper i sammenheng, og at begge er like viktige.

Som nevnt tidligere er resiliens avhengig av de strukturelle forholdene. To av informantene nevner at barnevernet var innblandet i barndommen, men forteller ikke at instansen var en støtte. En av årsakene var fordi barnevernet var innblandet i familien for kun en kort periode, og den andre årsaken var fordi de hadde manglende bevis for å vinne omsorgsovertakelse i retten. Men hvorfor har ikke de andre informantene vært innblandet i barnevernet? Har de ikke blitt sett, eller er det mange som kanskje unnlater å sende bekymringsmelding? Mange av informantene nevner den andre omsorgsperson som en støtteperson, og de aller fleste nevner at omsorgsperson visste om alkoholproblemet til den andre.

Det kan være mange grunner for at forelderen ikke melder inn sitt eget barn til barnevernet, eller til andre instanser hvor man kan få hjelp. Det kan tenkes at foreldre ikke vil melde inn sitt eget barn fordi de både føler at de mislykkes som foreldre, og de er redde for at barnevernet skal ta omsorgsretten fra dem, og det er stigmatiserende å være innblandet i barnevernet. Og det er ikke rart med tanke på at barnevernet har et dårlig rykte i media og det kan være en høy terskel for å melde inn bekymringsmelding ettersom man som foreldre ikke vil bli dømt. I tillegg til at, ut ifra noen intervjuer Kvello har gjennomført, kommer det frem at mange av de alkoholisererte foreldre mente de skjermte barnet, og at deres barn ikke var klar over deres misbruk. Som i denne studien ikke er et tilfelle. Alle informantene visste om deres foreldres alkoholmisbruk, men kanskje deres foreldre trodde de skjermte de godt nok, og har derfor ikke hatt noen tanker om å skaffe hjelp.

I tillegg til at mange ikke nevner et hjelpeinstanser som et støtteapparat, var heller ikke skole en plass for støtte. Mange nevner at de ikke trivdes på skolen, og at de i tillegg ikke hadde de beste karakterene. Barn tilbringer store deler av sin hverdag på skolen, og likevel har ingen blitt oppdaget av lærere. Har de ikke blitt sett? Eller er barn for god til å skjule det? Det er mange spørsmål knyttet til hvorfor ikke informantene har noen strukturelle forhold som et støtteapparat. Ut ifra mine funn har informantene vært flinke til å skjule sine hjemmeforhold og ikke pratet om dette med noen andre. I tillegg til at de viser lojalitet til sine foreldre, og er hemmelighetsfulle. Flere nevner at de hadde en slags fasade og maske på når de var blant andre, det kan derfor ha vært vanskeligere for andre å forstå hva som foregår bak masken. De viser gjennom sine egenskaper og personlighet at de er godt fungerende og trekker til seg positiv oppmerksomhet, som gjør det vanskeligere for andre å oppdage deres vanskelige hverdag. Og kanskje noen har sett de vanskelige forholdene, men ikke gjort noe med det, selv om de har plikt til å melde ifra hvis de mistenker omsorgssvikt. Det er vanskelig å si noe om

hvorfor ikke flere instanser har vært innblandet. Det er tydelig at systemnivået må endres og forbedres med mer ressurser slik at barn i risiko blir sett.

6.3 Sinne

I motsetning til informant A, som ikke fikk lov å ha venner på besøk, var dette et tema som informant B helst ikke ville få spørsmål om. Det kan oppleves at informanten har brukt mye energi på å forsvare seg for å ikke ha venner med seg hjem, eller legge til rette slik at hun ikke fikk spørsmål om det. Informanten beskriver det som vanskelig, da hun trodde slik hun hadde det var normalt, og ikke visste helt hvordan det egentlig skulle være. Hun gir inntrykk av at det var litt flaut og skummelt å ha med venner hjem, da man i utgangspunktet er litt usikker på hva man kommer hjem til. I tillegg til at barn ofte opplever å være lojale mot sine foreldre (Borge, 2010), så det å sleppe noen inn i huset og se deres virkelighet, kan være noe informanten følte hun måtte beskytte.

Hverdagene til informantene består av mye uforutsigbarhet. Haugland (2010) påstår at det blir skapt en utrygghet for barnet når familien blir styrt av misbruket til den ene forelderen. Forfatter nevner videre at ofte er det slik at den edru forelderen bruker mye tid og krefter på å holde orden i misbrukerens forbruk, samt beskytte barnet for de negative hendelsene. Selv om den edru forelderen kun gjør dette for barnets beste, kan det føre til at barnet mister all oppmerksomhet og sitter igjen med ingen omsorg eller kontakt (Haugland, 2010). Det kan oppleves som at den ene forelderen til informant A ofte kranglet med alkoholmisbrukeren fordi hen mislikte det, og ville beskytte sin egen sønn. Informanten har nok dessverre av disse opplevelsene kanskje ikke følt seg sett og opplevd en del uforutsigbarhet på grunn av alkoholdrikkingen til den ene omsorgspersonen.

Følelsen sinne er en følelse som nesten ligger i hånd i hånd med skuffelse. Ofte er det slik at når man opplever skuffelse, vil dette vises gjennom sinne. Og det kan anses som et tilfelle hos mange av informantene. Og spesielt med informant C som nevner at hun ikke følte seg verdsatt og visste at med en gang hun kom på besøk til sin omsorgsperson, ville hen heller drikke enn å være sammen med informanten og hennes søster. Selv om informanten ikke nevner at hun blei skuffet, vil jeg likevel påstå at det å ikke føle seg verdsatt vil gjøre at man blir skuffet som igjen kan vises gjennom sinne. I tillegg til at hun nevner at hun ikke følte seg sett eller hørt av sin omsorgsperson. Hun følte at hun blei hersket med og at forelderen ikke

tok hensyn til henne. Hun opplevde det å ikke bli anerkjent av sin forelder som kan sette mange følelser i spill.

Det er flere av informantene som nevner at de merket at forelderen forandret seg når hen drakk, og at dette var tydelig merkbart. Uansett hvordan forandringen utvikler seg, vil det uansett være en trussel for informantene. Det er en trussel for barnets trygghet og stabilitet, og når dette blir en trussel istedenfor en forutsetning, kan dette skape uforutsigbarhet (Killén, 2013). Det er noe som gjenkjennes hos informant G sine følelser og opplevelser, da hun beskriver at hun aldri visste hva som ville skje når forelderen drakk. Haugen (2010) påstår at foreldreferdighetene svekkes ved alkoholmisbruk, og synes å være en gjenganger hos mange av informantenes foreldre. Haugen skriver videre at svekket foreldrefunksjon kan føre til omsorgssvikt som innebærer at foreldre ikke utøver tilstrekkelig omsorg for barnet. Det er tydelig at mange av foreldrene ikke beskyttet barnet sitt mot farer, og påførte de skadelig stimulering. Gjennom oppveksten sammen med alkoholmisbruker vil barn kjenne på motstridende følelser ovenfor sine foreldre, de trenger derfor støtte til å kunne regulere seg, men ofte er ikke forelderen i stand til dette (Ruud, 2011).

Forelderen til informant C prioriterer heller alkohol fremfor å være med sine unger når de kommer på besøk. Haugland (2010) skriver at når foreldre heller velger å prioritere misbruket, vil barnet ha en oppvekst som er preget av manglende anerkjennelse. Informanten kan føle på det å bli sviktet og skuffet som ikke er unaturlig i en slik situasjon. Hver gang de kommer på besøk, velger forelderen å drikke, og når en forelder drikker er det stor sannsynlighet for at atferden endres. Informanten var nok klar over hva som ville skje, og så forandringer hos sin forelder, før og etter misbruket. Informanten beskriver det som at hen blei til et monster, og at det opplevdes som skummelt og farlig. Det nevnes av informant G at hun ikke visste hva som ville skje når forelderen drakk, og at det opplevdes som usikkert.

Det er mange ulike situasjoner og hendelser som har ført til at informantene følte på sinne. Ut ifra det de har opplevd, vil det ikke være unaturlig å føle sinne, ettersom foreldre ikke tok hensyn til sine egne barn, samt ikke dekket informantenes behov og trygghet. Foreldrenes alkoholmisbruk skapte en trussel for barnets trygghet og stabilitet som førte til at informantene kjente på uforutsigbarhet. Det å vise sine følelser til sine foreldre synes ikke å være et tilfelle hos informantene. De kan ha opplevd at deres følelser ikke blei sett og ivaretatt.

6.4 Frykt og redsel

Noe som har vært til felles hos de fleste informanter er at forelderen prioriterer alkoholdrikking og drikker selv om de er klar over at det får skadelige konsekvenser, som også er definisjonen på at man er alkoholmisbruker. Frykt og redsel er noen sentrale følelser som er gjentakende hos informantene. Det er ikke rart informanter har kjent på disse følelsene, da det kan bli skummelt når voksne mennesker starter å drikke.

Informant A beskriver en uforutsigbar og ukontrollert omsorgsperson som plutselig kunne finne på mye uforutsigbart. Han gir inntrykk av at han var en rolig gutt, som prøvde å overleve hverdagen, og gjorde minst mulig for å ikke provosere sin omsorgsperson. Det er også tidligere nevnt at det ofte var høylytt krangling i huset, og at han ikke kunne gjøre noe. Haugland viser til en undersøkelse at høyt konfliktnivå ofte henger sammen med alkoholmisbruk i hjemmet, og at det anses som omsorgssvikt. Foreldre mister ofte overblikk og har nok meg seg selv og sine utfordringer, og kan derfor glemme ut barnets behov. Ifølge undersøkelsen viser det seg at barn ofte trekker seg vekk, og har et lavt og passivt aktivitetsnivå når det er høylytt konfliktnivå mellom foreldre (Haugland, 2012). Dette kan være et tilfelle for informanten som sier at han ikke gjorde noe og var stille, for det var slik han overlevde.

Det å oppleve uforutsigbarhet var et kjennetegn hos alle informanter. Alle informantene nevner det å føle uforutsigbarhet. Uforutsigbarhet er kanskje ikke en følelse, men bak den utryggheten ligger redsel. Det er en informant som nevner at det var litt ensomt, da hun ikke hadde noen å snakke med, fordi alkoholmisbruket skulle være en hemmelighet. Det kan antas at denne følelsen av redsel, og samt holde alkoholmisbruket hemmelig, kan stamme fra følelsen skam. Skam kommer ofte av at barn er redd noen skal oppdage alkoholdrikkingen hos foreldre. Selv om det følelsen skam ikke blir nevnt direkte fra informantene, kan det likevel tenkes at følelsen av skam, og frykten for at noen skal oppdage alkoholmisbruket er i like stor grad. Mortensen (1994) nevner at det er mange barn som er redd for dette, og at de ofte isolerer seg selv for å beskytte seg selv, som en slags forsvarsmekanisme. Denne forsvarsmekanismen kan være et kjennetegn hos informanten, da hun nevner at hun holdt hemmeligheten for seg selv, og var mye alene.

En annen informant nevnte at hun hele tiden hadde en plan slik hun var forberedt på ulike situasjoner. Det kan antas at hun hele tiden var i beredskap, tilfelle noe skummelt og vondt skulle skje igjen. Killén skriver at tidligere uforutsigbare situasjoner gjør at barnet etter hvert

starter å gå i konstant beredskap, fordi de er redde for når neste slag skal treffe. Det å være i beredskap er noe som krever enormt mye energi av et barn, fordi de hele tiden skal være forberedt og være i forkant av foreldres uforutsigbare handlinger (Killén, 2010). Det er mange ulike situasjoner som fører til at barnet går rundt med konstant frykt og redsel, og det kan innebære en enkelthendelse eller sporadiske situasjoner. Det kan være vanskelig å komme seg over slike hendelser (Haugland, 2010). Som en informant nevnte var det verste å ha falske forhåpninger, for når det endelig skjedde noe bra blei hun skuffet. Dette gir inntrykk av at dette var noe som ofte skjedde og som har skapt usikkerhet og redsel.

Det å være mye lei seg og redd, og i tillegg ha foreldre som ikke bidrar til å regulere de følelsene, kan gi negative konsekvenser for barnet. Barn som opplever resiliensfremmende faktorer er flink til å gjenkjenne sine egne følelser som gjør det lettere for dem å kontrollere vanskelige følelser (Kumpfer, 1999). Ut ifra disse informantene viser de til at de har håndtert de ulike følelsene selv, og har ikke snakket med noen om dette. En informant kommer mer i dybden på å håndtere følelser selv, hvor hun nevner at hun utviklet flere strategier for å regulere seg selv. De andre informantene nevner ikke at de utviklet strategier for å regulere seg selv, men nevner flere ganger at de satt alene med sine følelser og tanker. Sundfær skriver at etter hvert som barn ikke får reguleringsstøtte vil de klare å finne en måte å «slå av» sine følelser på. Et barn bruker mye energi og tar i bruk en annen tankevirksomhet for å klare og kontrollere over ulike situasjoner. De starter med å handle ut ifra et fareperspektiv, og finner sine egne overlevelsesstrategier for å føle seg trygg og sikker. De klarer å utvikle seg en tankemåte slik de er i sikkerhet, og dette skjer ofte i sammenheng med mistillit til sine foreldre (Sundfær, 2012). Det kan antas å være et tilfelle hos disse informantene som ikke har tillit til sine foreldre, og velger derfor å løse det selv. Helheten av resiliens er det som foregår inne hos mennesket som følelser, tanker, beskyttelsesmekanismer, atferd som gir et resultat av hele prosessen (Torgersen & Waaktaar, 2007).

6.5 Parentifisering

Det er ofte slik at det er eldste søster, som også i mange av disse tilfellene, har mer ansvar i hus og får på seg en voksenrolle (Kvello, 2015). Det er mange positive og negative virkninger av å være den betydningsfulle personen for sine søsken. På en side kan det ha positive virkninger å oppleve og være den betydningsfulle, samt at dette kan gi mestingsfølelse. Men på en annen side er barnet for ungt til å måtte inngå i en voksenrolle, hvor belastningene kan

være for stort for et barn. Eldre søsken som både informant E og G er, kan ha vært forbilder for sine yngre søsken og som kan ha tilføyd informantene glede som på en indirekte måte har gitt dem en beskyttende faktor (Wojciak et al., 2018). I tillegg vil ofte gode søskenforhold virke beskyttende mot negative effekter ifølge Stormshak (2009).

Informant C opplevde det å ha ansvar for husarbeid som positivt, fordi dette var noe som hun mestret, i tillegg til at hun hadde en god relasjon til sin søster. Det er tydelig at informant C fikk en voksenrolle tidlig, men som igjen gjorde henne selvstendig. Det kan derfor være noen positive sider ved å ha ansvar i huset, men som et barn egentlig ikke skal ha ansvar for.

Parentifisering vil variere ut ifra ansvaret barnet får, omfanget og alder og utviklingsgraden på barnet. Teoretisk sett blir parentifisering koblet opp mot blant annet dårlig selvfølelse og psykiske vansker. Konsekvenser kan være å utvikle negativ sosialkompetanse, dårlig skolepresentasjoner og store belastninger som kan påvirke barnets utvikling negativt (Haugland, 2012). Det er ikke alltid at parentifisering er negativt. Hvis barnet har en positiv rolle i familien, og som i tillegg får støtte og hjelp fra nettverket kan dette utspille seg positivt. Ved hjelp, støtte og ros fra voksne kan barnet oppleve mestring og øke sitt selvbilde, som igjen påvirker deres indre resiliens (Haugland, 2012). Informant C nevner at hun så på det å vaske, rydde og lage mat som positivt, fordi dette var noe hun likte. Det kan derfor anses som en resiliensfremmende faktor, selv om hun ikke nevner at hun fikk støtte og ros fra de voksne, men dette var noe som gav henne glede, og som mest sannsynlig mestringsfølelse.

Ingen av de andre informantene nevner at de opplevde det som negativt å bidra mye i huset. Den ene informantene nevner at de var kreative, og fant på mye sprell sammen når de måtte lage mat og fikse seg selv. Selv om det er koblet mange vonde følelser mot at de ikke fikk beskyttelse og omsorg, viser det seg at informantene har gjort det beste ut av det, og funnet en slags glede og positivitet i det. Men hvor går grensen til at parentifisering kan bli skadelig? Det går en grense i hvor fort selvstendig et barn skal bli, og et barn skal ikke måtte gå i en voksenrolle. Men når barn ikke har et bedre utgangspunkt, og i tillegg har flere beskyttelsesfaktorer som gjør situasjonen bedre, kan det antas at den type parentifisering informantene har opplevd her, ikke har gjort alt for mye skade. Informantenes beskyttelsesfaktorer kan ha dempet sine risikofaktorer. Hadde det ikke vært for at de fleste informantene hadde mange beskyttelsesfaktorer, kunne denne type voksenrollen av parentifisering kanskje gått en annen negativ retning.

Det er ofte slik at i parentifisering kan barn velge selv å ta ansvar for husarbeid, eller så kan dette være noe som foreldre tillegger dem (Haugland, 2012). Parentifisering handler om det emosjonelle, som å trøste foreldre eller søsken. Et barn kan føle på det å måtte skjule dette for omgivelsene. Informant D nevner at hun ikke opplevde å måtte rydde opp etter sin omsorgsperson, men nevnte flere ganger at hun holdt alkoholmisbruket skjult for både sin andre omsorgsperson og omgivelsene rundt seg. Dette kan anses som en type parentifisering, da hun valgte å beskytte sin omsorgsperson, samt som hun skjulte dette for omgivelsene. Denne type parentifisering kan oppleves som litt vanskeligere, da hun i tillegg ikke hadde en søster å knytte seg til, som de andre to informantene hadde. Informanten satt mye alene med sine tanker og følelser, da alkoholmisbruket til forelderen var en hemmelighet. Her er det begrensninger på støtte, som kan ha gjort det vanskeligere for informanten, da dette omhandler det emosjonelle. Informanten nevner at hun følte på en slags ensomhet, som også kan være et resultat av å holde en hemmelighet helt alene.

Kapittel 7 – Et kritisk blikk på resiliens

Resiliens er et litt diffust og komplisert begrep som har mange ulike definisjoner. Noen forskere påstår at resiliens er en iboende kompetanse hos mennesket, mens andre igjen mener at det er den positive tilpasningen i møte med risiko. Det har derfor vært vanskelig å definere og måle resiliens. Breda (2018) mener at resiliens har hatt tendenser til å bli kritisert på grunn av manglende presisjon av begrepet som gjør det vanskeligere å etterprøve det. Det er slik at utfordringer og påkjenninger hos en person kan skape positiv utvikling, hvor personen håndterer dette på en god måte. Men vil det da si at alle personer som klarer å håndtere krise og utfordringer, er resiliente?

Resiliens er et fenomen som er vanskelig å måle. Forskere har etterspurt spørreskjema for å måle resiliens hos enkelt personer, dette er noe Rutter (2006) mener ikke er holdbart. Resiliens er basert på hvor alvorlig risikoen(e) er, og den positive tilpasningen en person har, og kan derfor kun måles gjennom de to variablene (Luthar, Lyman & Crossman, 2014). Men er resiliens egentlig noe som kan måles? Hvordan kan man måle hvor grensen går som hva som er et positivt eller et negativt utfall i møte med risiko? Jeg tenker det vil være viktig å se helheten av situasjonen til personen. Se på konteksten i forhold til de strukturelle forholdene, sosiale rettighetene og relasjoner rundt personen, som Borge påstår inngår i begrepet resiliens. Det å se på helheten rundt livet til en person vil kunne gi oss forståelse for å se resiliens i sammenheng med deres kontekst. Det vil derfor gjøre det vanskelig å måle resiliens gjennom for eksempel spørreskjema.

Det kan oppleves som at resiliens er et slags magisk fenomen. Det fungerer ikke slik at hvis man har noen bestemte egenskaper, personlighet eller støtte rundt deg så vil man automatisk utvikle resiliens. Det vil alltid være store individuelle forskjeller om noen klarer å utvikle resiliens eller ikke. Alle reagerer forskjellig i forhold til det å vokse opp i et alkoholisert hjem, noen kan reagerer mer positivt enn negativt i alkoholiserede omstendigheter. Masten skriver at enkelte kan oppnå høyere nivåer av tilpasning enn det de hadde før, mens andre kan oppleve nedgang og bli friske, og enkelte viser ingen og/eller lite tegn til forverring i funksjon (Masten, 2001). Det er individuelle forskjeller blant barn og unge som begrenser kvaliteten på å måle resiliens. Selv om et barn viser resiliens gjennom atferd kan barnet fortsatt slite med

for eksempel depresjon. Det er derfor fortsatt viktig å se på resiliens på mer konkrete felt som det akademiske, emosjonelle og atferdsmessige områder (Luthar, Lyman & Crossman, 2014).

Det er ingen garanti eller en slags magi ved at hvis man har noen bestemte beskyttelsesfaktorer så vil man komme seg gjennom risikofaktorene uten noen form for psykiske, fysiske, kognitive og emosjonelle utfordringer. Selv om det viser å være gjeldende for mange ulike studier gjort gjennom flere tiår, samt at min studie viser hvor viktig det har vært med beskyttelsesfaktorer som kan ha vært avgjørende for at de har klart seg, vil det likevel ikke gjelde for hele populasjonen. Graden av alkoholmisbruk og opplevelsene av dette kan ha skadet barnet så mye at den ikke har mulighet til å utvikle resiliens i det miljøet den lever i. Heldigvis kan det tyde på at miljøet rundt informantene ikke har vært for ødeleggende for dem som barn, ettersom de har beskrevet ulike faktorer som kan ha beskyttet dem mot skade.

Det er viktig å huske at resiliens ikke betyr at man kommer upåvirket av å vokse opp i et alkoholisert hjem. Alle barn er sårbare. Selv om informantene viser til ulike resiliensfremmende faktorer som barn, er det ingen garanti for at dette vil vare livet ut. Wright og Masten (2005) påpeker at det er muligheter for at barn kun viser resiliens i en periode. Det er derfor viktig å være varsom på å definere barn som resiliente. Det å vokse opp med alkohol varierer ut ifra hvilket hjem du vokser opp i. Omfanget og varigheten av alkoholmisbruket kan ha stor påvirkning på hvordan det vil berøre et barn. Det vil si at selv om mine informanter har vist til resiliensfremmende faktorer, betyr det ikke nødvendigvis at de er like resiliente mot samme belastning i voksen alder. Det er slik at man kan være resilient mot en type risiko, men det betyr ikke nødvendigvis at man er resilient mot samme belastning på et annet tidspunkt. Mine informanter har vist til at de klarte seg som barn, og fungerer som godt voksne i dag, men ved nye risiko og stress senere i livet er det ingen garanti for at de vil være resilient på det tidspunktet. Man kan ikke definere et barn som resilient ut ifra noen beskyttelsesfaktorer, eller i hvor stor grad dem er resiliente. Det er noe som vil variere gjennom hele livsløpet.

Kapittel 8 - Oppsummering og avslutning

Gjennom mine intervjuer med 7 informanter innhentet jeg ulike kvalitative datamaterialer knyttet til problemstillingen «Hvordan opplevde barn og unge å vokse opp med alkoholmisbruk hos foreldre? Og hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp?»

Mine resultater og funn fra dette forskningsprosjektet viser til ulike beskyttelsesfaktorer som gjelder egenskap, personlighet og støtte. I tillegg til ulike følelser som knyttet til hendelser fra oppveksten som sinne, usikkerhet, redsel og frykt. Disse elementene kan være en indikasjon til hvorfor disse informantene har klart seg, og hvordan de kan ha utviklet resiliens.

Mine funn viser til at informantene har utviklet resiliens ved at de fortsatt har en god psykososial fungering og har vellykket tilpasning til tross opplevelse av kriser og risiko. De har utviklet en motstandskraft mot å utvikle psykiske problemer. Det å utvikle resiliens er ikke noe som oppstår av seg selv, og de har derfor vært avhengig av å samhandle i det miljøet de har levd i. Borge nevnte at resiliens kan både være en vedvarende prosess, eller et engangsfenomen. Hun benyttet seg av begrepene gjenopprette, opprettholde og forbedre for å illustrere resiliens. Gjenopprette innebærer at man finner tilbake til sin normale atferd etter å ha opplevd en alvorlig akutt risikosituasjon. Opprettholde ved at resiliensprosesser kan vare over lengre tid, også i over flere år. Og forbedre vil si at de barna som lever under kronisk risiko, kan forbedre sin fungering. Informantene viser til at de levde under kronisk risiko som varte i over flere år, og samtidig opprettholde sin normale fungering. Men hva kan årsaken ha vært for at de klarte å opprettholde sin normale fungering?

Det kan antas ut ifra deres beskyttelsesfaktorer at det har en sammenheng med at de har klart å utvikle seg i en positiv retning. De egenskapene, personligheten og den støtten de har rundt seg kan ha vært avgjørende for å kunne opprettholde sin fungering etter å ha gjennomgått mange ulike kumulative risikoer knyttet til hverdagen sin. Som nevnt tidligere er resiliens avhengig av de strukturelle forholdene, relasjoner og tilgang på sosial rettferdighet som av individuelle egenskaper. Alle informantene nevner at de hadde en relasjon med en som de anså som sin støtte, eller som fungerte som en trygghet i deres hverdag. Det var blant annet venner, besteforeldre, omsorgsperson og nabo som blei nevnt. Uten den personen ville risikofaktorene mulig hatt en større negativ påvirkning. Når det gjelder de strukturelle forholdene er det ingen som nevner for eksempel skole eller andre hjelpeinstanser som en

støtte. Dette kan skyldes at barn er gode på å skjule hjemmeforholdene, de har en enorm lojalitet til foreldrene sine og prater ikke om dette sammen med andre. Det kan også være at mange har sett hva som foregår, men har valgt å ikke melde i fra til for eksempel barnevernet på grunn av stigma og redsel. En annen faktor kan være at jeg ikke fokuserte nok på de strukturelle forholdene i intervjuet og at viktig datamaterialer blei utelukket på akkurat dette området.

Informantene viser til selvkorrigerende egenskaper og atferd som kan ha beskyttet dem mot ulike typer risiko. Det er tydelig at de er tilpasningsdyktighet, tålmodig, rolig, målbevisst, reflektert, forståelsesfull, selvstendig og robust. De har utformet egne strategier for å håndtere motgang på, og klarer å distansere seg delvis fra det vonde. Følelse av indre styrke og drivkraft, og føle mestring er også noe som er gjentakende hos informantenes beskyttelsesfaktorer. Resiliens er ikke noe man er eller som fungerer som et personlighetstrekk, men noe som vises gjennom atferden sin. Informantene beskriver at de hadde selvkorrigerende mekanismer som holdt dem unna det ubehagelige, og som stengte seg ute fra det vonde og negative. De har også beskrevet ulike mønstrene som de tillærte seg etter hvert og forstod faresignalene for når de skulle trekke seg unna en situasjon for å skjerme seg selv.

Ulike beskyttelsesfaktorer oppstår først når de har en dempende effekt på risikofaktorene. Det er mange ulike beskyttelsesfaktorer og individuelle forskjeller på hvilken effekt en beskyttelsesfaktor har på et barn. Det varierer ut ifra ulike situasjoner og de individuelle egenskapene barnet har. Informantene forteller om sine subjektive opplevelser fra ulike hendelser i oppveksten. Det å vokse opp med alkoholmisbruk er en risiko i seg selv, men flere av informantene viser til flere kroniske risikoer, også kalt kumulativ risiko. Som blant annet, parentifisering, konflikter i hjemmet og omsorgssvikt. Tross for at det vises i flere undersøkelser, som i for eksempel The Isle of Wight Study som viser det at jo flere risikofaktorer man har, jo større sjanse er det for at man ikke får effekt av beskyttelsesfaktorene.

De har følt på mange ulike og vonde følelser som sinne, tristhet, usikkerhet og redsel og frykt som i store grader har påvirket hverdagen. I mange av tilfellene viser det seg at de utfordringene og påkjenningene informantene har følt på har vært med på å skape en positiv utvikling, og gjort dem sterkere. De har vist til at de klarer å snu den negative utviklingen til

noe positivt som speiler seg gjennom deres atferd og personlighet. En beskyttelsesfaktor alene veier ikke opp mot flere risikofaktorer. Informantene har vist til flere beskyttelsesfaktorer som for eksempel en betydningsfull annen og deres egenskaper som kan ha vært avgjørende for deres resiliensutvikling.

Gjennom denne masteravhandlingen håper jeg at den kunnskapen som har blitt vist gjennom oppgaven kan øke fokuset rundt de ressursene barnet bærer på. Barn sitter med mange gode ressurser som vises gjennom egenskaper, personlighet og de ytre omgivelsene som støtte fra andre betydningsfulle andre. Kunnskap om resiliens kan brukes i praksis for resiliensfremmende arbeid. Ved å styrke barns ressurser som man vet kan fremme resiliens, kan bidra til å utarbeide og iverksette effektiv forebygging i skole og det sosiale arbeidet. Mange barn som bor under vanskelige forhold gjennom alkoholmisbruk blir ofte ikke oppdaget og sett, det er derfor mange støtteapparater som ikke er klar over hvem dette gjelder. Gjennom et resiliensfremmende perspektiv kan ulike instanser bidra til at barna kan møte hverdagen på en bedre og lettere måte.

Som nevnt tidligere er alkoholisme et tabulagt tema. Å snakke mer åpent om alkoholisme kan bidra til at det ikke lenger vil være et like tabulagt tema, samt at barn kan få mer forståelse ovenfor den situasjonen de befinner seg i. Å tenke forebygging kan bidra til at man kan fokusere mer på barnas ressurser og styrke disse enda mer, samt gjøre barna bevisst på hva de er gode til slik dette kan styrke deres ferdigheter, holdninger og mestringsfølelse.

Systemnivået må endres og forbedres. Det er tydelig at det er mangel på støtte fra skolen, og skolen trenger et apparat for å kunne styrke elevene enda mer. Det er skummelt å tenke på hvor mange barn i skolen som opplever det samme som mine informanter, men som ikke har resiliensfremmende faktorer, og i tillegg ikke blir oppdaget. Jeg velger å påstå at skolen kan utgjøre en stor forskjell ved å fokusere på et resiliensfremmende perspektiv og legge mer til rette for et psykososialt miljø.

Det er nødvendig med mer informasjon om ulike organisasjoner hvor barn kan henvise seg til for å prate. Vi trenger mer informasjon og kunnskap om barnevernet fordi barnevernet er der for å hjelpe. Mer sosialt arbeid og miljøterapeuter på skolen. Lærer har ikke kapasitet til å se hver enkelt elev. Ved å fokusere på mer sosialt arbeid i skolen kan bidra til at utsatte risikobarn får mer støtte og hjelp, tilbud om utviklingsstøttende samtaler og henvisninger til andre hjelpetjenester. Dette er noen av de kravene som FO har stilt når det gjelder å få

miljøterapeuter på skolen (FO, 2010). Flere sosionomer med kunnskap om resiliensfremmende faktorer kan bidra til å oppdage flere barn som ikke har det bra på hjemmebane.

Litteraturliste

Aadland, E. (2011). *Og eg ser på deg- : Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (3. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.

Amundsen, J., & Melkeraaen, H. (2015). *Barn i rusbelastede familier : Erfaringer fra praktisk pårørendearbeid*. Oslo: Kommuneforl.

Avogtil. (2021, 16.juni). 90.000 barn har foreldre som sliter med alkohol. Hentet fra:
<https://avogtil.no/fakta/hvor-mange-barn-har-foreldre-som-sliter-med-alkohol/>

Borge, A. (2010). *Resiliens : Risiko og sunn utvikling* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Borge, A. (2018). *Resiliens : Risiko og sunn utvikling* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal.

Bowes, L., Maughan, B., Caspi, A., Moffitt, T., & Arseneault, L. (2010). Families promote emotional and behavioural resilience to bullying: Evidence of an environmental effect. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(7), 809-817.

Brandt, A., & Grenvik, T. (2010). *Med barnet i sentrum : Nye muligheter for spedbarn og småbarn av rusmiddelavhengige og psykisk syke foreldre*. Oslo: Kommuneforl.

Breda, A. D. V. (2018). A critical review of resilience theory and its relevance for social work. *Department of Social Work*, 54 (1), 1-18. DOI: 10.15270/54-1-611.

Brinkmann, S., Tanggaard, L., & Hansen, W. (2012). *Kvalitative metoder : Empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, 10. Februar). Generelle forskningsetiske retningslinjer. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/generelle/>
- Drugli, M. (2010). *Liten i barnehagen : Forskning, teori og praksis*. Oslo: Cappelen Damm.
- Erlandsen, T. (2015). *Udsatte børn og unge : En grundbog*. København: Hans Reitzels forlag.
- Evjen, R., Øiern, T., & Kielland, K. (2012). *Dobbelt opp : Om psykiske lidelser og rusmisbruk* (3. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Exploringyourmind. (2021, 21.november). Viktor Frankl's Teachings on Resilience. Hentet fra: <https://exploringyourmind.com/viktor-frankls-teachings-on-resilience/>
- Fellesorganisasjonen. (2010). *Sosionomer i skolen*. [Brosjyre]. Hentet fra: https://www.fo.no/getfile.php/1316286-1556876112/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/sosiskolen_2010NY%20%281%29.pdf
- Fellesorganisasjonen. (2017). *Sosionomer og sosialt arbeid*. [Brosjyre]. Hentet fra: <https://www.fo.no/getfile.php/1311738-1548957643/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Sosionomer%20og%20sosialt%20arbeid.pdf>
- Fossen, A. (2013). *Snakk med barn om følelser : En fellesskapsbok for voksne og barn* (2. utg. ed.). Oslo: Kommuneforl.
- Førde, S. (2014). *Tapt barndom, eller -? : Barns navigering fra krenkelser og traumer mot psykisk styrke*. Bergen: Fagbokforl.
- Gore, S. & Eckenrode, J. (1994). Context and process in Research on risk and resilience. I: Haggerty, R. J., Sherrod, L. R., Garmezy, N. & Rutter, M. (red.). *Stress, risk, and resilience in children and adolescent*. New York: Cambridge University Press

- Gunnestad, A. (2017). Resiliens – tidlig innsats for å bygge motstandskraft og mestringsevne hos barn i risiko. I Lyngseth, E., & Mørland, B. (2017). *Tidlig innsats i tidlig barndom*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Hafseng, K. (1991). *Rus, avhengighet og behandling : Håndbok for helse- og sosialarbeidere*. Oslo: TANO.
- Hansen, F. (1994). *Barn som lever med foreldres rusmisbruk*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Haugland, B. (2012). Familiefungering og psykososiale problemer hos barn av alkoholmisbrukene foreldre I: Haugland, B., Ytterhus, B., & Dyregrov, K. (2012). *Barn som pårørende*. Oslo: Abstrakt.
- Haugland, B., Ytterhus, B., & Dyregrov, K. (2012). *Barn som pårørende*. Oslo: Abstrakt.
- Henriksen, Ø. (2000). *Ikke som jeg gjør, men som jeg sier : Om rus, kommunikasjon og oppdragelse*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Holm, S. F. (2017, 3. november). Tre ting du bør vite om søsken. Hentet fra <https://psykologisk.no/2015/03/tre-ting-du-bor-vite-om-sosken/>
- Jenkins, J. M. & Smith, M. A. (1990). Factors protecting children living in disharmonious homes. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 29, 60-69.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2004). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg. ed.). Oslo: Abstrakt forl.
- Killén, K. (2013). *Barndommen varer i generasjoner : Forebygging er alles ansvar* (3. utg. ed.). Oslo: Kommuneforl.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Kvello, Ø. (2010). *Barn i risiko : Skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Lockwood, Katie K., MD, Friedman, Susan, MD, & Christian, Cindy W., MD. (2015).

Permanency and the Foster Care System. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 45(10), 306-315.

Luthar, S. S. (2006). *Resilience and development: A Synthesis of Research across Five Decades*. New York: Wiley.

Luthar, S., Lyman, E., & Crossman, E. (2014). Resilience and Positive Psychology. In *Handbook of Developmental Psychopathology* (pp. 125-140). Boston, MA: Springer US.

Lønne, A. (2006). *Å leve med psykisk lidelse og rusmisbruk*. Ridabu: Legeforl.

NESH. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Den nasjonale forskningskomité for humaniora og samfunnsfag. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier : Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforl.

Malterud, K. (2003). Kvalitative metoder i medisinsk forskning — en innføring, 2.utg. *Vård I Norden*, 23(2), 50.

Masten, A.S., Best, K.M. & Garmezy, N. (1990). *Resilience and development: contributions from the study of children who overcome adversity*. *Development and psychopathology*, 2, 425-444.

Masten, A. S. & Coatsworth, J. D. (1995). Competence, resilience, and psychopathology. I: Cicchetti, D. & Cohen, D. J. (red.). *Developmental psychopathology. Volume 2. Risk, Disorder, and Adaptation*. (s. 715-752). New York: John Wiley & Sons.

- Masten, A. S. (2001). Ordinary Magic – Resilience Processes in Development, I: *American Psychologist*, Vol 56, Nr 3.
- Miller, D. (2002). Journeys From Childhood to Midlife: Risk, Resilience and Recovery, Emmy E. Werner and Ruth S. Smith, Ithaca and London, Cornell University Press, 2001, pp. 236, ISBN 0 8014 8738 2 pound11.50. *The British Journal of Social Work*, 32(5), 647-648.
- Moen, G. (2009). *Barns møte med psykisk lidelse : En datters historie*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Mortensen, O. (1994). Barn reaksjoner på foreldrenes misbruk. I: Hansen, F. A. (red.). *Barn som lever med foreldres rusmisbruk*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Postholm, M. (2005). *Kvalitativ metode : En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforl.
- Robinson, B., & Rhoden, J. (1998). *Working with children of alcoholics : The practitioner's handbook* (2nd ed.). Thousand oaks, Calif. ;: SAGE.
- Rutter, M. (1979). Protective factors in children's responses to stress and disadvantage. In M. W. Kent & J. E. Rolf. (Eds.), *Primary prevention of psychopathology: Social competence in children* (Vol. 3). Hanover, Australia: University of New England.
- Rutter, M. (1990). *Psychosocial resilience and protective mechanisms*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rutter, M. (2007). Resilience, competence, and coping. *Child Abuse & Neglect*, 31(3), 205-209.
- Ruud, A. K. (2011). Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner. Oslo: Gyldendal Akademisk. I: Sundfær, A. (2012). *God dag, jeg er et barn : Om barn som lever med rus eller psykisk sykdom i familien*. Bergen: Fagbokforl.

- Schultz Jørgensen, P., & Solli, A. (2017). *Robuste barn : Gi barnet ditt ansvar, livsmot og tiltro til seg selv*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Silverman, D. (2017). *Doing qualitative research* (Fifth ed.). Los Angeles, CA: SAGE.
- Statens institutt for rusmiddelforskning (2008, 7. Januar). Fakta om rusmidler. Hentet fra: <http://www.sirus.no/internett/statistikk/article/337.html#Hvor%20mange%20alkoho%20likere%20finnes%20det%20i%20Norge?>
- Stormshak, E., Bullock, B., & Falkenstein, C. (2009). Harnessing the power of sibling relationships as a tool for optimizing social-emotional development. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2009(126), 61-77.
- Sundfær, A. (2012). *God dag, jeg er et barn : Om barn som lever med rus eller psykisk sykdom i familien*. Bergen: Fagbokforl.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse : En innføring i kvalitativ metode* (4. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : En innføring i kvalitative metoder* (5. utg. red.). Bergen: Fagbokforl.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis : Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thornquist, E. (2018). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori : For helsefag* (2. utg. ed.). Bergen: Fagbokforl.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tveit, K. (2011). Historisk forskningsmetode. I: Kleven, T., Tveit, K., & Hjordemaal, F. (2011). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode : En hjelp til kritisk tolking og vurdering*. Oslo Unipub.

- Ungar, M. (2013). Resilience, Trauma, Context, and Culture. *Trauma, Violence & Abuse, 14*(3), 255-266.
- Waaktaar, T., Christie, H., & Resilienceprosjektet. (2000). *Styrk sterke sider : Håndbok i resiliencegrupper for barn med psykososiale belastninger*. Oslo: Kommuneforl.
- Waaktaar, T., Torgersen, S. & Christie, H. J. (2007). Resiliens og intervensjon. I Borge, A. (2007). *Resiliens i praksis : Teori og empiri i et norsk perspektiv*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Weisæth, L., & Dalgard, O. (2000). *Psykisk helse : Risikofaktorer og forebyggende arbeid*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Wojciak, A., McWey, L., & Waid, J. (2018). Sibling relationships of youth in foster care: A predictor of resilience. *Children and Youth Services Review, 84*, 247-254.
- Woititz, J. (1990). *Adult children of alcoholics*. Health Communications
- Wright, M. O. & Masten, A. S. (2005). Resilience processes in development. I: Goldstein, S., & Brooks, R. (2005). *Handbook of resilience in children*. New York: Springer.

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp hos barn og unge som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å utforske hvilke faktorer som var til hjelp for deg som har vokst opp et alkoholisert hjem. I dette skrevet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom denne masteroppgaven vil jeg utforske hva som har vært til hjelp hos personer som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre. Å vokse opp med alkoholmisbruk kan være en risiko som kan føre til negative konsekvenser for barn som i senere tid kan slite psykisk, fysisk, kognitivt og sosialt. Jeg er opptatt av å finne ut hvilke beskyttelsesfaktorer jeg kan finne hos deg, og hvorfor akkurat du har mestret hverdagen i oppveksten, tross for å ha vokst opp i uheldige omstendigheter. Hva som menes med beskyttelsesfaktorer er hva som har beskyttet deg for de risikobelastningene du har blitt utsatt for. Gjennom et intervju vil du bli stilt ulike personlige spørsmål om din oppvekst som blant annet vil omhandle hvordan en normal hverdag var for deg, hvordan rusmisbruket påvirket deg, hva som var utfordrende, hvilken støtte du hadde rundt deg og hvilke følelser du kjente på, altså både de individuelle og miljømessige faktorene.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU Trondheim er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg kontakter personer som har vokst opp i et alkoholisert hjem, og som er over 18 år. Det vil være mellom 6-8stk som jeg kommer til å intervju. Jeg vil stille ulike spørsmål om din opplevelse fra oppveksten.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det å bli intervjuet, og at det tas opp et taleopptak ved samtykke. Det vil ta deg ca. 1-1,5 time. Intervjuet inneholder spørsmål om din opplevelse av å vokse opp i et alkoholisert hjem. Dine svar fra intervjuet vil bli anonymisert.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Det er kun jeg som intervjuer som vil ha tilgang til opplysningene du oppgir.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres, og taleopptaket vil ikke bli slettet før ut året 2022.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra NTNU Trondheim har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

- Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Veileder Nina Schiøll Skjefstad.

- Telefonnummer: 45425610
- E-post: nina.skjefstad@ntnu.no

Har du spørsmål til prosjektet, ta kontakt med meg Sandra Jeanett Jordalen

- Telefonnummer: 412 04 716
- E-post: sandrjj@stud.ntnu.no

Vårt personvernombud: Thomas Helgesen

- Telefonnummer: 93079038
- E-post: thomas.helgesen@ntnu.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Nina Schiøll Skjefstad

Sandra Jeanett Jordalen

(Forsker/veileder)

(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp hos barn og unge som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre?» og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta på intervju, og at det blir tatt opptak av intervjuet ved samtykke. Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide

«Hvilke beskyttelsesfaktorer var til hjelp hos barn og unge som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre?»

Intro:

- Takke informant for oppmøte
- Fortelle litt om meg selv
- Fortelle formålet med intervjuet og en ta en kort gjennomgang på hva det handler om
- Informere om anonymitet, og at det eventuelt tas opp et opptak som kun jeg skal høre
- Informere om lengden på intervjuet

Innledning:

- Kan du fortelle meg litt om deg selv, og din livssituasjon i dag? (Alder, utdanning, skole/arbeid, fritid)

Oppvekst:

- Kan du fortelle hvordan en vanlig dag for deg var?
- Hva som var spesielt vanskelig i en vanlig dag for deg?
- Hvordan opplevde du å bo i et hjem preget av alkoholmisbruk?
- På hvilken måte påvirket rusmisbruket til din omsorgsperson din hverdag?

Hva var dine beskyttelsesfaktorer?

- Hva gjorde du når det blei vanskelig for deg?
- Hadde du noen metoder for å beskytte deg selv når det blei vanskelig?
- Hvordan håndterte du motgang i hverdagen?
- Hvilke følelser kjente du på når du så vedkommende var ruset?
- Hvilken støtte hadde du rundt deg?
- Hva tror du selv har vært en trygghet for deg?
- Tror du egenskaper ved deg selv kan hatt en påvirkning, eventuelt hvilke?
- Opplevde du mestring i hverdagen? Hvis ja, på hvilken måte?

- Hvorfor tror du selv at tross for de uheldige omstendighetene du er vokst opp i, at det har gått så bra med deg?

Avslutning

- Hvordan syntes du dette gikk?
- Var det noe som opplevdes ubehagelig?
- Er det noe mer du vil si eller legge til?
- Ønsker du å lese gjennom transkriberingen når den er ferdig utført?
- Kan jeg kontakte deg i ettertid hvis det er noen spørsmål jeg har glemt, eller som jeg vil ha mer informasjon om?
- Takke informanten for at hen stilte opp

Vedlegg 3 – Godkjenning fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Hvilke faktorer var til hjelp for barn og unge som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre?](#) / Vurdering

Vurdering

 Skriv ut

Referansenummer

978669

Prosjekttittel

Hvilke faktorer var til hjelp for barn og unge som er oppvokst med alkoholmisbruk hos foreldre?

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Nina Schjøll Skjefstad, Nina.skjefstad@ntnu.no, tlf: 45425610

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Sandra Jeanett Jordalen, Jordalen97@hotmail.com, tlf: 41204716

Prosjektperiode

01.11.2021 - 31.12.2022

Vurdering (1)**26.10.2021 - Vurdert**

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 26.10.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

